

T.C
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DEĞİŞİM PROGRAMLARININ KAMU DİPLOMASİSİNDEKİ ROLÜ: ERASMUS
PROGRAMI ÖRNEĞİ**

Dilek SAKARYA USTA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDOĞDU

TUNCELİ-2023

T.C
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DEĞİŞİM PROGRAMLARININ KAMU DİPLOMASİSİNDEKİ ROLÜ: ERASMUS
PROGRAMI ÖRNEĞİ**

Dilek SAKARYA USTA
(20001304)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDOĞDU

TUNCELİ-2023

T.C
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DEĞİŞİM PROGRAMLARININ KAMU DİPLOMASİSİNDEKİ ROLÜ: ERASMUS
PROGRAMI ÖRNEĞİ**

Dilek SAKARYA USTA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Bu yüksek lisans tezi 23/06/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından
oybirliği ile kabul edilmiştir.

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Onur
YERLİKAYA ŞAŞMAZ
(Fırat Üniversitesi)
BAŞKAN

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Serkan
GÜNDOĞDU
(Munzur Üniversitesi)
DANIŞMAN

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Handan
BOYALI
(Munzur Üniversitesi)
ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Murat KORUNUR
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların
kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza

Dilek SAKARYA USTA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDOĞDU

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda konunun belirlenmesi ve yürütülmesi aşamalarında büyük katkıları olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDOĞDU'ya verdiği tüm destekler için teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürisinde bulunarak tezimi okuyan, değerli görüşlerini paylaşan jüri üyeleri Sayın Hocalarıma teşekkür ederim.

Çalışmanın araştırma kısmında sabırla bana destek olan ve katkı sunan arkadaşlarım Emel CANPOLAT ve Yusuf GÜNDÜZ'e teşekkür ederim.

Dilek SAKARYA USTA
TUNCELİ-2023

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	I
TEŞEKKÜR.....	II
ŞEKİLLER LİSTESİ	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAM, TEORİ VE KAVRAMLAR	4
2.1. Güç	4
2.1. 1. Uluslararası ilişkiler teorilerinin güç tanımları.....	5
2.1.1.1. Realizm/neorealizm	5
2.1.1.2. Liberalizm/neoliberalizm.....	7
2.1.1.3. Sosyal inşacı yaklaşım.....	9
2.2. Akıllı Güç	10
2.3. Yumuşak Güç	12
3. KAMU DİPLOMASİSİ.....	15
3. 1. Kamu Diplomasisi Kavramı	15
3.2. Kamu Diplomasisinin Kaynakları ve Araçları	18
3.3. Kamu Diplomasisi Bileşenleri.....	24
3.3.1. Askeri diplomasi.....	24
3.3.2. Uluslararası kuruluşlar.....	26
3.3.3. Din diplomasisi.....	27
3.3.4. Kültürel diplomasi	29
3.3.5. Eğitim diplomasisi.....	30
3.4. Kamu Diplomasisinin Gelişimi	32
3.4.1. Kamu diplomasisinin dünyadaki gelişimi	32
3.4.2. Kamu diplomasisinin Türkiye’deki gelişimi	34
3.4.3. Kamu diplomasisinin Avrupa’daki gelişimi.....	37
4. KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK DEĞİŞİM PROGRAMLARI	43
4.1. Erasmus Programı ve Tarihsel Gelişim Süreci.....	47
4.2. Erasmus Programının Amacı ve Kapsamı.....	52
4.3. Kamu Diplomasisi Perspektifinden Erasmus Programı	54
5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	56
6. KAYNAKLAR.....	59
ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Uluslararası öğrencilerin kültür taşıma döngüsü	22
Şekil 4.1. Erasmus programının gelişimi	51

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASEAN	: Association of Southeast Asian Nations (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği)
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
CSIS	: The Center for Strategic and International Studies (Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi)
DAAD	: Deutscher Akademischer Austauschdienst (Alman Akademik Değişim Servisi)
EEAS	: European External Action Service (Avrupa Dış Eylem Servisi)
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği (European Free Trade Association)
ESN	: Avrupa Öğrenci Ağı (European Student Network)
EUNIC	: European Union National Institutes for Culture (Avrupa Birliği Ulusal Kültür Enstitüleri)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
NGO	: Non-governmental Organizations (Hükümet dışı Kuruluşlar)
SETA	: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TASAM	: Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
TİKA	: Türkiye İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
UEFA	: Union of European Football Associations (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği)
UNESCO	: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
YEE	: Yunus Emre Enstitüsü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

ÖZET

Geleneksel uluslararası ilişkiler teorileri ve geleneksel diplomaside sıklıkla başvurulan sert güç, baskı ve zorlama stratejileri Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte dünyada önemli bir değişim geçirmiştir. Günümüzde teknolojik ilerlemeler, hızlı iletişim ve kamuoyunun gücünün artması gibi sosyal değişimler sayesinde sert gücü odağına alan geleneksel diplomasi yaklaşımı yerini yumuşak güç merkezli kamu diplomasisine bırakmıştır. Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasinin tamamlayıcı unsuru olarak ortaya çıkan; daha barışçıl, işbirlikçi ve uzlaşmacı bir yaklaşımı temsil etmektedir. Yumuşak güç de diplomasiyi destekleyerek, devletlerin uluslararası ilişkilerde daha etkili ve kabul edilebilir bir şekilde hareket etmelerine yardımcı olmaktadır. Sert güç, çatışma, ekonomik ve sosyal yaptırımlar ve baskı yöntemli hükümetten hükümete veya diplomatik ilişkilere dayalı geleneksel diplomasinin aksine; daha insan ve toplum odaklı, hükümet dışı aktörleri ve kurumları da kapsayan kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi uygulamaları giderek daha fazla benimsenmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği gibi küresel ekonomik ve siyasi bir güce sahip olan aktörler, kültürel diplomasi ve kamu diplomasisi faaliyetlerine daha fazla önem vermektedirler. Hükümet dışı aktörler tarafından yürütülen değişim programları da kamu diplomasisinin en önemli araçları arasında yer almaktadır. Avrupa Birliği'nin geniş kapsamlı ve çok uluslu değişim programı olan Erasmus Programı, kamu diplomasisi uygulamalarının başarılı örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışma, Erasmus Programı özelinde değişim programlarının devletlerin kamu diplomasisi politikaları oluşturmaları üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, Erasmus Programı'nın bir ülkenin kamu diplomasisi pratiğinin bir bileşeni olduğunu vurgulamakta ve programın küresel iletişim ve iş birliği açısından ne denli önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Bu programlar, kültürler arası anlayışın geliştirilmesinde, toplumlar arası etkileşimin teşvik edilmesinde ve uluslararası işbirliklerinin tesis edilmesinde etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yönteminin doküman inceleme tekniği kullanılmış, elde edilen verilerin yorumlanmasında betimsel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Yabancı ve Türkçe literatür taranarak, doğrudan ve dolaylı alıntı araştırma yöntemleri kullanılarak yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ilişkiler, yumuşak güç, kamu diplomasisi, değişim programı, Erasmus Programı

ABSTRACT
The Role of Exchange Programs in Public Diplomacy: The Example of the Erasmus Program

Traditional international relations theories and the coercive strategies often employed in traditional diplomacy underwent a significant transformation with the end of the Cold War. Today, social changes such as technological advancements, rapid communication, and the increasing power of public opinion have led to a shift from a focus on hard power in traditional diplomacy to a soft power-centered approach in public diplomacy. Public diplomacy, emerging as a complementary element of traditional diplomacy, represents a more peaceful, collaborative, and conciliatory approach. Soft power, while supporting diplomacy, helps states to act more effectively and acceptably in international relations. Unlike traditional diplomacy, which relies on conflict, economic and social sanctions, and governmental or diplomatic relations based on pressure, soft power-centered public diplomacy and cultural diplomacy practices are increasingly embraced, emphasizing a more human and societal approach that includes non-governmental actors and institutions.

In this context, global economic and political actors such as the European Union attach greater importance to cultural diplomacy and public diplomacy activities. Exchange programs implemented by non-state actors also play a significant role in public diplomacy. The Erasmus Program, an extensive and multinational exchange program of the European Union, serves as a prime example of public diplomacy practices. This study aims to investigate the impact of exchange programs, specifically focusing on the Erasmus Program, on the formulation of states' public diplomacy policies. It underscores that the Erasmus Program is an integral component of a country's public diplomacy practice and highlights its significance in terms of global communication and cooperation. These programs emerge as effective tools in fostering intercultural understanding, promoting interaction between societies, and establishing international collaborations.

The study employed a qualitative research approach utilizing document analysis technique, and data interpretation was conducted through descriptive research methods. The study was conducted by reviewing foreign and Turkish literature and utilizing direct and indirect quotation research methods.

Key Words: International relations, soft power, public diplomacy, exchange programme, Erasmus Programme

1. GİRİŞ

Diplomasi, devletler ve uluslararası aktörler arasında iletişim ve müzakere yoluyla ilişkilerin yönetilmesi sürecidir. Geleneksel bakış açısıyla diplomasi, uluslararası aktörlerin rol ve sorumluluklarının kesin çizgilerle ayrıldığı bir sistem olarak tanımlanır. Fakat bu tanım çoğu aktörün olmak istedikleri kadar kontrol sahibi olamadığı, içinde bulunduğumuz değişen dünya konjonktüründe ulus ötesi ilişkiler için geçerliliğini yitirmektedir. Bu yeni dünyanın bir sonucu olarak diplomasi'nin gerekleri de değişmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, devletlerin çıkarlarını ve uluslararası ilişkilerde güç kavramını en üst düzeye çıkarma yöntemlerine yeni boyutlar getirmiştir. İkili ilişkilerin yanı sıra yabancı kamuoyunu etkileme becerileri de önem kazanmıştır. Bilgi, iletişim, kültür ve kamuoyu bu yeni dönemde anahtar kelimeler haline gelmiştir. Ülkelerin siyasi yapısı, ekonomik potansiyeli ve kültürel değerleri bir dış politika aracı olarak önem kazanmıştır. Devlet dışı aktörlerin, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) ve çok uluslu şirketlerin giderek daha etkili olmaya başlaması; sadece siyasi ve askeri alanlarda güç sahibi olmanın yeterli olmadığını göstermiştir. Böylelikle kamu görüşünü etkileyecek ve yönlendirebilecek araçlara sahip olmak ülkeler için de daha önemli hale gelmiştir. Yeni bakış açılarına göre güç kavramını anlamının ve etkili şekilde kullanmanın yolu, gücün sert olduğu kadar yumuşak unsurlara da sahip olduğunu görmek ve bu iki kuvvetin birbirleriyle yakın bir ilişki içinde olduklarını kabul etmektir. Bağımsız devletler arasında kurumsallaşan diplomasi, teknolojik ilerlemelerle birlikte daha karmaşık bir hal almıştır. Haberleşme sistemleri ve medya gibi etkili faktörlerdeki değişimler, kamu diplomasisine olan ihtiyacı artırmıştır. Bu durum, geleneksel diplomasi'nin günümüzde yetersiz kaldığı ve güçlendirilmesi gerektiği gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Kamu diplomasisi kavramı gelişirken sınırları bulanıklaşmakta ve yumuşak gücün önemi giderek artmaktadır. Yumuşak güç kavramının en önemli noktası insanların işbirlikçi bir şekilde hareket etmelerini sağlayan rıza unsurudur. Bu bağlamda, bir ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel değerlerini zor kullanarak kabul ettirmek yerine ülkelerin kendi politikalarını diğer ülkelere rıza ile kabul ettirebilme yeteneği ön plana çıkmıştır. Diğer ülkelerdeki vatandaşları askeri veya ekonomik güç gibi zorlayıcı yollara başvuran sert gücün aksine, yumuşak güç, popüler kültür, moda, spor, haberler, internet, eğitimsel ve kültürel değişim programları gibi çeşitli kültürel veya ideolojik etkileşimler yoluyla yabancı halkları etkilemeye çalışır. Sert güç radyo, televizyon, gazete ve haber dergileri gibi hızlı medya

aracılığıyla halkı kısa sürede etkilemeye çalışırken, yumuşak güç akademik ve sanatsal paylaşımlar, filmler, sergiler ve dil eğitimi gibi yavaş medya aracılığıyla karşılıklı anlayışı geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Diplomaside başarı, açıklık ve ulus ötesi iş birliği anlamına gelir. Bu açıklık ve çok düzeyli iş birliği, çeşitli aktörlerle iş birliğine dayalı diplomatik ilişkilerin aktif olarak sürdürülmesini gerektirir. Kamu diplomasisi, bu tür işbirlikçi bir diplomasi modeli için vazgeçilmez bir bileşendir. Uluslararası ilişkiler ulus devletlerden daha fazla devlet dışı aktörü içerecek şekilde genişleyip iletişim ve ticaret ulusal sınırları sildikçe, kültür ve eğitim, kimlikleri tanımlamanın yeni sınırı haline gelmektedir. Bireyler arası iletişim yoluyla uluslararası iyi niyetin ve karşılıklı anlayışın teşvik edilmesini amaçlayan eğitimsel ve kültürel değişimler oldukça saygın bir kamu diplomasisi biçimi olarak kabul görmektedir. Değişim terimi çok sayıda farklı ülkeden bireyleri belirli bir süre boyunca ortak bir amaç etrafında bir araya getiren çok çeşitli aktiviteleri içine almaktadır.

Bu çalışmada, kamu diplomasisi kavramı yumuşak güç ve kültürel ve eğitimsel değişimler içinde sunulmuş ve Erasmus Programı özelinde değişim programları kamu diplomasisi çerçevesinden ele alınmıştır. Ayrıca Erasmus Programının yumuşak güç oluşturmadaki rolüne değinilmiştir. Çalışmanın ana odak noktası, değişim programlarının kamu diplomasisinde bir etki aracı olup olmadığıdır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde güç kavramı ele alınarak gücün farklı Uluslararası İlişkiler teorilerine göre tanımlamaları yapılmış ve güç çeşitleri incelenmiştir.

İkinci bölümde kamu diplomasisinin kavramsallaştırılmasına ve tarihsel evrimine vurgu yaparak, kamu diplomasisi üzerine literatürün bir özetini sunulmuştur. Ardından, kamu diplomasisinin kaynakları ve araçları ele alınmış ve kamu diplomasisinin bileşenleri ve uygulama alanları incelenmiştir. Kamu diplomasisinin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişimine değinilmiş olup özelde Avrupa Birliği'nin bu diplomasiyi nasıl uyguladığına bakılmıştır.

Üçüncü bölümde ise değişim programlarının bir kamu diplomasisi aracı olarak etkisini analiz etmeye odaklanılmaktadır. Bu bağlamda kamu diplomasisi perspektifinden değişim programları incelenmiştir. Öncelikle değişim programlarına değinilmiş özelde Erasmus Programının tarihsel süreci, amacı ve kapsamı üzerinde çalışılmıştır. Kamu diplomasisi aracı olma bakımından Erasmus Programı detaylarıyla incelenmiş; programın kültürel anlayışı geliştirmede, diyalogu kolaylaştırmada ve farklı ülkelerden katılımcılar

arasında karşılıklı saygıyı teşvik etmede nasıl katkı sağladığı araştırılmıştır. Ayrıca, değişim programlarının diplomatik ilişkileri güçlendiren kalıcı bağlantılar ve ağlar oluşturduğu incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, tezin bulguları özetlenmekte ve değişim programlarının kamu diplomasisi aracı olarak önemi vurgulanmıştır. Çalışma, değişim programlarının kültürler arası anlayışın geliştirilmesinde, güvenin inşa edilmesinde ve ülkeler arasında olumlu algıların oluşturulmasında kritik bir rol oynadığı sonucuna varmaktadır.

2. KURAM, TEORİ VE KAVRAMLAR

2.1. Güç

Güç kavramı, Uluslararası ilişkiler teorilerinde ve uluslararası ilişkiler tartışmalarında önemli bir konuma sahip olan ve Thucydides'ten günümüze öne çıkan en temel kavramlardan birisidir (Keyik ve Erol, 2019, s. 13). Güç kavramının Uluslararası ilişkiler disiplindeki yeri ve önemi üzerine önemli tartışmalar yapılagelmektedir. Çok sayıda araştırmacı, kavramın disiplin içindeki rolü hakkında ortak noktada buluşsa da bazıları kavramın yalnızca öneminden bahsederken bazıları gücü Uluslararası İlişkiler çalışmalarında odak noktası yapmıştır (Hacıbektaşoğlu ve Kodaman, 2022, s. 98). Güç, temelde kişinin amaçlarına veya hedeflerine ulaşmak için bir şeyler yapma ve başkalarını kontrol etme yeteneğidir. Uluslararası İlişkilerde güç ise, uluslararası dünyayı ve diğer aktörleri etkileme veya kontrol etme yeteneğini ifade eder. İkna etme, ödül, ceza verme ve zor kullanma yöntemleriyle uygulanan güç askeri, silahlı güç ve ekonomik güç ile doğrudan ilişkilendirilmektedir (Nye, 2004, s. 22).

Sun Tzu, Thucydides ve Kautilya devletler arası ilişkiler konusunda yapmış oldukları çözümlemelerde güç kavramını vurgulamış ve kavramın literatüre girmesini sağlamışlardır (Keyik ve Erol, 2019, s. 13). Devletlerin başlıca hedeflerinin kendi güçlerini en üst seviyeye getirmek olduğunu ve bunu yaparken de devletlerarası ilişkilerde etik değerlerin gözetilmemesi gerektiğini savunmuşlardır (Wagner, 2014, s. 1).

Güç, Uluslararası İlişkiler teorileri tarafından sıklıkla kullanılan tanımlanması zor, kapsamlı ve karmaşık bir kavramdır. Farklı teorik yaklaşımlar güç kavramını farklı şekillerde ele alır ve bu da evrensel kabul gören bir tanımın sunulmasını zorlaştırır. Gücün çok katmanlı yapısı, onun kapsamı, kaynakları ve ölçülebilirliği konusunda soruların ortaya çıkmasına yol açar (Kaviani, 2016, s. 30). Hans J. Morgenthau, siyasi güç kavramının siyaset biliminin en zor ve tartışmalı sorunlarından birini oluşturduğunu; istenilenlerin yaptırılabilmesi ve en temel amaca ulaşabilmek için sahip olunması gereken önemli bir araç olduğunu öne sürmektedir (Özdemir, 2008, s. 116). Kenneth N. Waltz, gücün uluslararası siyasetin realist teorilerinde kilit bir kavram olduğunu belirtirken, doğru tanımının bir tartışma konusu olmaya devam ettiğini kabul etmektedir (Dunne ve Schmidt, 2001, s. 178). Robert Gilpin, güç kavramını devletin askeri, ekonomik ve teknolojik yeterlilikleri olarak ele alırken; uluslararası ilişkiler alanında tanımlanması en zahmetli kavramlardan biri olarak

görmektedir (Dunne ve Schmidt, 2001, s. 165). Tanımlamaları farklılık gösterse de güç kavramı ve güç kaynağı açısından incelenen alanlar genellikle devlet düzleminde şekillenir (Baldwin, 2016, s. 224). Bu bağlamda Uluslararası İlişkiler teorilerinin birbirlerinden ayrılan bir güç anlayışı olduğunu ve bu farklı kavramsallaştırmaların da teorilere yansıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Uluslararası İlişkiler disiplininin ayırt edici bir olgusu olan güç kavramı, uluslararası siyaset çalışmalarının en temel birimi olmasına rağmen disiplinde ortak bir anlayışa varılamamıştır. Bununla birlikte, uluslararası ilişkiler akademisyenleri arasında uluslararası etkileşimlerde gücün rolünü ele almanın gerekliliği konusunda yaygın bir fikir birliği vardır (Hacıbektaşoğlu ve Kodaman, 2022, s. 99).

Realist tanımlamaların aksine, gücün sadece askeri ve ekonomik araçlarla oluştuğunu iddia eden sert güç anlayışının yanı sıra, yumuşak güç kavramı da uluslararası ilişkiler tartışmalarında özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde önemli bir yer edinmiştir (Çevik, 2019, s. 55). Yumuşak güç, askeri unsurların ve doğrudan güç kullanımının yerine, istenen davranışların cazibesi ve kamu diplomasisi kurumları aracılığıyla gerçekleştirilmeyi hedefler. Bu yaklaşım, Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkmış ve güç kavramını daha geniş bir perspektifte ele almıştır (Barnett ve Duvall, 2019, s. 40).

2.1. 1. Uluslararası ilişkiler teorilerinin güç tanımları

2.1.1.1. Realizm/neorealizm

Realizm, uluslararası politikanın rekabetçi ve çelişkili tarafını vurgulayan bir yaklaşımdır. Güç kavramı, realizm sözlüğü için çok önemlidir ve geleneksel olarak askeri stratejik terimlerle temelde şu şekilde tanımlanmıştır: Güç, tehdit veya güç kullanımı yoluyla istediğinizi elde etme yeteneğidir (Öğün ve Aslan, 2014, s. 95). Uluslararası ilişkiler realistleri, uluslararası politikanın yetersizliklerini egoist olarak nitelendirdikleri insan doğası ve uluslararası bir hükümetin yokluğuyla açıklamaya çalışırlar (Baldwin, 2016, s. 223). Bu faktörler bir araya gelerek, kilit aktörlerin devletler olduğu, güç ve güvenliğin ana konular haline geldiği ve etik değerlerin önemi yitirdiği çatışmaya dayalı bir uluslararası ilişkiler sistemine zemin hazırlar. İnsan doğası, klasik realizm için bir başlangıç noktasıdır ve realistler, insanları, kişisel çıkarların ahlaki ilkelerin üstesinden geldiği ölçüde doğası gereği egoist ve bencil olarak görürler. Devletler de kendilerini oluşturan bireylerin egemen olmayı arzulama davranışına benzer olarak bencil bir şekilde kendi çıkarlarını düşünmekte

ve güç sahibi olmayı hedeflemektedirler. Realistler, hükümetin yokluğunu, yani kelimenin tam anlamıyla anarşiyi, uluslararası siyasi sonuçların birincil belirleyicisi olarak görmektedirler. Ortak bir kural koyma ve uygulama merciinin olmaması sebebiyle uluslararası arenanın esasen bir kendi kendine yardım sistemi olduğunu savunmaktadırlar. Her devlet kendi hayatta kalmasından sorumludur ve kendi çıkarlarını tanımlamakta ve güç arayışını sürdürmekte özgürdür. Böylece anarşi, devletlerarası ilişkilerin şekillenmesinde gücün baskın rol oynadığı bir duruma yol açar. Düzeni uygulayabilecek herhangi bir ortak otorite olmadan, bağımsız devletler ancak güçlü olduklarında hayatta kalırlar. Realistler, devletler dünyasını anarşik olarak değerlendirdikleri için, güvenliği de merkezi bir sorun olarak görürler (Aytekin ve Mikail, 2016, s. 33). Güvenliğe ulaşmak için devletler, potansiyel saldırganları caydırmak amacıyla güçlerini artırmaya ve güç dengelemeye çalışırlar. Rakip ulusların askeri olarak güçlenmesini önlemek için savaşlar yapılır. Kendi kendine yardım, küresel hükümetin olmadığı anarşik bir sistemde eylem ilkesidir. Gerçekçiliğe göre, her devlet aktörü kendi refahını ve hayatta kalmasını sağlamaktan sorumludur. Realistler, bir devletin güvenliğini ve bekasını Milletler Cemiyeti veya Birleşmiş Milletler (BM) gibi başka bir aktöre veya uluslararası kuruma emanet etmesinin ihtiyatlı olduğuna inanmazlar. Kısacası devletler, kendi güvenliklerini sağlamak için başka devletlere veya kurumlara bağımlı olmamalıdır (Karabulut ve Değer, 2015, s. 72). Bu noktada realistlerin devletlerin kendi güvenliklerini sağlamak ve özgürlüklerini korumak için gerekli gördükleri en önemli mekanizmalardan biri olan güç dengesi devreye girmektedir.

Güç dengesi kavramına çeşitli anlamlar atfedilmiş olsa da en yaygın tanım, bir devletin veya bir dizi zayıf devletin hayatta kalması, hegemonik bir devlet veya daha güçlü devletlerden oluşan bir koalisyon tarafından tehdit edilirse, güçlerini birleştirmeleri, resmi bir ittifak kurmaları ve güçlerini korumaya çalışmaları gerektiğini savunur (Albayrak Jami, 2006, s. 49). Güç dengesinin mekanizması, karşı tarafın gücünü kontrol ederek kendi bağımsızlığını bir güç dengesi içerisinde sağlamaya çalışır; bu durumda hiçbir devlet veya devletler koalisyonu diğerlerine hükmedebilecek konumda değildir (Albayrak Jami, 2006, s. 51). Varşova Paktı ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) resmi ittifak sistemi aracılığıyla kurumsallaşan Doğu ile Batı arasındaki soğuk savaş rekabeti, yürürlükteki güç dengesi mekanizmasının öne çıkan bir örneğini sunmaktadır.

1950'lerde ve 1960'larda farklı alanlardan bilim insanları Uluslararası ilişkiler disiplini ile ilgilenmeye başladı ve klasik realizmin yeteri kadar bilimsel ve akılcı olmadığı

noktasında eleştiriler yapıldı ve bu eleştirilere en belirgin cevap uluslararası ilişkilerde realizmi yeni ve farklı bir şekilde yeniden formüle eden Kenneth N. Waltz'dan geldi. (URL-1, 2020). İlk olarak 1979'da yayınlanan Uluslararası Siyaset Teorisi adlı kitabında yapısal realizm veya neorealizm olarak bilinen daha bilimsel yaklaşımıyla Hans Morgenthau'nun klasik realizminin eksikliklerini iyileştirmeye çalıştı (Tokatlı, 2022, s. 136). Morgenthau, teorisini insan doğasıyla ilişkilendirdiği iktidar mücadelesine dayandırırken; Waltz, insan doğasıyla ilgili herhangi bir felsefi tartışmadan kaçınmak için çaba sarf etti ve bunun yerine mikroekonomiye benzer bir uluslararası politika teorisi inşa etmeye başladı. Neorealizm, realizm ve liberalizm arasındaki argümanları birleştirerek bir sentez oluşturan bir kuramdır. Ana akımı klasik realizm teorisini insan tabiatı ve davranışıyla açıklayan bir yaklaşım olan neorealizm, yapısal faktörlere vurgu yaparak uluslararası ilişkileri anlamlandırmaktadır. Yapısal faktörlerin uluslararası politikayı şekillendiren, yönlendiren ve sınırlayan bir yapı olduğunu vurgulayan neorealizm, devlet veya aktör merkezli yaklaşımı göz ardı ederek yapı kavramını öne çıkarmaktadır. Sonuç olarak Waltz, gücü ve devlet davranışını klasik realistlerden farklı bir şekilde görür. Morgenthau için iktidar hem bir araç hem de bir sondu ve rasyonel devlet davranışı, yalnızca en fazla gücü biriktirecek eylem biçimi olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık, yeni gerçekçiler, her devletin temel çıkarının güvenlik olduğunu ve bu nedenle gücün dağılımına odaklanacağını varsaymaktadırlar (Tokatlı, 2022, s. 140).

2.1.1.2. Liberalizm/neoliberalizm

Liberal görüş, güç kavramıyla ilgili tartışmayı devleti gerekli bir kötülük olarak başlatır ve devlet, otonom bir şekilde hareket eden, adil bir hakem ve politika oluşturan bir kurum olarak görülür (Öğün ve Aslan, 2014, s. 99). Ancak devlet, bireylerin kolektif eylem ve faaliyetlerde bulunduğu sivil toplumdan ayrılmalıdır. Liberalizm, bireyin yaşama, özgürlük ve mülkiyet hakkının sağlanmasının hükümetin en yüksek hedefi olduğu ahlaki argümanına dayanır (Barnett ve Duvall, 2019, s. 40).

Sonuç olarak liberaller, adil bir siyasi sistemin temel yapı taşı olarak bireyin refahını aldığını; monarşi veya diktatörlük gibi denetlenmeyen bir güçle karakterize edilen bir siyasi sistemin, vatandaşlarının yaşamını ve özgürlüğünü koruyamayacağını vurgular (Hacıbektaşoğlu ve Kodaman, 2022, s. 105). Bu nedenle liberalizmin temel kaygısı siyasi gücü sınırlayarak ve kontrol ederek bireysel özgürlüğü koruyan kurumlar inşa etmektir (URL-2, 2006). Bunlar iç politika konuları olsa da Uluslararası İlişkiler alanı liberaller için

önemlidir; çünkü bir devletin yurt dışındaki faaliyetlerinin yurt içindeki özgürlük üzerinde güçlü bir etkisi olabilir. Liberalizmin birincil endişesi askeri dış politikaların savaşın askeri güç oluşturmalarını gerektirmesidir. Bu güç yabancı devletlerle savaşmak için kullanılabileceği gibi, devletlerin kendi vatandaşlarına baskı yapmak için de kullanılabilir. Bu nedenle, liberalizme dayanan siyasi sistemler, ordu üzerinde sivil kontrolü sağlamak gibi yollarla genellikle askeri gücü sınırlar (Gomichon, 2013, s. 2).

Liberal düşünce, realizmin en güçlü devleti kurma odağından farklı olarak güçlü bir devlet kurarken bile bireylerin hak ve özgürlüklerinin sınırlanamayacağını, demokratik rejimlerin uluslararası sistemde barışı sağlamada önemli bir unsur olduğunu ve demokratik devletlerin uluslararası siyasette birbirlerini tanımalarının çatışma yerine iş birliğine zemin hazırladığını savunur (Kaviani, 2017, s. 33). Demokratik barış teorisi, liberalizmin Uluslararası İlişkiler disiplinine yaptığı en güçlü katkıdır. Teori, demokratik devletlerin birbirleriyle savaşa girme ihtimalinin çok düşük olduğunu iddia eder ve teori kendini iki aşamada açıklar (Ekmekçi, 2011, s. 109). Birincisi, demokratik devletler iktidar üzerindeki iç kısıtlamalarla karakterize edilir. İkincisi, demokrasiler birbirlerini meşru ve tehdit edici olarak görme eğilimindedir ve bu nedenle birbirleriyle iş birliği yapma kapasiteleri, demokrasi olmayanlara göre daha yüksektir (Ekmekçi, 2011, s. 110).

Zaman içerisinde liberalizme yapılan eleştiriler ve ortaya atılan farklı fikirler neticesinde neoliberalizm yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Neoliberalizm, liberalizmden farklı olarak doğrudan bir devlete değil; bir uluslararası devletler sistemine dayanır. Uluslararası siyaseti açıklamak amacıyla sistemdeki devletler arasındaki eylemlere ve etkileşimlere bakar ve uluslararası siyasal sistemlerin iç faktörlerini dış etkenlerden ayırmaya çalışır. Neorealistler, varyasyonları, etkileşen birimleri nasıl etkilediklerini ve ürettikleri sonuçları analiz ederek sistemin yapısına odaklanır. Neoliberaller, uluslararası sistemin uluslararası kurumları, örgütleri ve normlarının, yerel liberal kurum ve normlarla devletlerin şiddet kullanma tekeli kısıtlamak temeli üzerine inşa edildiğini savunur (Hacıbektaşoğlu ve Kodaman, 2022, s. 105). Uluslararası hukuka göre devletlerin birbirleriyle savaşmaları yasaktır ve bu yasayı uygulayacak uluslararası bir polis gücü yoktur, fakat herhangi bir devlet yasayı çiğnerken çok ciddi bir uluslararası tepki riski taşıdığını bilir. Örneğin, devletler bireysel veya Birleşmiş Milletler gibi kolektif bir organın parçası olarak ekonomik yaptırımlar uygulayabilir veya suç işleyen devlete karşı askeri müdahalede bulunabilir. Ayrıca saldırgan bir devlet, uluslararası ticaretten elde edilen kazançlar, dış yardım ve diplomatik tanınma gibi faydalardan mahrum olma riskini de taşır. Neoliberal düşünce,

devletlerin yalnızca kendi imkânlarıyla, sivil toplum örgütleri ve küresel şirketlerden bağımsız bir şekilde, uluslararası sistemi kontrol altına alamayacaklarını iddia eder (Tokatlı, 2022, s. 128). Bu durumda, askeri güç tek güç aracı olamayacağı için önemini kaybedecek, ekonomik güç, askeri güçten daha önemli hale gelecek ve demokratik uluslararası sistemde çatışma ve savaş olasılığı düşecektir (Hacıbektaşoğlu ve Kodaman, 2022, s. 106). Bu bağlamda neoliberalizm, sert güç kavramını tamamen yok saymadan sert güç kullanılarak elde edilemeyecek sonuçlar alabilmeyi mümkün kıldığı için yumuşak güce dikkat çekmekte ve sert gücün yanında tamamlayıcı bir kavram olarak yaklaşmaktadır (Tokatlı, 2022, s. 129).

2.1.1.3. Sosyal inşacı yaklaşım

Sosyal inşacılık, güç, devletler dengesi ve uluslararası ilişkilerin doğası açısından farklı bir uluslararası ilişkiler anlayışı sunar. Sosyal inşacılığın Uluslararası İlişkiler terminolojisine girişi realizm ve liberalizm gibi geleneksel teorilerin açıklamakta yetersiz kaldığı Soğuk Savaş'ın sonu ile ilişkilendirilir (Baldwin, 2016, s. 225). Bu başarısızlık, geleneksel teorilerin temel ilkeleri olan devletlerin iktidar için rekabet eden bencil aktörler olduğu inancı ve devletlerin kendi aralarındaki güç dengesini tanımlayan eşitsiz güç dağılımı görüşü ile bağlantılı kabul edilir (Barnett ve Duvall, 2019, s. 41). Geleneksel teoriler, devlete baskın bir şekilde odaklanarak, bireylerin temsil ettiklerini gözlemlemek için fazla alan açmamıştır. Böyle olmakla birlikte, Soğuk Savaş'ın sona ermesini sağlayan devletlerin veya uluslararası örgütlerin değil, sıradan insanların eylemleriydi (McGlinchey ve Gold, 2022, s. 2). Buradan yola çıkarak inşacılık, sosyal dünyayı bizim yarattığımızı ve aktörlerin (genellikle liderler ve nüfuz sahibi vatandaşlar gibi güçlü olanlar) eylemleri ve etkileşimleri yoluyla uluslararası ilişkilerin doğasını sürekli olarak şekillendirir savunarak bu konuyu açıklar (Barnett ve Duvall, 2019, s. 54).

İnşacı yaklaşım sosyal dünyanın oluşmasında ve ortaya çıkmasında düşünsel unsurların önemine; söylem, ideoloji, kimlik ve kültür kavramlarına vurgu yapar (Mengshu, 2020, s. 1-2). Sosyal teori ile siyaset arasında güçlü bir ilişki olduğuna ve aynı sosyal teorinin dünya siyaseti için de uygulanabileceğine inanırlar. Normlar ve kurallar bireysel davranışları şekillendirirken, uluslararası düzeyde norm ve kuralların uluslararası aktörlerin yapısını ve davranışlarını oluşturabileceğini ileri sürerler (Khan ve ark., 2020, s. 4). İnşacılık, devletlerin diğer aktörlerle etkileşim yoluyla sosyal olarak inşa edilmiş birden fazla kimliğe sahip olabileceğini savunur ve bu kimlikler, aktörlerin kim olduklarına dair anlayışlarının

temsilleridir; bu durum da onların çıkarlarına işaret eder. Bu küçük bir devletin kimliğinin, büyük bir devletin kimliğinin içerdiğinden farklı bir dizi çıkara sahip olduğu anlamına gelir. Küçük devlet, tartışmasız olarak hayatta kalmaya odaklanırken; büyük devlet, küresel siyasi, ekonomik ve askeri meselelere hâkim olmaya odaklanır (Theys, 2018, s. 38). Güç ve çıkara yönelik temel argüman, bu iki kavramın meydana getireceği etkilerin onları ortaya çıkaran düşünceler sayesinde öne sürülebilecekleri ve güç ile çıkar açıklamalarının düşüncelerin varlığına dayalı oldukları yönündedir (Hacıbektaşoğlu ve Kodaman, 2022, s. 108).

2.2. Akıllı Güç

Uluslararası sistemin yönetimi konusunda sadece yumuşak güç veya sert gücün yetersiz kaldığına inanan araştırmacılar, yumuşak güç ile sert gücün harmanlandığı "akıllı güç" adı verilen bir sistem geliştirmiştir (Nossel, 2004, s. 133). Akıllı güç kavramından ilk olarak Foreign Affairs dergisinde Suzanne Nossel tarafından bahsedilse de bir ülkenin uluslararası alanda hedeflerini gerçekleştirmek için sert ve yumuşak gücün birleştirilmesine vurgu yapan bir dış politika stratejisi olarak kavram, Joseph Nye tarafından 2004 yılında yayınlanan "Yumuşak Güç" adlı kitabında tanıtılmış ve o zamandan beri birçok araştırmacı tarafından daha da geliştirilmiştir (Sar, 2023, s. 19). 2007 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başkanlık seçimlerinden önce Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi (CSIS) tarafından kurulan ve Joseph Nye ile Richard Armitage'in başkanlık ettiği bir komisyon tarafından, yeni seçilen Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'na politika önerileri içeren ve akıllı gücü odağına alan bir rapor yayınlanarak kavramının teorik altyapısı oluşturulmuştur (Erdil, 2022, s. 248). Günümüz dünyası, bilgi ve teknoloji çağı olarak görülmeye başlanmış ve bu nedenle geleneksel uygulamalar ve politikalar anlamını yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, bu rapor uluslararası ilişkiler sahnesinde sadece sert güç veya yumuşak güç unsurlarının tek başına uygulanması durumunda hiçbir sonuç elde edilemeyeceğini savunmakta ve ikisini akıllıca koordine ederek daha başarılı sonuçlar elde edilebileceğini öne sürmektedir (Erdil, 2022, s. 251). Akıllı güç, olayları ve insanları etkilemek için sert ve yumuşak gücün bir kombinasyonunu kullanmanın önemini vurgulayan bir kavramdır. Sert güç, yaptırımlar, tehditler ve askeri güç gibi zorlayıcı yöntemlerin kullanılması olarak tanımlanırken yumuşak güç ise diplomasi, kültürel değişim ve ekonomik yardım gibi zorlayıcı olmayan yöntemlerin kullanılmasıyla istenen sonuçlara ulaşma yeteneğidir. Akıllı güç, istenen sonuçları elde etmek için hem sert hem de yumuşak güç

stratejilerini birleştirir. Akıllı gücün en önemli bileşeni, duruma göre uyarlanmış olmasıdır (Gallarotti, 2015, s. 246). Bu, herkese uyan tek bir czm değil, stratejik esnekliğe izin veren bir crevedir. Akıllı gücü, farklı ortamların farklı yaklaşımlar gerektirdiği fikrine dayanır ve bazı durumlarda sert gücü yaklaşımı gerekli olabilirken bazılarında yumuşak gücü yaklaşımı daha etkili olabilir (Gallarotti, 2015, s. 247). Akıllı gücü, istenen sonuçları elde etmek için cşitli araçlar kullanmanın önemini vurgular ve sadece bir araca güvenmenin yeterli olmadığını, bunun yerine farklı yöntemlerin bir arada kullanılması gerektiğini savunur (Hertzberg, 2009). Buna hem sert hem de yumuşak gücü stratejilerinin yanı sıra ekonomik yardım, kamu diplomasisi, stratejik iletişim ve kapasite geliştirme gibi diğer araçların kullanılması da dahildir. Akıllı gücü, farklı stratejilerin farklı bağlamlarda calışacağını kabul eder bu sebeple yerel bağlamı ve ilgili kişilerin motivasyonlarını anlamak önemlidir. Bu anlayış, istenen sonuçları elde etme olasılığı daha yüksek olan daha özel bir yaklaşıma olanak tanır. Akıllı gücü, zorlama ve cekiciliğin stratejik ve eşzamanlı kullanımı olarak yeniden tanımlanabilir. Akıllı gücün kullanışlılığını artırmak için, gücü araçlarının analizine dayanarak, sert ve yumuşak gücün farklı şekillerde birleştirilebileceği cşitli yolların tanınması da bir adımdır ve bu durum, gücü formlarını ayrı ayrı değil, birlikte ele almayı ngren potansiyel araştırma gündemlerine zemin hazırlar (Sar, 2023, s. 21). Akıllı gücü, gerektiğinde kısa vadede zor kullanımının yanı sıra uzun vadede cezbedici araçların kullanımını gerektirebilir. Uzun vadeli yumuşak gücü, meşru ve verimli yerel kurumların geliştirilmesini, hazırda bekletilen hızlı tepki askeri birliğinin korunmasını veya evrensel cekiciliği olan yerel kültür öğelerinin yansıtılmasını içerebilir (Jehan, 2014, s. 2).

Akıllı gücü, ilgili tüm tarafların cıkarlarını anlamanın önemli olduğunu da kabul eder. Bu durum, endişelerini ve cıkarlarını anlamak için bir konunun tüm taraflarıyla ilişki kurmak anlamına gelir. Böylelikle, olumlu bir sonuca yol açma olasılığı daha yüksek olan daha kapsamlı bir yaklaşıma olanak tanır. Son olarak, akıllı gücü, istenen sonuçlara ulaşmak söz konusu olduğunda uzun vadeli bir bakış açısı kullanmanın önemini de vurgular. Sadece acil duruma odaklanmak yeterli değildir; bunun yerine herhangi bir stratejinin uzun vadeli etkilerini dikkate almak önemlidir. Bu da, kalıcı czmlerle sonuçlanma olasılığı daha yüksek olan daha sürdürülebilir bir yaklaşıma olanak tanır (Nossel, 2004, s. 135).

Avrupa Birliği'nin (AB) dış politika ve güvenlik politikaları ile özdeşleşen yumuşak gücü, gücü kullanmadan karşısındakini ikna etme yöntemlerini kapsar. Bir ülkenin yumuşak gücü kullanma yetisi, o ülkenin kültürü, değerleri ve politikaları ile ilişkilidir. Başarılı gücü stratejileri, sert gücü ile yumuşak gücü başarılı bir şekilde harmanlayabilenler tarafından

planlanır (Nye, 2009, s. 161). Aslında Soğuk Savaş döneminden bu yana kamu diplomasisi, birçok ülkenin yumuşak güç kullanma araçlarından biri olmuştur. 11 Eylül sonrası teröre karşı sürdürülen savaşta da görülmüştür ki sadece sert güç kullanımı yetersizdir. Özellikle teröre karşı mücadelenin devam ettiği bölgelerde yaşayan insanların zekice planlanmış güç stratejileri kullanılarak hem zihinlerinin çelinmesi hem de gönüllerinin kazanılması gerekmektedir. Bu nedenle, kamu diplomasisi kapsamında kullanılması gereken tüm stratejik araçlar bulunmaktadır (Arslan, 2014, s. 83).

Uluslararası kamuoyu tarafından sert güç kaynakları açısından kendini kanıtlamış olan devletlerin, bir kriz durumunda yumuşak güç yöntemlerine başvurarak, sert güç unsurları yerine kullanması, uluslararası toplumda daha fazla meşruiyet kazandıracaktır. Elbette, aşılmaması gereken çizgilerin ihlal edildiği durumlarda sert güç kaynaklarına başvurabilme seçeneği güven verse de mümkün olduğunca yumuşak güç yöntemlerinin kullanılarak sorunların çözüme kavuşturulması, kamu diplomasisi mantığına daha uygun olacaktır (Nye, 2009, s. 162).

Akıllı güç günümüz dünyasında önemli bir araçtır. İlgili tüm tarafların çıkarlarını dikkate alan ve uzun vadeli çözümler elde etmeyi amaçlayan daha detaylı ve kişiye özel bir yaklaşıma olanak tanır. Bu nedenle, dış politika ve uluslararası ilişkilerin her alanında kullanılması gereken önemli bir kavramdır (Gündoğdu, 2021, s. 48).

2.3. Yumuşak Güç

Uluslararası İlişkiler alanında oldukça fazla sayıda çalışmacı tarafından incelenen ve tanımlanmaya çalışılan güç kavramında bir dönüşüm olduğunu öne süren Nye, 1990 yılında gücü yeniden tanımlayarak yumuşak güç terimini literatüre kazandırmıştır (Gündoğdu, 2021, s. 49). Yumuşak gücü, başkalarının sizin istediğinizi istemesini sağlayabilecek; evrensel popüler kültür veya politik uyum gibi maddi olmayan kaynakların cazibeleri aracılığı ile başkalarının tercihlerini şekillendirebilecek dolaylı güç olarak tanımlar (Yukarıç, 2017, s. 494). Yumuşak güç, başkalarını zor kullanmak veya para vermek yerine, kendi çekim gücü ile istediğini elde etme yeteneğidir. Bir ülkenin kültürü, siyasi idealleri ve politikalarının çekiciliğinden kaynaklanır. Politikalarımız başkaları için meşru görüldüğünde, yumuşak gücümüz artar (Arslan, 2014, s. 46). Başkalarının sizin ideallerinize hayran olmalarını ve sizin isteklerinizi paylaşmalarını sağladığınızda, onları kontrol etmek için zor kullanmanıza gerek kalmaz. Başkalarını cezbetmek, her zaman zor

kullanmaktan daha etkili bir yöntemdir ve demokrasi, insan hakları ve bireysel fırsatlar gibi değerler, başkalarını etkilemek için büyük bir çekiciliğe sahiptir (Nye, 2005, s. 26). Nye, gücü, kişinin istediği sonuçları elde etmek için başkalarını etkileme yeteneği ve sert gücü, teşvikler veya tehditler yoluyla elde edilen zorlayıcı güç olarak tanımlar. Sert güç, askeri müdahaleye, zorlayıcı diplomasiye ve ekonomik yaptırımlara; silahlı kuvvetler veya ekonomik araçlar gibi somut güç kaynaklarına dayanır (Wagner, 2014, s. 2). Buna karşılık, yumuşak güç, başkalarını istediğini yapmaya ikna etme kapasitesidir. Bir ülkenin, istediği sonuçları dünya politikasında elde etmek için, diğer ülkelerin onun peşinden gitmek istediği, onun değerlerine hayran olduğu, oluşturduğu yapıya hayranlıkla baktığı, refah ve şeffaflık seviyesine ulaşmayı arzuladığı bir ortam yaratarak muhatapları inandırması ve meşruiyete dayalı politikalarla ikna etmesi gerekmektedir (Gomichon, 2018, s. 3). İnandırma ve ikna etme, yumuşak gücün temel unsurlarıdır ve yumuşak güç, insanları zorlamak yerine iş birliği yaparak istediği şeyi başkalarının da arzu etmesini temin etmeye yönelik bir güç biçimidir (Nye, 2020, s. 57). Nye 'ye göre ikna edici güç, çekim ve rekabete dayanır ve kültür, ideoloji ve kurumlar gibi maddi olmayan güç kaynaklarıyla ilişkilendirilir (Wagner, 2014, s. 2). Yumuşak güç, sert güçten farklı olarak, askeri ve ekonomik güç göstergelerinin ötesinde, kültürel, eğitimsel, sanatsal, medya, film, şiir, edebiyat, mimari, üniversiteler, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kapasitesi, turizm, ekonomi ve diplomasi gibi birçok alandan beslenen farklı güç ve çekim biçimlerini ifade etmektedir (Michalski, 2005, s. 126). Bu unsurların bir araya gelerek oluşturduğu yumuşak güç, bir ülkenin sosyal sermayesinin etkili olup olmadığını da ortaya koymaktadır (Kalin, 2011, s. 147). Buradan yola çıkarak yumuşak gücü, herhangi bir tehdit veya zorlama olmadan başka aktörlerin davranışlarını ikna veya cazibe kullanarak belirleme gücü olarak da tanımlamak mümkündür (Özel, 2021, s. 944). Aktörler bu güce ulaşırken, para ya da başka baskı araçlarını kullanmadan ortak değerler altında buluşmayı teşvik etme yolunu benimsemektedirler. Nye, yumuşak gücü kültür, siyasi değerler, dış politika ve gündem yaratabilme etkisine sahip devlet dışı örgütler kaynaklarına dayandırır. Evrensel değerlerin yumuşak güç kazanmada kritik önemi olduğunu vurgular. Bir hükümet, kendi evinde nasıl davrandığı (özgür basın ve protesto hakkını koruyarak), uluslararası kurumlarda (başkalarına danışarak ve çok taraflılığı teşvik ederek) ve dış politikası aracılığıyla (örneğin kalkınmayı ve insan haklarını korumayı teşvik ederek) diğerlerini etkileyebilir (Hukil, 2015, s. 5).

Her ülkenin yumuşak gücü, halkının düşünce tarzının, ideolojisinin, kültürel geleneğinin, etnik geleneklerinin, sosyal sisteminin, ekonomik rejiminin, yaşam tarzının vb.

tarihsel evrimiyle kazandığı kültürel gücünün en önemli kaynağıdır. Bu süreçte, yumuşak gücün her unsuru her zaman kültürel geleneğin etkisi altında kalır (Haneş ve Andrei, 2015, s. 35). Nye, bu kültürün edebiyat, sanat, eğitim gibi yüksek kültür veya popüler kültür olabileceğini açıklar; bir ülkenin kültürünün evrensel değerleri içermesi ve diğer ülkelerin paylaştığı çıkarları ve değerleri teşvik etmesi durumunda, çekim ilişkisi nedeniyle yumuşak güç üretebileceğini savunur (Yukaruç, 2017, s. 496). Daha geniş kitlelere ulaşabilmesi dolayısıyla popüler kültür yumuşak gücün kültürel uygulamasında önemli yere sahiptir. Nye'a göre, kültürel ve tarihi geçmişi köklü, zengin ve kapsayıcı olan toplumların yumuşak güç uygulamaları; tarihsel alt yapısı olmayan, dar görüşlü toplumlara kıyasla daha başarılı olacaktır (Altuntaş, 2021, s. 39). Teknolojinin günümüzde gelmiş olduğu gelişmişlik seviyesi, yumuşak güç politikalarının başarısında önemli bir etkiye sahiptir. Bu politikalar aslında bir pazarlama stratejisi olarak kabul edilebilir. Yapılan tüm faaliyetler, reklam ajansı mantığıyla planlanarak, çekici uygulamalara dönüştürülebilir. İnternet başta olmak üzere medya, sosyal medya ve diğer iletişim araçları sayesinde, en küçük eylemler bile kısa sürede dünya çapında yayılabilir. Bu faaliyetler, ilgi uyandırarak uygulayan ülkeye karşı sempati oluşmasını sağlar (Karadağ, 2012, s. 28).

Kamu diplomasisi ve ülke markalaşması da yumuşak gücün araçları olarak değerlendirilmektedir. Temelde düşüncelerini ve nihayetinde hükümetlerini etkilemek amacıyla yabancı halklarla doğrudan iletişim şeklinde açıklanabilir ve bununla birlikte temsil edilenlerin çıkarlarını ilerletmek ve toplumsal değerlerini genişletmek için bir ülke halkıyla doğrudan ilişkilerin sürdürüldüğü süreç olarak da tanımlanabilir (Bilgin ve Eliş, 2008, s. 12). Ancak kamu diplomasisinin tanımı ve kullanımı değişmiştir. Daha önce sadece devlet kontrolünde bir araç olarak kabul edilirken, çalışmalar STK'ların, özel kişilerin ve grupların da kamu diplomasisini kullandıklarını öne sürmektedir (Yukaruç, 2017, s. 496-497). Bunun yanı sıra iletişim teknolojilerindeki gelişmeler yabancı toplumlara ulaşmayı eskiye oranla daha kolay kıldığı için kamu diplomasisini daha önemli hale getirmektedir. İletişim teknolojilerindeki en önemli gelişmelerden biri olan internet bir bilgi merkezi haline gelmiş ve devletlere, STK'lara, topluluklara, firmalara ve bireylere dünya meseleleri hakkında fikir alışverişinde bulunma fırsatları sunarak kamu diplomasisi stratejilerini etkilemiştir. Bu kurumlar kendi yumuşak güçlerini geliştirmiştir. Onların faaliyetleri bazen resmi dış politika hedeflerini güçlendirmekte bazen de çelişmektedir. Her iki durumda da bu özel yumuşak güç kaynakları sosyal medya çağında giderek daha önemli hale gelmektedir.

3. KAMU DİPLOMASİSİ

3.1. Kamu Diplomasisi Kavramı

19. ve 20. yüzyıllar devletler ve hükümetler için dış politika ve diplomasi alanlarında önemli yeniliklerle gelmiştir. Değişen uluslararası ilişkiler, devletlerin ulus-devlet yapısından uzaklaşması, yönetim şekillerindeki değişiklikler, insanların gelişen iletişim teknolojileri sayesinde konjonktürel konulara daha hâkim olmaları, bilginin hızlı yayılması ve erişilebilir olması gibi nedenlerle, diplomasi alanında zamanın gerekliliklerine dayanarak “kamu” ifadesinin diplomasi tabirinin başına eklenmesi gerekliliği hissedilerek yeni bir diplomasi tarzı oluşturulmuştur (Arslan, 2014, s. 46). Uluslararası ilişkiler alanında meydana gelen teknolojik, siyasal, kültürel ve ekonomik değişimlerin sonucu olarak diplomasi ve dış politika anlayışı yeni bir boyut kazanarak, yalnızca devlet ve hükümet yetkililerinin ve diplomatların sorumluluğu ve uygulama alanı olmaktan çıkarılmış; halklar ve kamuoyları ile bağdaştırılmaya başlanmıştır (Köksoy, 2021, s. 640).

I. Dünya Savaşı öncesi kamuoyu tarafından erişilmez olarak değerlendirilen diplomasi, savaşı takip eden süreçte, Amerikan diplomasi anlayışının da (açık/yeni diplomasi) etkisi ile halkın önem verdiği bir faaliyet alanı haline gelmiştir. Bu durum diplomatların kendilerini hükümet yetkililerinin yanı sıra kamuoyuna karşı da sorumlu hissetmelerine sebep olmuştur (Doğan, 2012, s. 92). Demokrasi ve egemenlik anlayışının değişmesi, ulusların hayati çıkarları söz konusu olduğunda tüm karar verme aşamalarında kamuoyunun görüş ve düşüncelerini dahil etmeyi gerekli kılmıştır. Ulusal menfaatlerin yalnızca devlet yetkililerinin kararına bırakılmayarak kamuoyunun doğrudan kendisini ilgilendiren konularda söz sahibi olmasının daha güvenilir olduğu düşünülmüştür. Bunun sonucunda ise diplomasinin büyük bir kısmı halka yönelik bir yöntem olarak tanımlanmaya başlanmış ve kamuoyu diplomasisi başlı başına ayrı bir alan olarak gelişme göstermeye başlamıştır (Köksoy, 2021, s. 651).

Kamu diplomasisi terimi ilk olarak 1965 yılında Edmund Gullion tarafından kullanılmış olan göreceli yeni bir uygulama ve çalışma alanıdır. Kamu diplomasisi, kamu tutumlarının dış politikaların oluşumu ve yürütülmesi üzerindeki etkisini ele alır. Diğer ülkelerdeki kamuoyunun etkilenmesi; bir ülkedeki özel grupların ve çıkar gruplarının birbirleriyle etkileşimi; dış ilişkilerin raporlanması ve politika üzerindeki etkisi; diplomatlar ve yabancı muhabirler gibi işi iletişim olanlar arasındaki etkileşim ve kültürlerarası iletişim

süreci gibi uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasinin ötesindeki boyutlarını kapsar (Cull, 2006, s. 42).

Kamu diplomasisi özellikle Soğuk Savaş sırasında, hem nükleer silahların hassas dengesi ve hem de ideolojik savaş sebebiyle kamuoylarının desteğinin alınmasının hayati önem taşıdığı bir alan haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın kamu diplomasisi, süper güçlerin ve diğer devletlerin uluslararası hedeflerine ulaşmak için kullandıkları farklı araçlarla ilgili birçok çalışmaya ilham verdi (Gilboa, 2008, s. 63).

New York ve Washington'daki terörist saldırılarının ardından kamu diplomasisinin gelişiminde yeni bir aşama başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönem ve 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde kamu diplomasisinin yeni zorlukları ve ihtiyaçları, kitle iletişimi, siyaset ve uluslararası ilişkilerde birbiriyle ilişkili üç devrimden etkilenmiştir. İletişim teknolojilerindeki bu değişim iki büyük yenilik yaratmıştır. Bu yenilikler internet ve dünya gündemindeki hemen hemen her önemli gelişmeyi neredeyse her yere yayınlayabilen, genellikle canlı yayın yapabilen CNN International, BBC World, Sky News ve Al-Jazeera gibi küresel haber ağlarıdır (Gilboa, 2008, s. 68). İnternet ve bu küresel ağlar merkezi bir bilgi kaynağı haline gelerek devletlere, STK'lara, topluluklara, firmalara ve hatta bireylere dünya gündeminde yaşanan gelişmeler hakkında fikir alışverişinde bulunmaları için geniş fırsatlar sunmuştur. Siyasetteki devrimler, birçok toplumu otokrasiden demokrasiye dönüştürerek artan kitlesel katılımlı siyasi süreçler yaratmıştır. Uluslararası ilişkilerde değişim, dış politikanın amaçlarını ve araçlarını değiştirmiştir. Cazibe ve ikna yoluyla elde edilen dünya çapında olumlu imaj ve itibar, geleneksel olarak askeri ve ekonomik yaptırımlarla elde edilen bölge, erişim ve hammaddelelerden daha önemli hale gelmiştir (Leonard ve ark., 2020, s. 98).

Küreselleşmenin, devletlerin sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayabilmeleri adına dış yatırım, ticaret, vasıflı işgücü için rekabet etme fırsatı sunması, bilgi teknolojileri çağının kurulması, bilginin çok hızlı bir şekilde hareket etmesi sonucu ortaya çıkan ulus ötesi hükümetler için kamu diplomasisinin ortaya çıkışına zemin hazırlayan bazı önkoşullar olarak değerlendirilebilir (Gurgu ve Cociuban, 2016, s. 133). Bu yeni konjonktürde, bir ülkedeki siyasi kriz uluslararası durumu istikrarsızlaştırabileceğinden, iç politika konularının dış politikada kesin çizgilerle ayrılması pek mümkün değildir. Bu bağlamda kamu diplomasisi, devletlerin dış politikasının vazgeçilmez bir bileşeni olmakla birlikte uluslararası kuruluşların gündeminde yer alan bir konu haline gelmiştir (Sevin, 2017, s.200).

Kamu diplomasisi, devletlerin uluslararası alanda etkili olabilmek için kendi toplumunu ve hedef devletin toplumunu ikna etme çabalarını içerir. Kamu diplomasisinin başarılı olabilmesi için, kaynakların karşılıksız olarak kullanılacağı düşünüldüğünde, toplumun rızasının alınması önemlidir, çünkü bu kaynaklar genellikle vergilerden sağlanmaktadır. Bu nedenle, kamu diplomasisi faaliyetlerinde yatırım yapılacak alanlar dikkatlice belirlenmelidir (Arslan, 2014, s. 79).

Kamu diplomasisi, "devletten halka" ve "halktan halka" olmak üzere iki ana çerçevede gerçekleştirilen iletişim faaliyetlerini içerir. Devlet-halk eksenindeki faaliyetler, devletin politikalarını, faaliyetlerini ve açılımlarını resmi araçlar ve kanallar aracılığıyla halka anlatmasını içerir. Halktan halka doğrudan iletişim faaliyetlerinde ise devlet dışı sivil araçlar, STK'lar, araştırma merkezleri, kamuoyu araştırma şirketleri, basın, kanaat önderleri, üniversiteler, değişim programları dernek ve vakıflar gibi kullanılır (Helmerts, 2016, s. 413). Bu nedenle, kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden farklı olarak, sadece diplomatlar arasında değil, iç ve dış toplum arasında gerçekleşen iletişim faaliyetlerini kapsar. Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden daha geniş bir alanı kapsar ve diplomatik iletişimin ötesine geçer. Bu noktada, diplomasi ve kamu diplomasisi arasındaki ayrım belirginleşir. Diplomaside diplomatlar arasında bir kurallar sistemi bulunur ve bu çerçevede hareket etmek gerekliliği vardır. Ancak kamu diplomasisinde muhatabınız hem iç hem de dış toplumdur ve toplumla ilişkiler söz konusu olduğunda ne zaman, nasıl bir tepkiyle karşılaşılabileceğini öngörmek mümkün değildir. Kamu diplomasisinin önemli araçlarından biri yumuşak güçtür ve diğer önemli aracı ise kamuoyudur. Uluslararası ve yerel düzeyde gerçekleştirilen politikalar, medya aracılığıyla kamuoyuna iletilir ve tepkileri ölçülür (Kalin, 2011, s.150).

Kamuoyu kavramı, teorik metinlere göre, dış politika konusuyla ilgisi olmayan herhangi bir insan topluluğundan ziyade, karar vericileri aksiyon almaya yönlendirme ve etkileme gücüne sahip olan bir kesimi kapsamaktadır. Siyasi parti temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, iş insanları, akademisyenler, sanatçılar, düşünürler, çıkar grupları, medya mensupları ve dış politikaya ilgi duyan eğitimli bireyler söz konusu kesim içerisinde değerlendirilebilir. Ancak, günümüzde internet teknolojisi ve sosyal medya kullanımının artmasıyla, herkesin kendini bu platformlar aracılığı ile rahatça ifade edip geniş kitlelere ulaşabildiği böyle bir ortamda kamuoyu değerlendirirken daha kapsamlı düşünmek gerekmektedir (Arslan, 2014, s. 153). Yabancı liderlerin birbirleriyle ilişkileri ne kadar iyi olursa olsun, eğer halkın ülke politikaları hakkında olumsuz bir algısı varsa, liderlerin karar verme yetkileri sınırlanabilir. Bu gibi durumlarda, hedeflenen diplomasi açısından, kamuoyu

liderler arasındaki geleneksel küçük diplomatik iletişimden daha da önemli hale gelebilir (Nye, 2005, s.106).

Kamu diplomasisi, evrensel değerlerin yanı sıra bölgesel veya yerel mahiyetteki ülkeleri de hedef alabilir. Bu durumda etkinlik, verimlilik ve kaynak aktarımı gibi faktörler önemli bir rol oynar. Örneğin, İslami temelli mesajlar içeren kamu diplomasisi yaklaşımları, zaten sempati duyan kitleler tarafından daha avantajlı olarak kabul edilebilir; etkinliği ve verimliliği arttırabilir (Varoğlu, 2013, s. 24).

Ancak, bazı durumlarda evrensel mesajlar içerecek argümanlar bulunmayabilir ve kamu diplomasisi için alternatif yöntemler geliştirmek gerekebilir. Bu durumlarda maliyetlerin artabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle hedeflenen bölge veya ortamda bu tür evrensel mesajlara duyarlılık düşükse, alternatif yaklaşımlar düşünülmeli ve maliyet faktörü de dikkate alınmalıdır (Rana, 2011, s. 102).

Ne kadar çeşitli olursa olsun tüm kamu diplomasisi faaliyetleri, ulusal çıkarları desteklemek ve devletlerin uluslararası görevlerini yerine getirmek için tasarlanmıştır. Her şeyden önce, ilk sorumluluk her zaman yabancı izleyicilerin devletlerin politikalarını oldukları gibi anlamalarını sağlamak olmalıdır (Van Doeveren, 2011).

3.2. Kamu Diplomasisinin Kaynakları ve Araçları

Uluslararası ilişkiler, 19. yüzyılın başlarındaki biçiminden günümüze nasıl evrim geçirip başkalaştıysa, bu ilişkilerin yürütülme biçimleri de büyük değişimler geçirerek dönüşmüştür (Rana, 2011, s. 21). Geleneksel diplomasi, günümüz dinamikleri karşısında değişim ve dönüşüm baskısına maruz kalmış; bunun sonucunda da diplomasi'nin farklı boyutlarının çalışılmasını bir zorunluluk haline getirmiştir (Ovalı, 2020, s. 33). Bu açıdan bakıldığında uluslararası alanda geçerliliği Soğuk Savaş'ın bitişiyile başlamış olan kamu diplomasisi her ne kadar yeni bir mefhum gibi gözükse de onu oluşturan parçaların devlet idaresi kadar eski olduğu söylenebilir (Cull, 2008, s. 31).

Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasi faaliyetlerine yardımcı olmak amacıyla devletlerin çıkar, fırsat, tehdit ve potansiyel tehdit merkezli değerlendirmelerine dayanarak oluşturdukları ve başka ülkelerin kamuoylarını etkileme amacıyla yaptıkları faaliyetlerdir. Bu faaliyetler geleneksel diplomasiden farklı olarak, başka ülkelerin hükümetlerine değil de hükümet dışı aktörlerine ve kamuoylarına yönelik olarak yürütülmektedir (Doğan, 2012, s. 88).

Kamu diplomasisi, ülkelerin uzun vadede stratejik hedeflerine ulaşması için hükümetler üzerinde etki yaratıp baskı oluşturulabilecek bir kamuoyu oluşturmayı hedef alır (Ünal Erzen, 2012, s. 146). Bu hedefe yönelik faaliyetler klasik diplomaside olduğu gibi dış ilişkilerden sorumlu devlet temsilcilerinin aracılığıyla yürütülmemekte dolayısıyla bu iki diplomasinin aktörleri birbirlerinden farklılık göstermektedir (Gündoğdu, 2021, s. 57). Geleneksel diplomasi devlet tarafından; kamu diplomasisi ise devlet ve devlet dışı aktörler aracılığıyla yürütülmektedir (Aydemir, 2018, s. 162).

Kamu diplomasisi, ilk başlarda hükümet kaynaklı yürütülen bir iletişim faaliyeti olarak ortaya çıkmıştır. Fakat zamanla iletişim teknolojilerinin gelişim göstermesi ile hedef kitlelere erişimin daha kolay olması, küreselleşmenin bir sonucu olarak çok uluslu şirketlerin kamu diplomasisi çalışmalarına dolaylı yoldan katılması gibi nedenlerden ötürü kamu diplomasisinde devletin tek kaynak olmaktan çıktığı özel sektör ve hatta bireylerin de kaynak konumuna geldiği görülmektedir (Sancar, 2012, s. 169). Geleneksel diplomaside taraflar arasında devletle ilişki ağı oluşturulur. Kamu diplomasisinde ise hükümet ile organları, karar vericiler, yasama gücü, dışişleri ve kültür bakanlıkları gibi bakanlıklar, elçilikler ile devlete ait eğitim ve kültürel kuruluşlar gibi aktörler devletle ilişkili resmî aktörlerdir; kanaat önderleri, iş insanları, üniversiteler, akademisyenler, aydınlar, düşünce merkezleri (think tank), çevre ve insan hakları örgütleri gibi STK'lar, lobiler, birlik ve dernekler vb. aktörler ise kamu diplomasisinin hükümet dışı sivil aktörleridir (Ekşi, 2018, s. 200).

Kamu diplomasisinin araçları arasında şüphesiz kitle iletişim araçları en önemli olanıdır. Çünkü devletler hem içeride hem de dışarıda geniş kitlelere ulaşmak ve bu kitlelerin düşüncelerini kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek veya değiştirmek amacıyla radyo, televizyon, basın yayın organları, internet ve sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarını kullanarak kamu diplomasisi faaliyetini yürütürler (Berridge ve Lloyd, 2012, s. 97-98). Radyo, televizyon, gazete, dergi gibi geleneksel iletişim araçlarının yanı sıra teknolojik gelişmelerle birlikte kamu diplomasisinin araçları da çeşitlenmiş; internet, sosyal medya gibi iletişim araçları yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bilgi kaynağı olarak geleneksel iletişim araçları dünyada büyük bir izleyici ve dinleyici kitlesine sahip olmakla birlikte, çevrim içi haberler ve sosyal medya gibi interaktif iletişim sağlayan uygulamalar da dünya genelinde hızla yayılmaktadır (Oktay, 2012, s. 133). İster geleneksel isterse modern olsun kitle iletişim araçlarının yardımıyla hedef kitleye ulaşan kamu diplomasisi, kültür, eğitim, sanat, medya, film, edebiyat, mimari, yükseköğretim, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon

kapasitesi gibi pek çok kaynaktan beslenmektedir (Varoğlu, 2013, s. 13). Özellikle eğitim ve kültür programları aracılığı ile her türlü iletişim metodundan faydalanarak diğer ülkelerin halklarıyla resmi veya özel şahıs ya da kurumlar vasıtasıyla iletişim kurmak kamu diplomasinin en önemli faaliyet alanlarından biridir (Oktay, 2012, s. 129).

Kamu diplomasinin en temel unsurlarından birisi şüphesiz ki milletlerin kendilerini dünyaya tanıttığı ve anlattığı yollardan biri olan kültürel diplomasidir (Schneider, 2005, s. 147). Kültürel diplomasi, hedef ülkelerin kamuoyuna kültürel unsurlarını aktararak o ülkelerin değerleri ile düşünce dünyasına tesir etmek ve bu sayede kültürel dönüşümü kolaylaştırarak ülkenin ulusal menfaatleri doğrultusunda o ülkeyi yönlendirmek ve söz sahibi olmak olarak tanımlanabilir (Sancar, 2012, s.169). Uluslar ve halklar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek için bilginin, düşüncenin, sanatın ve kültürün başka türlü görünümünün değiş tokuşu olan kültürel diplomasi; temelinde bir ulusun kendisini dünyaya açıklamak için yaptığı her şeyi içeren kamu diplomasinin daha kapsamlı bir girişiminin en önemli unsuru olarak vücut bulur (Cummings, 2009, s. 1). Ülkeler arasındaki kültür diplomasisi, müzik, sinema, sergi, konser, spor, fuar vb. kültür ve sanat aracılığıyla devlet veya sivil toplum tarafından, bazen de her ikisi tarafından ortaklaşa yürütülmektedir (Ekşi, 2018, s. 190-197).

Kültürel diplomasiye örnek olarak, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD'nin yaşadığı olumsuz imaja yönelik uygulamış olduğu politikalar gösterilebilir. Bu politikalardan biri de dönemin ünlü radyocusu Norman Pattiz'in, Radio Sawa'yı kurarak ABD'de yaşayan Arap asıllı gençler ile Ortadoğu da yaşayan gençlere, pop müzik aracılığı ile ulaşmak istemesidir (Coşkun, 2012, s. 56). Kültürel diplomasinin başka bir uygulama alanı da kuşkusuz sinemadır. Hedef ülkedeki bireylere ulaşarak onları etki alanında tutmak için kullanılan kültürel diplomasi araçlarından biri olan sinema, teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte etkisini daha da arttırarak dünyanın neresinde olursa olsun, izleyici ve izleyici gruplarıyla buluşabilmekte ve istenilen mesajı hedef kitlelerine ulaştırabilmektedir (Ünal Erzen, 2014, s.135-136). Bu alanda özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde Hollywood ve Hindistan'da Bollywood en önemli örnekleri oluşturmaktadır.

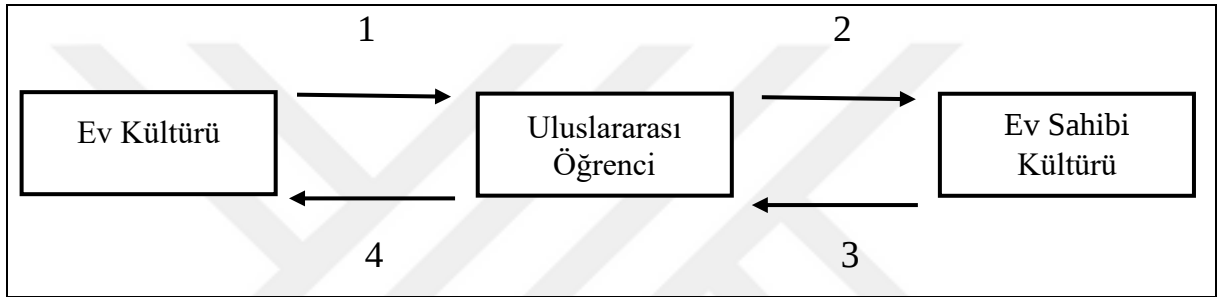
Türkiye'ye baktığımızda ise kültürel diplomasi açısından en önemli araçlarından biri olarak Türkiye İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA) faaliyetlerini gösterebiliriz. 1992 yılında Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye'nin tarihsel ve kültürel bağları bulunan komşuları ile etkili bir iş birliği geliştirmek üzere kurulan TİKA, zamanla Orta Asya'dan Balkanlar'a, Afrika'dan Latin Amerika'ya kadar çok geniş bir coğrafyada faaliyet

göstermiştir. 2018 yılından itibaren kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli olarak nitelendirilmiş olup; Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren TİKA'nın hedefi, diğer ülkelerin kalkınmalarına katkı sağlamak; ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında projeler ve programlar yoluyla ülkelerle iş birliğini geliştirmektir. Söz konusu bu hedefler, bir ülkenin kamu diplomasisi stratejisi içinde yer alan amaçlarla örtüştüğü için TİKA, Türkiye'nin kamu diplomasisinin uluslararası alanda tanıtılması, yayılması ve güçlendirilmesi konusunda önemli bir görev üstlenmektedir. TİKA, Türkiye'nin dışarıya açılan yüzünü temsil eden, sürdürülebilir uygulamalara imza atan ve kapasite oluşturma alanında başarılı çalışmalar yapan bir kurum olarak öne çıkmaktadır (Özkan, 2012, s.90).

Kamu diplomasisinin diğer bir önemli faaliyet alanı da eğitimidir. Birçok bilim insanının da ifade ettiği gibi kalıcı ilişkiler kurmanın en etkili araçları burslar ve değişim programlarıdır (Leonard, 2002, s. 20). Eğitim diplomasisi ve kültürel diplomasi benzer faaliyet alanlarına sahip olduklarından dolayı değişim programları ile dil eğitimi veren kuruluşlar, bazı uzmanlar tarafından kültürel diplomasi kapsamına; bazı uzmanlar tarafından da eğitim diplomasisi kapsamına alınmakta olup; bu çalışmada ise eğitim diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilmektedir.

Devletler, devlet dışı aktörlerle doğrudan bağlantı kurmak için yabancı dil merkezleri, öğrenci değişim programları, burs programları gibi faaliyetlerde bulunarak eğitimi kamu diplomasisinin bir aracı olarak kullanır (Sevin, 2017, s. 4) ve bu şekilde hedef kamuoyunu kendi çıkarları doğrultusunda bilgilendirip şekillendirmeyi ve yönlendirmeyi hedeflerler (Ferreira de Lima Jr., 2007, s.242). Bu faaliyetler kapsamında bir yandan öğrenciler diğer ülkelerdeki üniversitelerde eğitim görürlerken; diğer yandan akademisyenler de uluslararası konferanslara ve seminerlere katılmakta ve uluslararası yayınlar yapmaktadırlar (Karadağ, 2016, s. 96). Burs programları arasında ABD'nin vermekte olduğu Fullbright bursları, Birleşik Krallık tarafından dağıtılan Chevening bursları, Almanya'nın DAAD bursları; dil merkezleri arasında ise Amerikan Kültür Derneği, Fransız Kültür Merkezi; Alman Goethe Enstitüsü, İspanyol Cervantes Enstitüsü en bilinenleri olarak sayılabilir (Oktay, 2012, s. 132-133). Türkiye'ye baktığımızda ise başta yükseköğretim kurumları olmak üzere Türkiye Ulusal Ajansı, Mevlâna Değişim Programı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Diplomasi Akademisi, Türkiye Maarif Vakfı, Büyük Öğrenci Projesi faaliyetlerinin eğitim diplomasisi kapsamında en önde gelenleri olarak değerlendirebiliriz.

Eğitim diplomasisi faaliyetlerinde en öne çıkan araçlardan biri de yukarıda da bahsedildiği gibi değişim programlarıdır. Ülkeler arasında gerçekleştirilen öğrenci değişim programları, eğitim diplomasisinin en önemli unsurlarından birini oluşturmakta; bu programlar, üniversite öğrencilerinin bir bölümünü başka bir ülkede geçirmelerini sağlayarak, farklı bir ülkenin insanların kültür özelliklerini, yaşam tarzını ve benzersiz yapısını tanımalarına imkân vermektedir. Bu deneyimler, geçirilen süre boyunca oluşan olumlu izlenimler sayesinde, hedef ülkeye karşı duyulan ilgi ve sempatiyi artırmaktadır. En yaygın olanı Erasmus Programı olmak üzere, bu tür öğrenci değişim programları bu amaca hizmet etmektedir (Ünal, 2022, s. 222-223).

Şekil 3.1. Uluslararası öğrencilerin kültür taşıma döngüsü (Ferreira de Lima Jr, 2007, s.240)

Şekil 3.1.'e göre, ilk aşamada uluslararası öğrenciler kendi kültürleri olan doğup büyüdüleri ülkenin kültürünü (1) misafir oldukları yani ev sahibi ülkeye götürürler (2). İkinci aşamada ise konuk olarak gittikleri ev sahibi ülkenin kültürünü öğrenirler (3) ve öğrendikleri bu kültürü kendi ülkelerine iletirler (4).

Kısaca, değişim programları gibi eğitimsel diplomasi faaliyetlerinde uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkeye gelmesi, kültürler arasında bir etkileşim meydana getirir. Böylelikle ev sahibi ülkenin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunur. Öğrencilerin, misafir oldukları ülkeye olumlu tutum geliştirerek kendi ülkelerine geri döndüklerinde etkili bir rol üstlenmeleri beklenir (Özel, 2021, s. 947). Sonuç olarak, uluslararası diyalogun ilerlemesi, kültürler arasındaki karşılıklı anlayışın ve etkileşimin artması, iş birliği ve dayanışmanın güçlendirilmesi gibi amaçlarla gerçekleştirilen değişim programları, uzun vadede sonuçlarının alınabileceği bir eğitim diplomasisi faaliyeti olarak görülmektedir (Özel, 2021, s. 944).

Hedef kamuoyunda yabancı bir ülke hükümetinin sahip olamayacağı güvenilirlik, uzmanlık ve uygun bağlantılar olmak üzere üç önemli niteliğe sahip olan hükümet-dışı organizasyonlar (NGO) da kamu diplomasisinin çok etkili bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Alanlarında otorite haline gelmiş olan bu organizasyonlar, dünya kamuoyunda

özellikle bağımsızlıkları ve güvenilirlikleriyle önemli bir konumdadır. Bu organizasyonlar, siyasetçiler, bilirkişiler, aktivistler gibi birçok kesimine ulaşabilen geniş ağlara sahip olduklarından baskı yapabilme yeteneğine haizdirler. Hükümet-dışı organizasyonlar arasında en öne çıkanlardan biri de 150'den fazla ülkede, 10 milyondan fazla insandan oluşan ve insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesi için çalışan; bu amaçla insan hakları konusundaki uluslararası tartışmalarda yer alan; hükümetlerle görüşen; BM, Avrupa Konseyi ve AB gibi hükümetler arası örgütlere görüş bildiren Uluslararası Af Örgütü'dür (Leonard, Stead ve Smewing, 2002, s.54-56).

Kamu diplomasisinin araçlarından bir diğeri de sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleridir (Aydemir, 2018, s. 161). Soğuk Savaş sonrasında küreselleşmeyle birlikte devletlerin hedef kamuoyuna ulaşmak için kamu diplomasisi kullanmaya başlamasının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının kullanılması da devletlerin etkili ve popüler politikalar izlemesinde önemli bir araç haline gelmiştir (Tuna, 2021, s. 1). Sivil toplum kuruluşları, hedef kamuoyunu etkileyerek olumlu bir algı oluşmasını sağlarken; toplumlararası karşılıklı anlayışın ve uluslararası kültürel diyalogun gelişmesinde bir nevi köprü görevi görerek katkıda bulunurlar (Aydemir, 2018, s. 114). Sivil toplum kuruluşları kamu diplomasisine faaliyetlerinde devletlerle rekabet içerisinde olabilecekleri gibi devletlerle iş birliği içerisinde ya da devletlerden bağımsız ama dış politikasında paralel hareket ederek kamu diplomasisi alanında faaliyet gösterirler (Kurtuluş, 2015, s. 192-193). Sivil toplum kuruluşlarının diplomasi faaliyet alanları, daha çok insani yardımlar, dış ekonomik ilişkiler, araştırma, eğitim ve kültürel çalışmalar olarak sıralanabilir (Eren, 2017, s. 36). Türk dış politikası açısından bakıldığında sivil toplum kuruluşlarının özellikle Balkanlar, Ortadoğu, Afrika ve Kafkaslar bölgesinde yaygın olarak faaliyet gösterdiği ve genel olarak bu kuruluşların faaliyetlerinin insani odaklı olduğu görülmektedir (Tuna, 2021, s. 8-9).

Ulusal siyasete uluslararası alanda meşruiyet kazandırmak, dünya kamuoyunu ülke politikaları hakkında bilgilendirmek ve etkilemek gibi önemli roller üstlenen düşünce kuruluşları da bu rolleri nedeniyle kamu diplomasisinin bir aktörü olarak sayılmaktadır (Eyigün, 2018, s. 16-17). Düşünce kuruluşlarının kamu diplomasisindeki faaliyetleri olarak iletişim, müzakere, bilgi ve yayın dağıtımı, kamuoyu oluşturma, iyi ilişkiler geliştirme, dış politikanın meşrulaştırılması sayılabilir (Ekşi, 2018, s. 387). Dünya çapında Konrad Adenauer Vakfı, Center for Strategic and International Studies ve German Marshall Fund gibi kuruluşlar etkili düşünce merkezlerine örnek gösterilebilir. Türkiye'de ise Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi

(TASAM) gibi Türk düşünce kuruluşları yurt dışında yaptığı çalışmalarla ön plana çıkmaktadır (Eyigün, 2018, s.17-22). Özellikle SETA'nın Balkanlar, Ortadoğu ve Afrika ile ilgili çalışmaları ve raporlarında kültürel ve dini boyutların ön planda tutulması gerektiği söylemi Türkiye'nin kamu diplomasi faaliyetlerinde sıklıkla kullanılmaktadır (Eyigün, 2018, s.17-22).

Görüldüğü üzere, kamu diplomasisinin çok çeşitli kaynakları ve araçları bulunmakta olup; bu kaynaklar ve araçlar ülkelerin hedeflerine göre farklılık göstermektedir. Bununla birlikte devletler, kamu diplomasi faaliyetlerinde kullanacakları yöntemleri ve aktörleri belirlerken sadece kendi hedeflerini değil; aynı zamanda hedef ülkenin özelliklerini de dikkate alarak hareket ederler (Gündoğdu, 2021, s. 82).

3.3. Kamu Diplomasisi Bileşenleri

3.3.1. Askeri diplomasi

Askeri kamu diplomasisi, yabancı halklarla iletişim kurarak bir ülkenin dış politika hedeflerini ilerletmek için askeri kaynakların kullanılması anlamına gelir. Askeri bir kurum olarak, ordu; büyüklüğü, görünürlüğü ve tarafsızlığı sayesinde yabancı kitlelere ulaşmak ve etkilemek için benzersiz bir konuma sahiptir (Gündoğdu, 2021, s. 96). Ancak, askeri kamu diplomasi, kültürel yanlış anlamalar, güç algısı ve istenmeyen sonuçların olası olması nedeniyle önemli riskler de taşımaktadır. Askeri iş birliği ve dolayısıyla askeri diplomasi, öncelikle bir güç dengesinin korunmasında müttefikleri desteklemek ve düşmanları dengelemek için uluslararası reelpolitik araçların bir parçası olmuştur. Günümüzde, askeri diplomasi eski rakiplerle ve yeni kurulan iş birlikleri ile ortaklık kapasitelerini oluşturmak ve sürdürmek için kullanılmaktadır (Coşkun, 2021, s. 53). Zorlayıcı gücün yokluğunu pekiştirmek için savaş sonrası toplumlarda ilk uygulanan programlardan biri haline gelmiştir. Ancak askeri diplomasinin barışçıl ve müttefik toplumlarda da meşru bir rolü vardır. Çünkü iş birliği ve ortaklık (özellikle güvenlik alanındaki hassas konularda) sürekli ortak çabalar gerektirmektedir. Kalıcı güvenlik ve istikrar yaratmak ve sürdürmek ana hedef olmaya devam etmektedir (Swistek, 2012, s. 83).

Tarihsel olarak, askeri kamu diplomasisi ülkelerin kalpleri ve zihinlerini çatışma zamanlarında kazanmak veya stratejik ittifaklar kurmak için kullanılmıştır (Melissen, 2006, s. 16). Örneğin, Soğuk Savaş döneminde, ABD, müttefik ülkelere yardım ve destek

sağlayarak Sovyet etkisini engellemek için askeri kamu diplomasisi kullanmıştır. Ayrıca ABD askeri tatbikatlar ve silah gücü gösterileriyle kendi askeri gücünü ve teknolojik üstünlüğünü sergilemek için de askeri diplomasiye başvurmuştur. Yakın zamanda, ABD askeri, Ortadoğu'da şiddet yanlısı aşırılıkçı grupların güç sahibi olmasını engellemek ve yerel halkla ilişkiler kurmak için kamu diplomasisi çabalarında bulunmuştur (Baldwin, 2013).

Askeri diplomasinin en önemli zorluklardan biri güç algısıdır. Askeri güç genellikle bir saldırganlık sembolü olarak görülür ve askeri kaynakların kamu diplomasisi çabalarında kullanımı başkalarının iradesini zorlamaya yönelik bir girişim olarak algılanabilir. Bu algı, sömürgecilik geçmişi olan veya ABD askeri çatışmalarına dahil olan ülkelerde özellikle sorunlu olabilir. Bununla birlikte, askeri kamu diplomasisi aynı zamanda ülkeler arasında güven ve anlayış kurmanın bir yolu olarak da görülebilir. Yardım ve destek sağlayarak, askeri, diğer ülkelerde yaşayan insanların hayatlarını iyileştirmeye olan bağlılığını gösterebilir (Melissen, 2005, s. 7).

Askeri kamu diplomasisin başka bir zorluğu da kültürel yanlış anlamalardır. Askeri personel, operasyon yaptıkları ülkelerin gelenek ve göreneklerine aşina olmayabilir ve bu da istenmeyen saldırganlıklara veya yanlış anlaşılmalara neden olabilir. Örneğin, bir kültürde kabul edilebilir olan el işaretleri veya diğer sözsüz ipuçları, başka bir kültürde hakaret olarak algılanabilir. Bu zorluğun üstesinden gelmek için, askeri kamu diplomasisi çabaları kültürel hassasiyete sahip olmalı ve yerel bilgi ve uzmanlıkla desteklenmelidir (Swistek, 2012, s. 85).

Bu zorluklara rağmen, askeri kamu diplomasisi, dış politika hedeflerini ilerletmek için etkili bir araç olabilir. Askeri kaynakların boyutu ve görünürlüğü, yabancı halklarla iletişim kurmak için ideal bir platform oluştururken, kamuoyu tarafından algılanan tarafsızlık da güven ve anlayış kurmaya yardımcı olabilir. Askeri kamu diplomasi aynı zamanda insani yardım ve destek sağlama amacıyla da kullanılabilir; bu da diğer ülkelerde iyi niyet ve istikrarı artırabilir ve uygulayıcı ülkenin diğer ülkelerdeki refahı teşvik etme taahhüdünü gösterir (Wagner, 2014).

Sonuç olarak, askeri kamu diplomasi, dikkatli düşünce ve kültürel hassasiyet gerektiren karmaşık bir uygulamadır. Askeri kaynakların kamu diplomasisi çabalarında kullanımıyla ilgili riskler olmasına rağmen, askeri kaynakların boyutu, görünürlüğü ve algılanan tarafsızlığı, yabancı halklarla iletişim kurmak için ideal bir platform oluşturur. İlişkiler kurma, yardım ve destek sağlama yoluyla, askeri kamu diplomasisi, dış politika

hedeflerini ilerletmek ve diğer ülkelerde istikrar ve refahı teşvik etmek için etkili bir araç olabilir (Swistek, 2012, s. 89).

3.3.2. Uluslararası kuruluşlar

Devletler yeni bilgi teknolojilerinin ve hızlı küreselleşmenin yanı sıra, ekonomik/finansal krizler, iç savaşlar ve devrimler, iklim değişikliği ve terörizm gibi faktörler sebebiyle kamu diplomasisi alanında tek başına aktör olmaktan çıkmıştır. Bu faktörler, devlet dışı aktörlerinin kamu diplomasisinde yer almalarına yol açmıştır. Bu değişiklikler, kamu diplomasisinin ana konularını ve uygulama yöntemlerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bölgesel organizasyonlar, örneğin NATO, AB ve Association of Southeast Asian Nations Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) gibi bu değişikliklerden etkilenmiş ve kendi yapıları içinde daha iyi iletişim ve bilgi politikaları uygulamak zorunda kalmışlardır (Pagovski, 2015, s. 31). Diplomatik dünyada sivil toplum kuruluşları, dini liderler, devlet istihbaratı, ünlüler ve özel sektör gibi yeni aktörlerin ortaya çıkması, devletlerin diplomatik önceliği konusunda karşı karşıya kaldıkları önemli zorlukları tanımlarına neden olmuştur (Saliu, 2020, s. 81). Bu devlet dışı aktörler girişimci ve resmi olmayan yapıları ile bilinirler ve resmi ve resmi olmayan dünya arasındaki ince çizgide gezinme, sınırlar ötesinde koalisyonlar kurma ve hükümetlerin harekete geçemediği durumlarda harekete geçme yeteneklerine sahiptirler (Fritzboeger, 2002, s. 3). Artık kamusal diplomasi alanındaki aktörler sadece diplomatlar gibi belirli meslek gruplarıyla sınırlı kalmayıp, uluslararası ve kültürlerarası iletişim faaliyetleriyle ilgilenen çeşitli bireyler, gruplar ve kurumları da içermektedir. Bu aktörler, iki veya daha fazla ülke arasındaki siyasi ilişkilere etki edebilen bir rol oynamaktadırlar (Hocking, 2005, s. 30). Kamu diplomasisinin geleneksel olarak hükümetlerin eylemlerini temsil ettiği kabul edilse de; günümüzde medya, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve inanç temelli kuruluşlar gibi yeni aktif katılımcılar da bu tür diplomasiye dahil olmuştur. Artık özel aktörler (STK'lar, vakıflar, işletmeler, vatandaşlar), kendi hükümetlerinin kamu diplomasisi çabalarını önemli ölçüde tamamlayarak, belirli kamu diplomasisi zorluklarıyla başa çıkmak için büyük bir avantaja sahip olmuştur. Ancak, devletlerin politikalarını uygulamak için seçtikleri konular açısından da yeni kamu diplomasisi değişmiştir (Gündoğdu, 2021, s. 97).

Ulusal hükümetler artık devlet-merkezli kamu diplomasisi anlatılarından daha az bahsederek, ortak çıkarları ve küresel kamu araçlarını vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, devlet-

ötesi kamu diplomasisi için sağlam bir temel oluşturmakta ve farklı kamu diplomasisi formları yaratmaktadır. Bu formlardan biri de çok taraflı örgütlerde kamu diplomasisi iş birliğidir. Melissen'a göre, NATO ve AB gibi bölgesel örgütler, artık kamu diplomasisini hayati bir gereklilik olarak görüyorlar ve hem halkla ilişkilerine hem de dış hedef kitlelerine odaklanarak çabalarını yoğunlaştırmaktadırlar. (Melissen, 2005, s. 12). Ulusal hükümetler kamu diplomasisi uyguladıklarında genellikle kendi ulusal çıkarlarına odaklanırlar, ancak ortak hükümetler kamu diplomasisi yürüttüklerinde, bu ülkelerin, bölgelerin ve dünyanın daha geniş çıkarları vurgulanmaktadır. Melissen, küresel ilişkilerin "bağlantılı" gerçekleri nedeniyle kamu işleri ile kamu diplomasisini birbirinden ayırmanın zor olduğunu açıklar. Ona göre, dış politika geliştirme ve dış kimlik oluşturma amacıyla kendi iç kesimleriyle ilişki kurmak, farklı ülkelerin kamu diplomasisi stratejilerinin bir parçası haline gelmiştir (Melissen, 2005, s. 13).

3.3.3. Din diplomasisi

Din, toplumları ve kültürleri şekillendirmede her zaman önemli bir rol oynamıştır. İnsanların ve toplumların yüzyıllardır takip ettikleri kimlik, değer ve inanç kaynağı olmuştur. Küreselleşme ve dünyanın giderek daha fazla bağlantılı hale gelmesiyle birlikte, dinin kamu diplomasisindeki rolü giderek önem kazanmaktadır. Din, genellikle bireysel ve toplumsal kimliklerin temel bir unsuru olarak işlev görerek kültürel uygulamaları, toplumsal normları ve inanç sistemlerini şekillendirir. Bu gerçeği tanıyarak, kamu diplomasisi, dinleri tanımak ve kabul etmek suretiyle çeşitli toplumlarla ilişki kurabilir, karşılıklı saygı ve anlayışı teşvik edebilir. Dinin önemli olduğunu kabul ederek diplomatlar, kültürel engelleri aşan ve anlamlı diyalogu kolaylaştıran ortak bir zemin oluşturabilir. Bu bağlamda din, kamu diplomasisi için güçlü bir araç olarak hizmet edebilir (Gündoğdu, 2021, s. 94).

Din, tarih boyunca hem uyumun hem de çatışmanın kaynağı olmuştur. Dinler arası diyalog odaklı kamu diplomasisi girişimleri, farklı dini geçmişlere sahip bireylerin yapıcı bir şekilde iletişim kurabilecekleri bir platform sağlar. Bu tür diyaloglar, anlayışı ve hoşgörüyü teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda olası yanlış anlamaları ve önyargıları engeller. Dinler arası diyalogu teşvik ederek, kamu diplomasisi, çatışma çözümüne, barışın inşasına ve dini motivasyonlu çatışmaların önlenmesine katkıda bulunabilir (Stempel, 2000). Din adamları ve din örgütleri, farklı inanç geleneklerinden muhataplarla yapıcı konuşmalar yaparak ortak değerleri vurgulayabilir ve çeşitliliğe saygı ve hoşgörüyü teşvik edebilir. Dinî

öğretiler sıklıkla merhameti, adaleti ve tüm insanların saygınlığını vurgular. Bu ortak değerler, kamu diplomasisi uygulamalarında, insani çalışmalara ve küresel sorunlara odaklanan projelerin temelini oluşturabilir. Yoksulluk, sağlık hizmetleri, eğitim ve çevresel sürdürülebilirlik gibi konuları ele alan iş birliği projeleri, dini prensiplere dayanarak oluşturulabilir ve insanları ortak hedeflere yönlendirebilir. Din, böylece birleştirici bir güç olarak işlev görebilir (Johnston, 2009, s. 30). Ancak, din uluslararası ilişkilerde gerilim ve çatışma kaynağı da olabilir. Tarihte birçok çatışmada din farklılıkları önemli bir faktör olmuştur ve bugün de diplomasiye zorluklar yaratmaya devam etmektedir. Hükümetler ve diğer paydaşlar bu farklılıklara duyarlı olmalı ve çeşitliliğe saygı ve hoşgörüyü teşvik etmelidir. Sonuç olarak, din halk diplomasisi çabalarında önemli bir rol oynayabilir. İnançlar arası diyalogu, insani amaçları, kültürel değişimi ve turizmi teşvik edebilir. Ancak, din de gerilim ve çatışma kaynağı olabileceği için, bu çabaların duyarlılık ve çeşitlilik saygısı ile ele alınması önemlidir. Farklı din geleneklerine saygı ve anlayışı teşvik ederek, kamu diplomasisi, uluslararası iş birliği ve köprülerin inşası için yardımcı olabilir (Troy, 2008, s. 221).

İran Devrimi, toplumda ve tüm konulardaki politika yapımında dinin önemini vurgulayarak, uluslararası ilişkilerde dinin rolüne dair yeni bir tartışmayı başlatmıştır. Bu devrim genellikle siyasette dinin rol modeli olarak kabul edilir. Öte yandan, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin çöküşünde Protestan Kilisesi'nin oynadığı rol, daha az bilinen bir örnektir. Kilise, siyasi tartışmalar için alan sağlayarak, rejimi daha açık ve ilerici bir topluma doğru cesaretlendirmiştir. Bu da Doğu Almanya'da bir dizi gösteriye kilise desteğiyle sonuçlanmış ve Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Doğu Almanya'nın çöküşüne yol açmıştır (Stempel, 2000).

Din, bireyleri ve toplumları derinden etkileyen büyük bir güç olduğundan, kamu diplomasisinde büyük potansiyele sahiptir. Diplomatlar, dinin tanınması ve ilişkilendirilmesi yoluyla anlayışı teşvik edebilir, kültürler arasında köprüler kurabilir ve barış ve uyumun teşvik edilmesine katkıda bulunabilirler. Dinler arası diyalog, ortak değerler ve insani girişimler, kamu diplomasisi çabaları için dinamik kanallar olarak işlev görebilir. Zorluklar olsa da, dikkatli düşünce ve saygılı yaklaşımla din, kamu diplomasisi aracılığıyla daha bağlantılı ve uyumlu bir dünya şekillendirmede önemli bir role sahip olabilir (Johnston, 2009, s. 24).

3.3.4. Kültürel diplomasi

Kültür, toplumların geçmişleri ile gelecekleri arasında bir köprü görevi gören ortak inançlar, örf ve adetler, ideolojiler, tarih, gelenekler, semboller, edebiyat, sanat, eğitim ve popüler kültürü içeren toplum için anlam taşıyan bir dizi değer ve uygulamanın bütünü olarak kabul edilebilir. Ortak bir dil, ortak bir anı havuzu, ortak düşünme, akıl yürütme ve iletişim biçimi olarak görülen kültür uluslararası ilişkilerde önemli bir kavram olarak yer alır (Gündoğdu, 2021, s. 88).

Tarihten bu yana farklı halklar ve uluslar arasında var olan kültürel ilişkiler, kültürlerin birbirleri üzerinde, bazen kasıtlı ve bazen de farkında olmadan etkileri olmasına zemin hazırlamıştır. Bir ülkenin kültürü ve ideolojisinin cazibesıyla diğer ülkelerin onu takip edeceği öngörüsü ortaya konulmaktadır. Bir ülkenin kültürel evrenselliği ve uluslararası davranışları düzenlemek için normlar, kurallar ve rejimler belirleme yeteneği, o ülkenin gücünün temel kaynaklarını oluşturur (Haneş ve Andrei, 2015, s. 33). Kültürel kaynaklar ve kültürel dönüşümün kolaylaştırılmasıyla uluslararası ortamın yönetilmesi ve aynı zamanda ülke politikalarının kültürel örneklerinin ihraç edilmesi kültürel diplomasi olarak tanımlanmaktadır. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin temel taşıdır; çünkü bir ülkenin kendisine dair fikirleri en iyi şekilde kültürel faaliyetlerle temsil edilir. Kültürel diplomasi, bir ülkenin hükümetiyle yakından ilişkilidir ve dış politika hedeflerini gerçekleştirmek için olumlu bir imajın tanıtımına odaklanır (Cummings, 2009). Kültürel diplomasi, sert güce karşı bir yaklaşım olarak, kültür aracılığıyla değerleri ve fikirleri etkilemek aracılığı ile yumuşak gücün bir örneğidir. Bir ülkenin değerleri ve uygulamalarının anlamlandırıldığı bir bütün olan kültürü evrensel değerleri içeriyorsa ve ülke politikaları diğer ülkelerin paylaştığı değerlerin ve çıkarların teşvik edilmesine yardımcı oluyorsa, kamu diplomasisinde istenilen sonuçlara ulaşma olasılığı artar (Köselerli, 2017, s. 117).

Kültürel diplomasinin temel amacı, hedef kitleye mesajlar ileterek onların o kültüre ilgi ve merak duymasını ve gelecekte gelen siyasi mesajlara da olumlu bir yaklaşım sergilemelerini sağlamaktır. Kültürel ilişkiler, derin etkilere sahip olup itibar yönetimi açısından diğer yöntemlere göre daha inandırıcı bir şekilde yanlış algıları değiştirmenin en iyi yoludur. Kültürel diplomasi, modern dans eğitiminden modern siyaset eğitimine kadar konferanslar, edebiyat, film endüstrisi ve tiyatro gibi geniş bir yelpazeyi kapsar (Özkan, 2015, s. 37).

Değişim programları ve yabancı ülkelerdeki kültür dernekleri gibi araçlarla kültürel diplomasi kamu diplomasisinde kullanılır. Ülkeler, resmi olarak eğitim ve kültürel değişim programlarıyla iletişim kurabilirler. Değişim programları, diğer diplomatik ilişkiler gerilse bile sıklıkla devam eder. Fulbright ve Erasmus gibi değişim programları ile Fransız Kültür Merkezi, Alevi Enstitüsü ve British Council gibi farklı ülkelerdeki kuruluşlar kültürel diplomasi araçlarına örnek olarak verilebilir. Yapıcı bir diyalog kurulmasına ve ülkenin olumlu bir imajının oluşmasına izin veren çeşitli platformların ve fırsatların mevcut olduğu kültürel diplomasi, karşılıklı anlayışı geliştirmek için uluslar ve halkları arasında fikir, bilgi, sanat, dil ve kültürün diğer yönlerinin alışverişini içermektedir. Kültürel diplomasi'nin amacı, yabancı ulusun ekonomik ve politik hedeflere destek oluşturmak için ulusun idealleri ve kurumları hakkında bir anlayış geliştirmektir. Bu yolla kültürel diplomasi etkinleştirildiğinde, farklı ülkelerdeki yabancı kamuoyu cezbedilmektedir (Akli, 2012, s. 37).

Kültürün değeri, yabancıları bir ulusa çekme yeteneğidir. Kültürel diplomasi, toplum ve kültür tarafından geliştirilir; o toplumu ve kültürü dünyaya tanıtmaya yardımcı olur ve bu durum, diğerinin kültürü hakkında bilgi sahibi olmanın bir sonucudur. Kültürel faaliyetler bir ulusun en iyi özelliklerini gösterir. Kültürel diplomasi, bu kaynakları ve başarıları kullanarak ve onları yurt dışında tanıtarak uluslararası çevreyi yönetmeye çalışır. Kültürel ilişkiler, hükümet müdahalesi olmadan doğal olarak büyür. Hükümet kültür yaratmaz, ancak ülke kültürünü tanıtabilir. Ticaret, turizm, eğitim, iletişim, göç ve medya erişimi işletmeleri günlük kültürler arası karşılaşmalar geliştirir (Kim, 2015, s. 138).

3.3.5. Eğitim diplomasisi

Kamu diplomasisinde eğitimsel faaliyetler de önemli bir rol oynamaktadır. Bu faaliyetler kapsamında birçok öğrenci, değişim programları sayesinde farklı ülkelerdeki üniversitelere giderek eğitimlerini sürdürebilmekte ve devletlerin veya özel kuruluşların sağladığı burslarla desteklenmektedir. Aynı şekilde, birçok akademisyen bilimsel yayınlar yapmakta, konferanslar ve seminerler aracılığıyla fikir alışverişinde bulunmaktadır. Yazarlar, gazeteciler ve diğer meslek gruplarından tanınmış kişiler, çeşitli amaçlarla düzenlenen kurslara katılmak için farklı seçeneklere sahip olmaktadır. Ayrıca, günümüzde "bilgi" de kamu diplomasisi açısından önemli bir araç olarak kabul edilmektedir (Karadağ, 2012, s. 69). 21. yüzyılda, süper güçler de dahil olmak üzere birçok ülke diplomasi ve

egemenliğini eğitim yoluyla genişletmiştir. Son yıllarda, uluslararası ilişkilerin gelişmesinde eğitim ve kültürel değişim önemi, "yumuşak güç" terimiyle tanımlanmıştır. Yumuşak güç, saldırganlığı kullanmak yerine fikirlerin ve kültürün gücüne dayanarak insanların etkileşimini ve tutumunu etkilemeye yönelir. Yükseköğrenim, geleneksel diplomasi yaklaşımlarından daha fazlasını başarabilen ideal bir yumuşak güç aracıdır (Peterson,2014, s. 4).

Eğitim diplomasisi, dünya çapında dış ilişkiler yürütmek amacıyla kamu diplomasisi uygulamaların önemli bir araç olarak kabul edilmiştir. Yumuşak güç aracı olarak bilinen kamu diplomasisi, ülkelerin ulusal çıkarlarını genişlettiği, başkalarının tutumlarını şekillendirmeye ve davranışlarını kontrol etmeye çalıştığı modern bir olgudur (Çankaya ve ark, 2014, s. 890). Eğitim değişimleri ve burslar, yumuşak güç stratejilerinin önemli katkıda bulunan unsurları olmuştur ve küresel diplomasinin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim diplomasisi aracılığıyla uluslar, ulusal politik hedeflerin ve arzuların ilerlemesini beklemekte ve nihayetinde bölgenin ekonomik büyümesine ve yatırıma öncülük etmektedirler. Eğitim diplomasisi, uluslararası alanda hem karşılıklı fayda sağlayan hem de karşılıklı ilişkiler için etkili bir araçtır (Khan ve ark., 2020, s. 5). Uluslararası öğrencilere eğitim fırsatları sunmak, birçok ülke tarafından yumuşak güç hedeflerine ulaşmanın önemli bir yöntemi olarak görülmektedir. Sadece büyük güçler değil, küçük ülkeler de eğitimi diplomatik bir araç olarak kullanarak hükümetlerinin ulusal çıkarlarını ve diğer ülkelere karşı kimliklerini ve güvenlerini güçlendirmelerine yardımcı olacağına inanmaktadırlar. Ekonomik ve askeri olarak güçlü olsunlar veya olmasınlar, ülkeler, eğitim diplomasisini kullanarak ülkenin sosyoekonomik sektöründe gelişme sağlamayı amaçlar. Ülkeler, egemenliklerini ve ulusal çıkarlarını geliştirmek için, diplomasi ve hakimiyet uygulamaları dahilinde eğitim aracılığıyla etki alanlarını genişletmişlerdir. Sömürgecilik dönemi boyunca eğitim, yerel halkları etkilemek isteyenler için temel bir araç olmuştur. Sömürgecilik sonrası dönemde ise, eğitim hala ulusal etki alanının genişlemesi için önemli bir rol oynamaktadır (Lindsay, 1989, s. 430). Değişim programları, yükseköğretim aracılığıyla ilerletilen kamu diplomasisinin mükemmel örnekleridir. Temel hedefi, insanlar ve uluslararası karşılıklı anlayışı geliştirmektir ve programlar her zaman hükümet ve halk arasında oluşturulan yumuşak gücün bir karışımı olmuştur aracıdır (Peterson,2014, s. 4).

Eğitim diplomasisi, ülke-ülke ilişkilerinin yerini kurum-kurum ilişkilerine bıraktığı ve farklı aktörlerin de dahil olduğu bir döneme doğru hızla ilerlemektedir (Akli, 2012, s. 35). Bu durum, eğitim diplomasisinin alıcı tarafındakiler için daha karmaşık hale gelmesine

neden olmaktadır. Günümüzde hükümetler uluslararası alanda tek aktör olmaktan çıkarak, üniversitelerin ve yükseköğretim kurumlarının sınır ötesi faaliyetlerini diplomatik uygulamalarının önemli bir parçası olarak görmekte; kurumlar ise giderek kendi stratejileri ve motivasyonları doğrultusunda egemenlik sınırlarını aşarak faaliyet göstermektedirler (Ferreira de Lima Jr, 2007, s. 238).

Eğitim diplomasisi, bilgi ve becerilerin paylaşılmasını teşvik ederek, öğrenci ve öğretmen değişim programları, ortak araştırma projeleri ve akademik iş birliği gibi faaliyetlerle uluslararası alanda iş birliği ve diyalogu teşvik eder. Bu süreçte, kültürel çeşitlilik ve farklı perspektiflerin önemi vurgulanır ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesine katkıda bulunulur (Khan ve ark., 2020, s. 6).

Sonuç olarak, eğitim diplomasisi küresel düzeyde etkili bir araçtır. Eğitim, ülkeler arasında anlayışı artırmak, kültürel bağları güçlendirmek, insanlar arasında iletişimi teşvik etmek ve uzun vadeli iş birliği fırsatları yaratmak için önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim diplomasisi, uluslararası ilişkilerde barışçıl çözümler bulmayı desteklerken, ülkelerin itibarını ve etkisini artırma potansiyeline sahiptir (Bobotsi, 2021, s.7).

3.4. Kamu Diplomasisinin Gelişimi

3.4.1. Kamu diplomasisinin dünyadaki gelişimi

Kamu diplomasisi en sade biçimiyle bir hükümet ile başka bir ülke halkı arasındaki temas olarak tanımlanabilir. Bu temas uluslararası aktörün dış politikasında kazanmayı hedeflediği imajı veya dış politikanın önemli bir unsuru olarak kabul edilen bir fikrin tanıtımı olarak değerlendirilebilir. Bu durumda, izlenen yöntem yabancı bir kamuoyuyla etkileşim şeklinde kendini gösterir ve amaç ortaktır. Kamu diplomasisi her zaman doğrudan kitlelere hitap etmeyi amaçlamaz ya da yabancı bir halkı etkilemek için doğrudan bir girişim olarak ortaya çıkmaz; hedef kitle içinde etkili olan bireyleri kendisine çekmeye çalışır. Yabancı bir halkı dinlemek ve sonuç olarak yaklaşımı hatta dış politikayı değiştirmek de kamu diplomasisinin bir parçasıdır (Cull, 2008, s. 48). 2000’li yılların ilk on yılı, Batı için Arap ve Müslüman dünyasındaki yabancı halklarla ilişki kurmanın ve geliştirmenin acı bir şekilde ortaya koydu. 11 Eylül olayları ve sonrasında Afganistan ve Irak'taki savaşlar, bir ülkenin dış itibarının öneminin farkına varılmasına neden olmuştur. Bunun bir sonucu olarak, kamu diplomasisi diplomatik faaliyetlerin merkezine yerleşerek, sadece bir diplomatın halka

ulaşması için bir ek görevi olmaktan çıkmış; ülke markalaştırmısından kalkınma yardımlarına kadar uzanan diplomatik faaliyetlerin önemli ve görünür bir bileşeni haline gelmiştir (van Doeveren, 2011). Paul Sharp tarafından bir ülkenin insanlarıyla doğrudan ilişkiler kurarak, temsil edilen değerleri ve çıkarları ilerletmek için izlenen süreç olarak tanımlanan kamu diplomasisi, Nicholas Cull tarafından daha geniş bir tanım ile uluslararası bir aktörün yabancı bir kamuoyu ile etkileşim yoluyla uluslararası ortamı yönetme girişimi olarak açıklanmıştır (Sharp, 2005). Bu tanımların çatısı altında, teori ve pratikte kamu diplomasisi kavramı büyük ölçüde evrim geçirmiştir. Kamu diplomasisi kavramı, diplomatik pratik ihtiyaçları ve yeni iletişim teknolojilerinin gereklilikleriyle birlikte önem, şekil ve form açısından değişse de, aynı zamanda daha yaygın ve görünür hale gelmiştir (van Doeveren, 2011).

Kamu diplomasisi terimi, ilk kez 1965 yılında Tufts Üniversitesi Diploması Okulu dekanı olan emekli bir Amerikan diplomat Edmund Gullion tarafından uluslararası bilgi ve kültürel ilişkiler sürecine uygulanmıştır (Cull, 2009, s. 25). 1819'da Connecticut Amerikan Yabancı Misyonlar Komisyonu, iki misyoneri Osmanlı İmparatorluğu'na göndererek Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk kamu diplomasisi misyonunu başlatmıştır. Bu misyon görevlileri ilk bir yıl boyunca, özel bir misyon çalışmasına başlamadan önce, bölgede gezinerek insanlar ve çevre hakkında bilgi toplamak ve dilleri öğrenmek için görevlendirilmişlerdir. Misyonerlerin 1820-1830 yılları arasındaki rolü, kamu diplomasisinin hikayesi ve kökenleri açısından önem taşımaktadır (Saliu, 2020, s.71).

II. Dünya Savaşı sırasında terim nadiren kullanılmış olsa da, savaştan hemen sonra, Ekim 1946'da, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun açılış oturumunda Belçika Dışişleri Bakanı Paul-Henri Spaak, konuşmasında kamu diplomasisi kavramına vurgu yapmıştır (Cull, 2009, s.27). Yıllar içinde, kamu diplomasisinin daha çok iç kamuoyuna mesaj iletmeye, iletişim kurmaya yönelik iç siyasi faaliyetler ve programlara atıfta bulunarak, kamu işlerinden ayrılması gerektiği ileri sürülmüştür (Saliu, 2020, s. 73).

Modern kamu diplomasisinin gelişimi, sinema, radyo ve televizyon gibi kitlesel iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş'ın ardından çok önemli ilerlemeler olmuştur. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve özellikle 11 Eylül saldırıları toplumda, politik dünyada ve teknolojide meydana gelen değişiklikler ile ilgili iyi bilgilendirilmesi gereken tüm kurumlar, kamu ve özel sektör çalışanlarını bir araya getirerek kamu diplomasisinin boyutunu genişletmiştir. Günümüzde kamu diplomasisi üzerine yapılan tartışmalar küresel bir konuşma haline gelmiş olsa da,

Amerikan deneyimleri ve terörle mücadele gibi 2001 sonrası Amerika Birleşik Devletleri bakış açısı bu tartışmalara yön vermektedir. Fakat kamu diplomasisinin farklı ülkeler tarafından 2001 yılından önce de birçok farklı şekilde uygulandığını söylemek mümkündür. Avrupa'nın 1945 sonrası deneyimi, kamu diplomasisine yabancı olmadığını ve Avrupa ülkelerinin bu alanda önemli deneyimler biriktirdiğini göstermektedir. Aslında, Avrupa kamu diplomasisi, dünya genelinde diğer bölgelerden çok daha uzun ve çeşitli bir kamu diplomasisi deneyimine dayanmaktadır. Bazı Avrupa ulusları için, kamu diplomasisi varlıklarının ilk günlerinden itibaren öncelikli bir konu olmuştur (Akdağ ve Ekici, 2017, s. 39).

Uluslararası alanda güç, tanınmışlık, rol, hedefler ve politikalar her ülke için farklıdır. Dolayısıyla, her devlet, kamu diplomasisi alanında farklı araçlardan yararlanmakta ve kamu diplomasisini farklı amaçlarla kullanmaktadır. Bu farklılıkların temelinde, ülkelerin büyük, orta veya küçük ölçekli olması yatmaktadır (Akçadağ, 2019, s. 7). Küçük ve orta ölçekli devletler için kamu diplomasisi oldukça önemlidir. Çünkü bu ülkeler, büyük güçlerin aksine, uluslararası alanda yeterince tanınmamaktadır ve bu bilgi eksikliği, bu ülkeler hakkında yanlış ve önyargılı düşünceler oluşmasına neden olabilmektedir. Kamu diplomasisi, bu ülkelerin komşu ülkeleri tarafından daha iyi tanınmasına ve daha olumlu ilişkiler kurulmasına yardımcı olabilmektedir. Ayrıca kamu diplomasisi, bu ülkelerin tanınma ve itibarlarını artırarak uluslararası alanda daha güçlü bir konuma sahip olmalarını da sağlayabilir (Leonard, 2002, s. 4).

3.4.2. Kamu diplomasisinin Türkiye'deki gelişimi

Türkiye'de kamu diplomasisi çalışmaları henüz gelişme aşamasındadır. Geçmişte kamu diplomasisine yeterince önem verilmemesi nedeniyle Türkiye, dünya kamuoyu tarafından doğru bir şekilde tanınmamakta ve kendisini dünya sahnesinde iyi ifade edememektedir. Ancak artık diplomasi anlayışı değişmekte ve uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün önemi giderek artmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin doğru bir kamu diplomasisi stratejisi oluşturarak, doğrudan halklara yönelik faaliyetler yürütmesi gerekmektedir. Simon Anholt, ulusal marka konusunda uzman bir kişi olarak, Türkiye örneğini ele alarak ifade etmiştir ki, eğer bir ülke kendi algısını ve itibarını doğru yönetmezse, itibarı kendi doğal seyrine bırakarak, başkaları tarafından yönetilir hale gelebilir (Yılmaz, 2008, s. 9). Bu durum, özellikle AB'ye üyelik sürecinde Türkiye'nin

önünü kapatan yetersizliklerle birlikte dış politikada da etkili olmaktadır. AB üyesi ülkeler, Türkiye ile ilgili kararlar alırken, halklarının düşüncelerini ve Türkiye'ye bakış açılarını dikkate almak zorundadır. Çünkü siyasilere seçmenlerinin görüşlerini göz önünde bulundurması, demokrasinin bir gereğidir. Ayrıca, komşu ülkelerin halkları arasında sempati duyguları oluşturmak ve düşmanlık hislerinden kaçınmak da etkin bir kamu diplomasisi ile mümkündür. Türkiye, konumu ve kültürel zenginliği bakımından dünyadaki sayılı ülkelerden biridir. Türkiye, ABD, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), AB ve Ortadoğu gibi dört güç merkezinin kesiştiği bir noktada yer alır. NATO'nun en güney ve doğu sınırında ve AB ile İslam dünyasının temas noktası üzerindedir. Bu özellikleri sayesinde Türkiye, Asya ve Avrupa, İslamiyet ve Hristiyanlık, NATO ve BDT, liberal ve kolektif ekonomik sistemler, doğu ve batı kültürü arasında bir sınır ülkesi olarak görülebilir (Pagovski, 2015, s. 19).

Türkiye Dışişleri Bakanlığı, 2010 yılında kültürel diplomasi konusunda bir bölüm oluşturarak yabancı ülkelerle yakın ilişkileri sürdürmekte ve Yunus Emre Enstitüsü (YEE) gibi uluslararası sosyal ve kültürel faaliyetlerde hizmet veren kamu kuruluşları ve TİKA, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) gibi resmi kurumların faaliyetlerini koordine etmektedir (Ünalı, 2019, s. 148). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) gibi çok taraflı platformlar, ikili anlaşmalar, burslar, karşılıklı kültürel günler/yıllar, uluslararası sergiler ve fuarlar da kültürel diplomasi kapsamında Dışişleri Bakanlığı tarafından desteklenmektedir. Temel olarak, kültürel diplomasinin Türkiye'deki kurumsallaşması daha eski zamanlara dayanmaktadır. Bu bağlamda, TİKA Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türk Cumhuriyetlerinin uyum ve kalkınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1992 yılında Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bir teknik yardım kuruluşu olarak kurulmuştur (Ünalı, 2019 s. 149). 2002 yılından bu yana, TİKA, yurt dışında yürütülen kalkınma yardımları faaliyetleri aracılığıyla fonksiyonlarını genişletmiş ve yeni bir politika alanı olarak küresel bir örgüt haline gelmiştir. Projeleri, Orta Asya ve Balkanlar'dan Orta Doğu, Afrika, Latin Amerika ve Pasifik Adaları'na kadar uzanan 150'den fazla ülkede ve 50'den fazla program koordinasyon ofisi aracılığıyla yürütülmekte olup, ırk, dil, din ve mezhep ayrımı yapmadan faaliyet göstermektedir. Başka bir hükümet kurumu olan AFAD, çerçevesinde uluslararası düzeyde dünyanın çeşitli ülkelerine insani yardım desteği sağlamaktadır. AFAD, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim, psikolojik destek gibi çeşitli olanakları mülteci kamplarına sunmaktadır (Köselerli, 2017, s. 117).

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde öne çıkan kurumlarından biri olan ve 1992 yılında kurulan TİKA, özellikle Türkçe'nin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'nin komşu ülkeleri olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardımcı olmayı hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda, ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında projeler ve programlar yürüterek bu ülkelerle iş birliği geliştirmeye odaklanır. TİKA'nın amacı, diğer ülkelerle dostluk ve iş birliği bağlarını güçlendirerek Türkiye'nin uluslararası alanda tanınırlığını artırmaktır (URL-7). Bu kapsamda, TİKA'nın görevleri arasında gelişmekte olan ülkelerin bağımsız devlet yapılarının geliştirilmesi, mevzuatın hazırlanması, kamu görevlilerinin yetiştirilmesi, serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde bankacılık, sigorta, dış ticaret, bütçe ve vergi sistemi gibi alanlarda ihtiyaç duyacakları yardımların sağlanması, uzmanların bu ülkelere gönderilmesi, bu ülkelerden gelen öğrencilere eğitim ve staj imkânı sağlanması, burs tahsisi yapılması, eğitim ve kültür alanlarındaki iş birliği programlarının yürütülmesi ve Türk Kültür Merkezleri aracılığıyla yurt dışında faaliyet gösterilmesi yer almaktadır (URL-7).

Türkiye, 200'den fazla televizyon kanalı ve 1000'den fazla radyo istasyonu ile oldukça zengin bir medya sektörüne sahiptir. Türkiye'den yayınlanan programlar ve içerikler, etrafındaki ülkelere ilgiyle takip edilmektedir. Dışişleri Bakanlığı, 2010 yılında ilişkili ülkelerle sosyal ve kültürel ilişkileri güçlendirmek amacıyla yeni bir ajans olarak YTB'yi kurmuştur. YTB, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları ve Türkiye'de burslu olarak eğitim gören öğrenciler ile ilgili toplulukları koordine etmektedir. YTB, faaliyetlerini Facebook, Twitter, YouTube gibi sosyal medya platformlarında duyurmayı hedeflemekte olup, web sitelerinde çevrim içi bir kütüphaneye de sahiptir (URL-8).

Kültürel diplomasi alanı, Türkiye'de yeni aktörlerin katılımıyla genişletilmektedir. Bir kamu kurumu olan YEE, 2009 yılında Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, kültürel konularda bilgilendirici belgeler oluşturmak, kültürel değişim aracılığıyla Türkiye ile diğer ülkeler arasında köprüler kurmak amacıyla faaliyetlerine başlamıştır (URL-9). Türk kültürünü uluslararası platformda temsil etmek için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Enstitünün web sitesi üzerinden ulusal bir radyo ses yayını yapılmakta olup, Türk müziğini yabancı ve yerli halkla paylaşmaktadır (Köselerli, 2017, s. 118). Ayrıca, Türk sivil toplum kuruluşları devlet desteği almadan birçok ülkede çalışmalar yapmak üzere davet edilmekte ve Türk okulları dünyanın birçok ülkesinde faaliyet göstermektedir (Köselerli, 2017, s. 118).

Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına ilişkin düzenlemeler, farklı misyonlara sahip olmalarına rağmen kültürel diplomasiye dolaylı bir katkıda bulunmaktadır. Örneğin, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), Türkiye yükseköğretim sistemi hakkında uluslararası öğrencileri bilgilendirmek için "Study in Türkiye", web sitesini kurmuştur. Bu sitede aday öğrenciler arama motoru ile eğitim dili, türü, şehri veya çalışma alanına göre kendilerine en uygun üniversiteyi seçebilmektedirler. Bu sitede Türk yükseköğretim sistemi ile ilgili genel bilginin yanı sıra burslar, uluslararası öğrencilerin deneyimleri, yaşam şartları, Türk kültürü vb. çeşitli bilgiler bulunmaktadır (URL-10). Bununla birlikte yine YÖK tarafından yurt içi yükseköğretim kurumları ile yurt dışı yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimine olanak sağlayan Mevlana Değişim Programı yürütülmektedir (URL-11). Ayrıca, 2015 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi'nde Kültürel Diplomasi, Yönetişim ve Eğitim UNESCO Kürsüsü kurulmuştur. Bu kürsü, kültür ve kimlik gibi farklı görüşlerin, değerlerin, geleneklerin ve diğer kültürel unsurların alışverişini gerçekleştirerek uluslararası bir ağ ve köprü inşa etmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası barış ve sürdürülebilirlik de Kürsünün ele aldığı diğer konulardandır, bu bağlamda uluslararası toplantılar, konferanslar düzenlenmekte ve süreli yayınlar yayımlanmaktadır (URL-12). Türkiye'nin bayrak taşıyıcı havayolu şirketi olan THY, Türkiye'nin uluslararası alanda tanıtımına ve kamu diplomasisine önemli bir katkı sağlar. Geniş uçuş ağı ve uluslararası alanda yürüttüğü reklam kampanyalarıyla Türkiye'nin turizm, ticaret ve kültürel etkileşim açısından önemini vurgular. Kısacası, kültürel diplomasi aktörleri Türkiye'nin peyzajında merkezi olmayan bir şekilde faaliyet göstermektedir, ancak yakın ilişkileri güçlendirmek için çeşitli kültürel etkinlikler desteklenmektedir. Bu unsurlar, Türkiye'nin kamu diplomasisini ve "yumuşak güç" kavramını destekleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Kalin, 2011, s. 11).

Sonuç olarak, diplomasi dünya genelinde gelişmekte olan bir alan olup, her ülke kendi özel stratejilerini kullanmaktadır. Bu stratejiler, ülkelerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerine göre değişebilir (Bobotsi, 2021, s.7).

3.4.3. Kamu diplomasisinin Avrupa'daki gelişimi

Bir ülkenin kültürü, evrensel değerleri benimsediğinde ve politikaları başkalarının da paylaştığı değerlere ve çıkarlara hizmet ettiğinde, ülkenin etkisi ve çekiciliği artar. Bu durum, hükümet politikalarının iç ve dış ilişkilere etkisi göz önüne alındığında, yumuşak

güç kaynağı haline gelir. Bir hükümetin, uluslararası kuruluşlar ve dış politika gibi alanlarda benimsediği tutum ve savunduğu değerler, diğer kamuoyunun tercihlerini önemli ölçüde etkileyebilir. Hükümetler, icraatlarıyla insanları kendilerine çekebilir veya uzaklaştırabilirler (Akdağ ve Ekici, 2017, s. 23). Bir ülkenin iç politikasında insan hakları ve demokrasi değerlerine sahip olması, uluslararası politikada diğer aktörlerle iş birliği yapması ve uluslararası barışa katkıda bulunması, büyük bir cazibe kaynağıdır. Bu özellikleri, ülkenin uluslararası alanda saygın bir konuma sahip olmasını sağlar. Aynı zamanda, bu değerlere sahip ülkeler, diğer ülkelerin de bu değerlere önem vermesini teşvik ederek küresel barış ve istikrar için önemli bir rol üstlenirler (Michalski, 2005, s. 133).

Uluslararası iş birliği, bugünün küresel sorunlarına somut çözümler sunabilmek için önemlidir ve bu bağlamda AB'nin kamu diplomasisi, ortak endişelere yönelik konuları ele alan küresel görüşmelere ev sahipliği yapmak, ortak anlayışı teşvik etmek ve küresel iş birliği için temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Vatandaşlar ve kamu otoriteleri arasında dayanıklı iletişim kanallarının geliştirilmesi, ulusal, bölgesel (Avrupa) ve küresel düzeyde kamu kurumlarına olan güvenin yüksek düzeyde tutulması için önemlidir. Avrupa Birliği, kamu diplomasisinin bu unsurlarını başarılı bir şekilde kullanarak yumuşak gücün etkisini ortaya koyan en güzel örnektir. AB'nin çekiciliği ve prestiji, birliğin kültürü, değerleri ve paylaşılan ortak değerlere hizmet eden politikalarından kaynaklanmaktadır. Avrupa Birliği gönüllülük esaslı bir koalisyondur ve ülkeler arasındaki eşgüdüm, entegrasyon için ciddi önem taşımaktadır (Akdağ ve Ekici, 2017, s. 37). AB'nin resmi ve gayri resmi politika koordinasyonu, birliğin dış dünyayı etkilemede birlik içinde hareket etme olanağı sağlamaktadır. AB, kendi çıkarlarını ve değerlerini evrensel değerler olarak sunarak eylemlerini daha meşru hale getirebilmektedir. Ayrıca, birliğin çok aktörlü kurumsal yapısı, entegrasyon için önemli bir işlev görmektedir. AB'nin felsefesi, siyasi, iktisadi ve sosyal yapısı gibi unsurlar, yumuşak gücün en etkili şekillerini oluşturur. AB, kültürel değerleri, demokratik siyasi yapısı, ekonomisi, sosyal hukuk devleti uygulamaları gibi özellikleri ile birçok alanda başarılı olmuştur. İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi temel değerlere vurgu yapması da AB'nin kamu diplomasisi potansiyelini arttırmaktadır. AB'nin bu özellikleri, ona benzersiz bir yumuşak güç potansiyeli sağlamaktadır. Günümüze kadar varlığını koruyan en başarılı kamu diplomasisi çalışması olduğu düşünülen Avrupa Birliği projesi, Doğu Avrupa ülkelerini güç kullanmak yerine teşvik ve ikna yöntemleriyle değiştirmeyi hedeflemiş ve etkileyici bir şekilde başarmıştır (Gouveia ve Plumridge, 2005, s. 36).

AB, kıta ölçeğinde barış ve istikrarın inşasında öncü ve benzersiz bir konuma sahiptir. Bölgesel entegrasyonda öncülük eden AB, dünya siyasetinde norm belirleme ve yayma görevini üstlenmiş bir yumuşak güç olarak ön plana çıkmaktadır. AB'nin deneyimlerini izlemek isteyen pek çok bölge mevcuttur, bu durum AB'nin küresel bir aktör olduğunu ve önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Akdağ ve Ekici, 2017, s. 39). Avrupa Birliği, geniş bir pazar ve büyük bir nüfusa sahip olması dolayısı ile Avrupa'yı bir araya getiren bir sembol olarak önemli bir yumuşak güce sahiptir (Helmens, 2016, s. 403).

Avrupa, çok aktörlü ve büyük ölçüde demokratik bir alan olarak, uyumlu ortak değerler ve devletler arası iş birliği ile dış dünya ile en başarılı ilişkilerin kurulduğu bir bölgedir. Avrupa sivil toplumu, diğer bölgelerle kıyaslandığında açık bir üstünlük kaynağıdır ve yoğun dokusu, çok boyutlu ağ pratiklerinin gelişmesine olanak sağlar. Dünyadaki en güçlü ve en örgütlü sivil toplum kesimleri Avrupa'dadır ve bu güçlü ve çeşitli sivil toplum, devletlerden bağımsız politikalar geliştirerek prestij ve çekicilik kazanmaktadır. Dünya genelindeki sivil toplum örgütleri, Avrupa'daki örgütleri örnek almakta ve birlikte çalışmaya özen göstermektedir. Şehirler, kamu diplomasisi alanında yükselen bir aktör olarak görülmekte, sivil nüfusa her daim yakın olmaları sayesinde, dünyanın diğer bölgeleriyle pratik bir şekilde ilişki kurabilmekte ve onların sorunlarına yardımcı olabilmektedirler. Bu durum şehirlerin kamu diplomasisi kapasitelerini ve meşruiyet çıktılarını önemli ölçüde arttırmaktadır (Gurgu ve Cociuban, 2016, s. 129).

Şehirler, Avrupa'nın iyi yönetim, hukukun üstünlüğü, ayrımcılık karşıtlığı gibi değerleri ile iyi bir uyum sergileyerek, değer temelli söylemler geliştirmektedirler. Avrupa, dünya genelinde tatil yapmak, yaşamak ve çalışmak için en çok tercih edilen yerlerden biridir (Manners ve Whitman, 2013, s. 193). Mülteciler ve göçmenlerin Avrupa'yı tercih etmesinin nedeni, AB'nin iyi yönetim, refah, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi temel değerlerinde göreceli olarak daha üstün olmasıdır. Bazı Avrupa şehirleri, bu alanlarda markalaşarak, bulundukları devletlerden daha fazla prestij ve çekicilik kazanmışlardır (Manners ve Whitman, 2013, s. 193). Brüksel, Londra ve Paris gibi şehirler, uluslararası sivil toplum örgütlerine ev sahipliği yaparak, dünyada öncü konumda yer almaktadır (Nye, 2005, s. 93). Bu durum, Avrupa Birliği ülkelerinin uluslararası politikadaki saygınlıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Avrupa, güçlü ve çeşitli sivil toplum yapılarıyla dünya meselelerinde öncü bir rol oynamakta ve sorunlara çözümler üretebilmektedir (Pagovski, 2015, s. 34).

AB, dünyanın çatışma bölgelerindeki tarafları bir araya getirme ve çatışmalara çözüm bulma konusunda tarafsızlığı ve başarısı nedeniyle genel kabul görmüş arabuluculuk kuruluşlarına ev sahipliği yapmaktadır. Tüm zorluklara rağmen, AB, sağlam bir ekonomik ve sosyal model oluşturma, etkili bir kurumsal yapı kurma ve dış ilişkilerde yumuşak güç kullanabilme yeteneği ile büyük bir saygınlık kazanmıştır (Akdağ ve Ekici, 2017, s. 46).

AB'nin en önemli bir diğer yumuşak güç unsuru ise eğitimidir. AB, kültürel ve diplomatik alanda uluslararası iş birliği yapmak için çeşitli girişimler geliştirmiştir. Bunlardan biri Avrupa Birliği Ulusal Kültür Enstitüleri (EUNIC) tasarısıdır. Bu oluşum, Avrupa Birliği ülkelerinin kültürel kurumları arasındaki iş birliğini arttırmayı ve benzer uluslararası programların getirisinin azalmasıyla başa çıkmayı hedeflemektedir. Ayrıca, AB'nin kendi diplomatik servisi olan Avrupa Dış Eylem Servisi (EEAS), dış elçilikler aracılığıyla birliğin etkisini arttırmayı amaçlamaktadır (Pagovski, 2015, s. 35).

Avrupa ülkeleri, dünya genelinde yaygın olarak konuşulan on dilden beşini (İngilizce, İspanyolca, Portekizce, Rusça ve Almanca) konuşmaktadır. Bu nedenle, birçok Avrupa ülkesi, kendi dillerinin ve kültürlerinin yayılması için ulusal ajans ağı oluşturmuştur. Bu ağlar, hükümetler tarafından finanse edilen Fransız Enstitüsü ve Kültür Merkezleri, British Council gibi resmi kurumların yanı sıra sivil toplum tarafından kurulmuş Alliance Française ve Alman Goethe Enstitüsü gibi enstitüler içermektedir (Akçadağ, 2011, s. 9). Avrupa, kamu diplomasisi ve kültürel ilişkiler yönetimi konusunda dünyanın en deneyimli ülkelerine ev sahipliği yapmaktadır. BBC World, Deutsche Welle ve Radio France Internationale gibi uluslararası yayın yapan radyolar önemli bir kamu diplomasisi aracıdır. Eurovision Şarkı Yarışması, Avrupa'dan ülkeleri bir araya getiren bir yıllık müzik yarışmasıdır. Yarışma milyonlarca insan tarafından izlenir ve ülkelerin kültürlerini ve yeteneklerini sergileme fırsatı sunar. Olimpiyat Oyunları ve UEFA Avrupa Şampiyonası gibi büyük spor etkinlikleri, ülkelerin kültürlerini, misafirperverliklerini ve organizasyon becerilerini sergileme fırsatı sunar. Bu faaliyetler, Avrupa Birliği'ni dünyada en aktif ve en iyi desteklenen kamu diplomasisi aktörlerinden biri haline getirmiş ve Avrupa kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi açısından dünya liderlerinden biri olmuştur (Özkan, 2015, s. 37).

Bu girişimlerin amacı, Avrupa ülkelerinin kültürel zenginliğini korurken uluslararası etkilerini arttırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, Avrupa Birliği ve üye devletleri, kültür ve diplomasi alanlarında daha fazla iş birliği yaparak uluslararası alanda daha etkin olmayı hedeflemektedir. Avrupa ülkeleri dil ve kültür unsurlarını kamu diplomasisinin merkezine

yerleştirmişlerdir. Ayrıca eğitim alanındaki çalışmalarıyla dünya genelinde bir çekim merkezi olmayı hedeflemişlerdir. Elde ettikleri sonuçlar göz önüne alındığında, birçok hedeflerine ulaşmayı başarmışlardır (Bobotsi, 2021, s.7).

Kamu diplomasisi, dış politika uygulamalarından ve hedeflerinden bağımsız çalışan çeşitli faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler arasında, değişim programları doğrudan 'insan faktörü'ne ve katılımcıların kişiliklerine ve psikolojilerine odaklandığı için diğerlerinden ayrılır (Scott-Smith, 2009, s. 55). Değişim programları, bir ülkedeki program katılımcılarının gelecekte potansiyel müttefikler olacağı umuduyla oluşturulmuştur. Bu programlar, kendi vatandaşlarını belli bir süre için yurt dışına göndererek çalışma veya kültürel etkileşim sağlamayı ve aynı süre zarfında yabancı ülke vatandaşlarını kabul etmeyi içeren faaliyetlerdir ve “değişim diplomasisi” olarak da adlandırılır (Altuntaş, 2021, s.97).

Değişim programları, farklı zamanlarda çeşitli amaçlarla uygulansa da, artık gelişmiş devletler ve Avrupa Birliği gibi çok uluslu örgütler tarafından kültürel değerlerin ve ekonomik kazanımların aktarılması için önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu değişim programları, kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir parçası olarak kabul edilir ve propaganda değil bir iletişim süreci olarak değerlendirilir. Devletler arası entegrasyonun artırılmasının en etkili yolu, kültürel ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesidir ve bu amaçla değişim programları düşük maliyetli ve kolay bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde, birçok gelişmiş ülke, değişim programlarını diplomasi için önemli bir araç olarak kullanmaktadır (Budak ve Terzi, 2021, s. 232).

Erasmus Programı, eğitim diplomasisi alanında önemli bir mihenk taşı olarak öne çıkmaktadır. Erasmus Programı, Avrupa Birliği tarafından başlatılan ve yükseköğretim alanında öğrenci ve personel hareketliliğini teşvik eden bir programdır. Erasmus Programı, öğrencilerin, öğretim elemanlarının ve personelinin farklı Avrupa ülkelerinde eğitim ve öğretim deneyimi kazanmalarını sağlayarak, kültürel anlayışı artırmakta ve uluslararası ilişkileri güçlendirmektedir. Program, sadece öğrenciler için değil, aynı zamanda öğretim elemanları ve personel için de fırsatlar sunmaktadır. Bu sayede, eğitim kurumları arasında iş birliğini teşvik etmekte ve akademik ağları güçlendirmektedir. Öğretim elemanları ve personel, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarında çalışma deneyimi kazanarak, yeni yöntemler ve yaklaşımlar keşfedebilir ve bu deneyimleri kendi kurumlarına aktarabilirler (Bobotsi, 2021, s. 6).

Erasmus Programı'nın bir diğer önemli yanı, Avrupa Birliği'nin gençlere yönelik politikalarının bir parçası olmasıdır. Program, gençlerin aktif vatandaşlık, kültürel çeşitlilik

ve sosyal sorumluluk bilincini geliştirmelerini desteklemekte ve Avrupa değerlerini benimsemelerine katkıda bulunmaktadır. Gençler, Erasmus Programı sayesinde farklı kültürleri deneyimleyerek, hoşgörü, iş birliği ve anlayış gibi önemli becerileri geliştirme fırsatı elde etmektedir (Brandenburg, 2014, s. 87).

Erasmus Programı'nın etkisi sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda kurumsal ve toplumsal düzeyde de önemli olmuştur. Program, eğitim kurumları arasında iş birliğini teşvik etmekte, uluslararası projelerin ve ortak araştırmaların yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca, programın yürütülmesi için ortaklık kurma ve paydaşlarla iletişim kurma süreçleri, kurumsal kapasiteyi artırmakta ve eğitim alanındaki yenilikleri teşvik etmektedir (Brandenburg, 2014, s. 87).

Sonuç olarak, Erasmus Programı, Avrupa Birliği kamu diplomasisinin önemli bir aracı olarak uluslararası alanda tanınmış ve başarılı bir şekilde uygulanan bir programdır. Avrupa Birliği'nin eğitim politikalarının ve değerlerinin uluslararası arenada yayılmasına katkıda bulunarak eğitim diplomasisinin önemli bir taşıyıcısı olarak öne çıkmaktadır (Cross ve Melissen, 2013, s. 159).

4. KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK DEĞİŞİM PROGRAMLARI

Kamu diplomasisi, dış politika ve hedefleriyle farklı noktalarda örtüşen birbirinden farklı faaliyetleri içeren bir alandır. Değişim programları ise katılımcıların kişisel gelişimiyle ilgili olduğundan bu faaliyetler arasında ilgi çekici bir örnektir. Değişim deneyimi, kişiye özel olduğu için diplomatik belgelerde ve kamusal alanda genellikle yeterince önem verilmez. Bireyler arası etkileşim, genellikle küresel bağlantıların arasında kaybolur ve değeri sorgulanır. Bu nedenle, kamu diplomasisi araştırmacıları değişimlerle ilgilenmekten kaçınırlar, çünkü sonuçları net bir şekilde belirlemek için gerekli verilere ulaşmak zordur (Scott-Smith, 2009, s. 52).

Küreselleşme, hem eğitim hem de uluslararası ilişkiler üzerinde çok etkili olmuş ve eğitime yeni boyutlar kazandırmıştır. Eğitim, sadece öğrencilerin ve bilim insanlarının bilgi arayışında sınırları aşarak dünyayla ilişki kurmasının ötesine geçmiş; öğrenciler ve bilim insanları diplomasi aktörleri olarak kabul edilmiştir. Eğitim, devlet merkezli bir diplomasi yaklaşımının ötesine geçerek, çağdaş ve çok aktörlü bir diplomatik düzene doğru yeni bir zemin oluşturmaktadır (Ferreira de Lima Jr, 2007, s. 233). Uluslararası ilişkilerde etkisi olan ulusal ve bölgesel dernekler, eğitim kurumları, vakıflar, öğrenciler ve hatta öğretim üyeleri gibi paydaşları içeren eğitim, bu alanda önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim kurumları, köprüler kurma ve güven inşa etme amacıyla kullanılmış; bunlar ekonomik ve jeopolitik çıkarlar açısından olumlu sonuçlar vermiştir. Akademik hareketlilik ve bilimsel iş birlikleri, eğitim alanlarının tamamında, elde edilen bilginin üretilmesi, yayılması ve değişimi yoluyla uluslararası ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Eğitim, geniş ve birbirine bağlı alanlarla diplomatik süreçleri iç içe geçirmektedir. Bilginin ekonomik büyüme ve sosyo-kültürel gelişme için itici güç olduğu kabul edildiğinden, eğitim uluslararası ilişkilerde ülkelerin konumlarını ve etkilerini ilerletmelerine yardımcı olur (Kim, 2015, s. 136). Ayrıca, kamu diplomasisi, yabancı halklarla etkili iletişim kurmak için yapılan sistemli bir faaliyet alanıdır ve eğitim aracılığıyla bu alan etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Dahası, eğitim ve diplomasi, ulusal devletin yapıları ve çıkarlarıyla sıkı bir şekilde ilişkilidir; her ikisi de uluslararası toplumda daha geniş bir paylaşım arzusundadır (Maluki ve Waithaka, 2016, s. 2).

Eğitim kanalı aracılığıyla gerçekleştirilen kamu diplomasisinin büyük bir kısmı, eğitim değişimleri şeklinde gerçekleşmektedir. Bu değişimlerde, öğrenci ve sağlayıcı olmak üzere her iki tarafın da fayda sağlayacağı bir öğrenme deneyimi bulunmaktadır. Değişimler,

temelinde karşılıklı anlayışın önemli olduğu, diğer insanların bakış açılarının daha iyi anlaşılması ve takdir edilmesinin olası çatışma kaynaklarının azalmasına katkı sağladığı prensiplerine dayanarak, yurt dışında olumlu kamuoyunun gelişmesini desteklemektedir (Çankaya ve ark., 2014, s. 890).

Değişimler, zaten belirli bir kültürel yakınlığın olduğu durumlarda anlayışı ve güveni artırır. Eğitim kurumları, eğitim değişimleri aracılığıyla teknik uzmanlık ve bilgi paylaşımından yararlanabilir, akademik alanda karşılaştırmalı araştırmalar ve eğitim için çalışırken, hükümetler bu değişimleri diplomatik amaçlarla yabancı ülkelerde eğitim gören kişileri etkileyerek kullanabilirler. Kültürel etkinlikler ve önemli ulusal günler, yabancı öğrencileri davet ederek yabancı öğrencilerle etkileşimde bulunmanın iyi bir yolunu oluşturabilir ve karşılığında yabancı öğrenciler, ev sahibi ülke hakkında daha fazla ve olumlu bilgi edinebilirler (Çankaya ve ark., 2014, s. 889). Yabancı öğrencilerin ülkelerine geri döndüklerinde, bulundukları ülkeler hakkında diğerlerini ve hatta hükümetlerini daha olumlu bir tavır sergilemeye yönlendirmeleri daha olasıdır. Hükümetler, vatandaşlarının yurt dışında eğitim gördüğü süre boyunca ve hatta sonrasında da etkili bir şekilde faydalanarak diplomatik amaçlar için kullanabilirler. Yabancı ülkelerde, öğrenciler, kendi ülkelerinin iyi niyet elçileri olarak değerlendirilebilir ve ana vatanlarının iyi bir imajını yansıtabilirler. Yurt dışında eğitim gören öğrenciler, öğrenci elçileri olarak kültürel diplomasi alanında aktif bir rol oynayabilirler. Bu rolün, kültürel diplomasi alanında önemi henüz tam olarak anlaşılamamış olsa da, yükseköğretim kurumlarının uluslararası program ofisleri öğrencilerin taşıdığı bu gücün farkındadır. Bu öğrenciler, çeşitli kültürlerden insanlarla iletişim kurma kavramını pratikte uygularlar. Daha spesifik olarak, öğrenciler için üç yumuşak eylem stratejisi üzerinde durulmaktadır: Ev sahibi ülkenin insanlarını dinlemek; kendi ülkeleri hakkındaki olumsuz algıları kırmak ve yabancı dillerde konuşmak (Akli, 2012, s.39). Bu yumuşak eylemler aracılığıyla, yurt dışında eğitim gören öğrenciler yumuşak becerilere sahip olur ve kültürel diplomasiyi teşvik ederler. Kültür elçisi öğrenciler, kendi ülkelerini yurt dışında temsil ederler ve bu nedenle rolleri, ev sahibi ülkenin üyelerine ana vatanları hakkında daha doğru bir görüntü iletmek ve oradaki insanların anavatanları hakkında sahip olabilecekleri olumsuz algıları yıkmaktır. Böylelikle, kültür ve eğitim aracılığıyla birbirleriyle ilişkiler kurabilir; geliştirebilir ve sürdürebilirler. Bu yeni durum, geleneksel olarak elçiliklerde ve kordiplomatikte yoğunlaşan yumuşak güçten öğrencilerin yumuşak eylemine doğru bir kaymaya neden olmuştur. Yurt dışında eğitim gören öğrenciler, bugünün yeni gayri resmi kültürel diplomatlarıdır (Scott- Smith, 2009, s. 53).

Kamu diplomasisinde, uluslararası eğitim alanındaki değişim programları, bir ülkenin imajını olumlu bir çerçeve içinde geliştirmek ve dış politikasını şekillendirmek için kullanılan en önemli yollardan biridir. Farklı ülkelerin insanları arasında doğrudan temas yoluyla sürekli algılar oluşturulabilir. Eğitim alanındaki uluslararası değişim programlarında, değişim öğrencileri tarafından kurulan kişisel temaslar aracılığıyla algı değişimi sağlanabilir. Ülkeler, uyguladıkları değişim programlarıyla diğer ülkelerin kamu çıkarlarını kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bilgilendirme, şekillendirme ve yönlendirme çabası içinde olan eğitim alanındaki faaliyetlerle kamu diplomasisinin bir parçasını oluşturmaktadır. Uluslararası öğrenci dolaşımı, karşılıklı anlayışı, iş birliğini ve kültürler arası dayanışmayı teşvik ederek küresel barışa katkıda bulunan önemli bir kamu diplomasisi aracı olarak kabul edilmiştir (Tutar ve Hyams Ssekasi, 2021, s. 67). Eğitim modern dünyanın birçok yerinde refah, barış ve güvenliğin anahtarı olarak görülmektedir. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, eğitilmiş bir nüfusa sahip toplumların daha az çatışmaya sahip olduğu ve daha barışçıl ve anlamlı bir şekilde etkileşimde bulunduğu bilinmektedir. Bu nedenle, eğitim her kültürden ve arka plandan insan tarafından benimsenir ve farklılıkları ne olursa olsun, eğitim yerel ve uluslararası düzeyde birleştirici bir faktör olarak işlev görür. Eğer iyi planlanırsa, eğitim uluslararası eğitim ve değişimler aracılığıyla kurulan ilişkiler ve bağlantılarla uyumlu bir şekilde çeşitli hedefleri takip etmek için kullanılabilir; bunlardan en önemlisi, ülkelerinin yurt dışında olumlu bir imajını oluşturmaktır (Özkan, 2015, s. 36).

Kamu diplomasisinin uzun vadeli boyutunda, çeşitli araçlar kullanılarak kalıcı ilişkiler oluşturmak mümkündür. Eğitim, değişim programları, burslar, seminerler, konferanslar, gerçek ve sanal ağlar ile medya kanalları, anahtar kişilerle etkileşim kurmayı sağlar. Bu sayede bir ülkenin tanınırlığı artar ve insanlar eğitim, bilim, turizm, yatırım ve siyasi iş birlikleri için o ülkeye yönelir. Kamu diplomasisi faaliyetleri, olumlu bir imaj oluşturma yanı sıra iş birliklerini artırarak ülkenin kamu diplomasisi araçlarının gelişimine katkı sağlar. Eğitim, bilim ve turizm gibi araçlar, kamu diplomasisi faaliyetlerinde önemli rol oynar ve yaygın olarak kullanılır. Burslar, ziyaretler ve değişim programları ise temelli ilişkiler kurmanın en etkili yöntemlerindendir (Özel, 2021, s. 950).

Uluslararası ilişkilerin en önemli yönü sosyal ve maddi olmayan yönüdür. Uluslararası ilişkilerin temel unsurları bu teorik çerçevede sosyal olarak inşa edilir. Bu nedenle kamu diplomasisi, hükümet politikaları için uygun bir ortam yaratmayı amaçlayan uzun vadeli ilişkilerin oluşturulmasına dayanır. Uluslararası eğitim, bu çerçevede önemli bir yer alır çünkü kalıcı ortaklıklar ve ilişkiler oluşturur; yabancı politikaların oluşturulması ve

uygulanması için iyi bir zemin sunar. Eğitim değişimleri aracılığıyla, bireyler ve uluslararası fikirlerin paylaşımı için iyi bir platform oluşturulur ve uzun vadede kalıcı ortaklıklar meydana gelir (Waithaka ve Maluki, 2016, s. 2). Bununla birlikte kamuoyuna sürekli olarak kendi ülkelerinin durduğu noktayı ve dünya ile paylaştıkları değerleri hatırlatarak ve ikna ederek, hükümetlerin dış politikalarını uygulamaları için uygun bir ortam yaratılır. Uluslararası eğitimin, karşılıklı etkileşim ve karşılıklılığa vurgu yaparak insanları, kurumları, ağları ve sonuç olarak ulus devletleri birbirine bağlama, ilişki kurma, paylaşma ve iş birliği yapma imkânı sağladığı kabul edilmektedir. Aynı zamanda, küreselleşen dünyanın genişleyen teknoloji platformlarıyla uyum içinde kalma olanağı sunar. Diğer kamu diplomasisi araçlarına göre daha yavaş olsa da, eğitim programları bir görüş veya davranış biçimi yerine bir yaşam tarzını yayma amacına yöneliktir ve hedefler daha ilerleyici ve uzun vadeli olarak gerçekleştirilir (Waithaka ve Maluki, 2016, s. 3). Ayrıca, öğrenciler ve aileleri, ev sahibi aileler, refakatçiler, program personeli ve dolaylı olarak programa katılan diğer kişiler gibi daha fazla aktör dahil edilir. Eğitim değişimleri aracılığıyla kurulan bağlar ve ilişkiler sayesinde, uluslar yabancı öğrencilerden olumlu bir izlenim kazanmaya devam eder ve bu öğrenciler ileride hükümetlerini politik olarak etkileyebilir. Çoğu uluslararası öğrenci, ev sahibi ülkelere karşı daha büyük bir takdirle ülkelere döner ve bu takdiri ailelerine ve bağlantılarına yansıtır. Bir ülke ile misafirler arasında ortak paylaşılan fikirler ve değerlerle kolay iş birliği sağlanabilir, çünkü misafirlerin ülkelerinde pozitif bir şekilde tanıtılan ülkenin dış politika ve ticaret hedeflerini gerçekleştirme şansı artar (Manners ve Whitman, 2013, s. 197).

Eğitim değişimleri, bireysel, kurumsal ve toplumsal düzeyde gerçek bir katılımı teşvik eder. Uluslararası eğitim değişimleri, müzakere açısını da getirir; resmi olarak olmasa da, aktörleri bir alışveriş ilişkisine dâhil eder. Müzakereler, diplomaside önemli ve temel bir bileşendir. İyi bir kamu diplomasisi aracı, tüm aktörlerin kültürleri, tutumları ve davranışları anlamasını, ilişkileri kurmasını ve yönetmesini, düşünceleri etkilemesini ve çıkarlarını ve değerlerini ilerletmek için eylemlerini harekete geçirmesini sağlayabilecek bir araç olmalıdır. Bu karşılıklılık, uluslararası eğitim değişimlerinde görülebilir; uluslararası eğitim, bireysel, kurumsal ve toplumsal düzeyde iş birliğini mümkün kılan bir araçtır. Aynı zamanda büyük bir yumuşak güç potansiyeline sahiptir. Ian Manners ve Richard Whitman'ın da belirttiği gibi, kamu diplomasisi yalnızca ne yaptığımızı veya yapmak istediğimizi değil, aynı zamanda kim olduğumuzu ve neyi temsil ettiğimizi de yansıtmalıdır (Manners ve Whitman, 2013, s.184). Eğitimsel değişimler aracılığıyla, aktörlerin yaşamlarını etkileyen

konularda karşılıklı bir katılım söz konusudur. İlerici ve hırslı hükümetler, dünya pazarında önemli olan yenilikçi ve teknoloji odaklı ekonomilere uyum sağlamak için eğitim sistemlerini geliştirmeye dikkat etmelidir. Ayrıca, uluslararası eğitim bilimsel standartlara uyumlu olmalı, böylece yetenekli yabancı öğrenciler için küresel olarak rekabetçi ve cazip olabilmelidir (Kim, 2015, s. 138).

Dünya genelinde ülkeler, uzun yıllardır eğitimsel değişim programlarını insanlar ve uluslararası karşılıklı anlayışı geliştirmek ve sonuç olarak yumuşak güç oluşturmak amacıyla kullanmaktadır. Bunlar arasında Amerikan Fulbright programları, Birleşik Krallık'ın British Council'i, Almanya'nın Deutscher Akademischer Austausch Dienst'i ve Avrupa Komisyonu'nun Erasmus Programı gibi benzer misyonlara sahip programlar bulunmaktadır. Asya'dan örnekler arasında Çin'in Konfüçyüs Enstitüleri ve ASEAN bölgesi ülkeleriyle eğitim iş birliğini teşvik etmek için kurulan Malezya merkezli yeni bir ajans bulunmaktadır. Bu eğilim, ekonomik ve askeri gücü olsun ya da olmasın birçok ülkede giderek daha fazla kabul görmektedir. Birçok ülke, eğitim programlarıyla kısa ve uzun vadeli sosyo-ekonomik gelişmeleri için uygun koşullar yaratmak amacıyla uluslararası sahnede pozisyonlarını güçlendirmeyi hedeflemektedir (Waithaka ve Maluki, 2016, s. 5).

4.1. Erasmus Programı ve Tarihsel Gelişim Süreci

Erasmus Programı, gençlerin mesleki becerilerini ve kişisel gelişimlerini desteklemeyi; eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında hem günümüzün hem de geleceğin işgücü piyasasını ve toplumun ihtiyaç duyduğu öğretimi ve öğrenimi sağlamasına yardımcı olmayı amaçlayan bir programdır (Avrupa Komisyonu, 2023). Programa adını veren Desiderius Erasmus, 1466-1536 yılları arasında yaşamış Hollandalı bir filozoftur. Rönesansın hümanizm hareketindeki en önemli figürlerden biri olan Erasmus, Avrupa'yı tek bir sanat ve bilim çatısı altında birleştirme çalışmaları ve o dönemdeki eğitim felsefesi üzerindeki etkileri nedeniyle programın adı olarak seçilmiştir. Ayrıca Erasmus, üniversite öğrencilerinin hareketliliği için Avrupa Birliği Eylem Planı'nın kısaltılmış adıdır "European Region Action Scheme for the Mobility of University Students (Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı)". Türkiye, 2004 yılında programa dahil olmuştur ve başlangıçta 11 ülkeyi kapsayan program günümüzde 33 ülkeye yayılmıştır (Uyar, 2022, s.5).

Erasmus Programı, eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında fon sağlayarak eğitim ve gençlik alanlarını güçlendirmeyi ve gençlerin istihdam edilebilirliğini artırmayı hedeflemektedir. Ülkelerin ulusal ajansları, Erasmus Programını kendi ülkelerinde yönetme sorumluluğuna sahiptir. Yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen Erasmus Programı, Avrupa Birliği ülkeleri, Avrupa Ekonomik Alanı (İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç) ve Türkiye gibi aday ülkeler arasında akademik iş birliğini ve öğrenci ile öğretim üyelerinin hareketliliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, program, yoğun programlar, ağlar ve çok taraflı projeler aracılığıyla yükseköğretim kurumlarının birlikte çalışmasını desteklemektedir (URL-4).

2017 yılında Erasmus Programı'nın 30. yılı kutlanmıştır. Program, Avrupa Birliği'nin yabancı korkusu ve ırkçılık gibi olumsuz eğilimlere karşı oluşturduğu önemli bir araç olarak tanımlanmıştır. Program, insanları bir araya getirerek uluslararası arkadaşlık kavramını öne çıkarır ve barış nesilleri yetiştirmeye hizmet eder. Erasmus Programı, okul eğitimi, yükseköğretim, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve gençlik alanında faaliyetlere ve spor projelerine hibe desteği sağlar. Program, değişik yaş grupları ve farklı hedef kitlelere yönelik destekler içeren birçok alt programı kapsar (URL-3).

Erasmus Programı, hareketlilik ve ortaklık imkanlarını güçlendirerek yükseköğretim öğrencileri, öğretmenler, eğitimciler ve gençlik çalışanları için daha fazla hibe fırsatı sunmaktadır. AB tarafından oluşturulan Erasmus Programı, her yeni dönemde kapsamını genişleterek daha geniş bir katılımcı kitlesine ulaşmayı hedeflemektedir (URL-3).

Erasmus Programı, yükseköğretimdeki üniversite öğrencileri, akademisyenler ve çalışanlar; mesleki eğitimdeki meslek okulu öğrencileri, çıraklar, profesyoneller ve eğitimciler; okul eğitimindeki ilkokul ve ortaokul öğrencileri, okul liderleri, öğretmenler ve çalışanlar; yetişkin eğitimindeki öğrenciler, eğitimciler ve yetişkin eğitimi veren kurumların üyeleri ve çalışanları; gençlik alanındaki 13-30 yaş arası gençler, gençlik çalışanları ve gençlik kuruluşlarının üyelerini hedeflemektedir (URL-4).

Erasmus Programı, üç ana eylem (Key Action) ve iki özel eylem olmak üzere toplamda beş eylemden oluşmaktadır. Ana Eylem 1, bireylerin öğrenme hareketliliğini desteklerken; Ana Eylem 2, yenilik ve iyi uygulamaların değişimi için iş birliğini teşvik eder. Ana Eylem 3 ise politika reformuna destek sağlar. Özel Eylem 1, Jean Monnet Programı ile Avrupa Birliği çalışmalarının teşvik edilmesini amaçlarken; Özel Eylem 2, spor projelerine destek sunar (URL-4).

Ana Eylem 1, eğitim, öğretim ve gençlik alanındaki hareketlilik faaliyetlerini desteklerken, aynı zamanda Avrupa Gönüllü Hizmeti etkinliklerini, Ortak Yüksek Lisans Derecelerini ve Yüksek Lisans Öğrencisi Kredi Garantisi unsurlarını da destekler. Bu eylem çerçevesinde yükseköğretim öğrencileri ve personeline yönelik hareketlilik projeleri, mesleki eğitim ve öğretim öğrencileri ve personeline yönelik hareketlilik projeleri, okul personeline yönelik hareketlilik projeleri, yetişkin eğitimi personeline yönelik hareketlilik projeleri ve gençlere ve gençlik çalışanlarına yönelik hareketlilik projeleri uygulanmaktadır. Bu faaliyetlerin, katılımcılar ve katılımcı kurumlarının yanı sıra, bu faaliyetleri şekillendiren siyasi sistemler üzerinde olumlu ve uzun süreli etkileri olması beklenmektedir (URL-4).

Ana Eylem 1 ayrıca yükseköğretim alanında özel olarak, yükseköğretimde kaliteyi artırmayı ve yükseköğretim kurumlarının birbirleri ve iş dünyası ile iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Hareketlilik projeleri, katılımcıların farklı kültürler ve ülkelerle ilgili farkındalıklarını ve anlayışlarını geliştirmelerine, uluslararası iletişim ağları oluşturmalarına ve topluma aktif katılım, Avrupa vatandaşlığı ve kimlik anlayışını geliştirmelerine olanak sağlamaktadır (URL-4).

Erasmus Programı ile protokoller yapmak mümkündür. Program, 27 AB üyesi ülke (Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Yunanistan), AB üyesi olmayan program ülkeleri (Norveç, İzlanda, Lihtenştayn, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Türkiye) ve bu ülkelerin dışında kalan neredeyse tüm ülkeler “Ortak Ülkeler” olarak adlandırılmakta ve bu ülkeler ile Erasmus faaliyetleri gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca, bazı merkezi projeler için diğer dünya ülkeleri ile ortaklıklar kurulabilmektedir (URL-4).

Erasmus Programı, AB sınırları içinde ve dışında 5 milyondan fazla bireye öğrenme fırsatları sunmaktadır. Bu fırsatlar, eğitim, öğrenme/staj, profesyonel gelişim, yaygın öğrenme temelli gençlik aktiviteleri ve gönüllü çalışmaları gibi çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir (Demir ve Demir, 2009, s. 99).

Yükseköğretim alanında, Erasmus Programı üniversite öğrencilerine başka bir ülkede en az 2 ay ve en fazla 12 ay süreyle öğrenim görme veya en az 2 ay ve en fazla 12 ay süreyle staj yapma imkânı sunar. Ayrıca, yükseköğretim çalışanlarına da en az 2 günlük eğitim alma veya ders verme fırsatı sağlanır. Bu program aracılığıyla Avrupa'da

yükseköğretime olan ilgi artırılmakta ve aynı zamanda Avrupa dışındaki ülkelerde yükseköğretimin geliştirilmesine destek sağlanmaktadır (Sancak, 2019, s. 133).

Ana Eylem 1 kapsamında, yükseköğretim eğitimi ve öğretimi alanında öğrenci ve personele yönelik gerçekleştirilen hareketlilik projeleri iki farklı kategoride yer almaktadır. İlk kategori, 27 AB üyesi ülke ve 6 AB üyesi olmayan program ülkeleri arasındaki projeleri kapsayan KA103 projeleridir. Diğer bir kategori ise 27 AB üyesi ülke, 6 AB üyesi olmayan ülke ve ortak ülkeleri arasında gerçekleşen projeleridir. 2021 proje döneminde KA103 projesinin adı KA131 olarak değiştirilmiş ve KA107 projesinin adı da KA171 olarak değiştirilmiştir (Özel, 2021, s.950).

Erasmus Programı ile paralel olarak faaliyet gösteren Avrupa Öğrenci Ağı (European Student Network-ESN) Avrupa öğrencilerden oluşan bir ağıdır ve öğrencilere rehberlik ederek sorunlarına yardımcı olmayı hedeflemektedir. ESN şubeleri, yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci kulüplerine bağlı olarak kurulur. ESN faaliyetleri ulusal ajanslar tarafından teşvik edilmekte ve mali olarak desteklenmektedir. Ulusal ajanslar ile ESN şubeleri arasında organik bir bağ bulunmasa da iş birliği yapılmaktadır (Brandenburg, 2014, s. 112).

Program, ayrıca yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi, transfer edilmesi ve uygulanması amacıyla eğitim kurumları arasında stratejik ortaklık projelerini de desteklemektedir (YÖK, 2017).

Şekil 4.1. Erasmus programının gelişimi

4.2. Erasmus Programının Amacı ve Kapsamı

Erasmus, 1987 yılından bu yana Avrupa Topluluğu'nun daha sonra Avrupa Birliği'nin bayrak gemisi eğitim programı haline gelmiştir. Programın başlamasından günümüze, on milyondan fazla katılımcı Avrupa içinde hareketlilik imkânı elde etmiştir. Şu anda Erasmus Programı, yıllık olarak yaklaşık altı yüz binden fazla öğrencinin yurt dışında hareketliliğe katılarak çeşitli faaliyetlerde bulunmasını sağlamaktadır (URL-13). Erasmus Programının Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamındaki genel amacı, Avrupa'da bir "Avrupa Yükseköğretim Alanı" oluşturmak ve Avrupa genelinde yeniliği desteklemektir. Daha spesifik olarak, Erasmus Programının amacı, Avrupa Birliği, Avrupa Ekonomik Alanı (İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç) ve Türkiye gibi aday ülkeler dahilinde öğrenciler, gençler ve eğitimcilerin akademik iş birliğini ve hareketliliğini teşvik etmek ve desteklemektir. Erasmus Programı, Türkiye'nin modern yüzünü tanıtmada önemli bir rol oynar (Sancak, 2009, s.53).

Programın genel amacı, Avrupa ve ötesinde eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında, yaşam boyu öğrenme aracılığıyla insanların eğitimsel, mesleki ve kişisel gelişimini destekleyerek sürdürülebilir büyümeye, kaliteli işlere ve sosyal uyuma katkıda bulunmak; yeniliği teşvik etmek; Avrupa kimliğini güçlendirmek ve aktif vatandaşlık sağlamaktır. Bu bağlamda Program, Avrupa Eğitim Alanı'nın oluşturulmasında önemli bir araç olup; eğitim ve öğretim alanında Avrupa stratejik iş birliğinin uygulanmasını ve altında yatan sektörel planları desteklemektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi 2021-2027 kapsamında gençlik politikası iş birliğini ilerletmek ve spor alanında Avrupa boyutunu geliştirmek açısından da önemlidir (URL-5).

Aşağıda Programın spesifik amaçları bulunmaktadır:

- Eğitim ve öğretim alanında bireyler ve gruplar arasında öğrenme hareketliliğini, iş birliğini, kaliteyi, kapsayıcılığı, mükemmelliği, yaratıcılığı ve yeniliği teşvik etmek, kuruluşlar ve politikalar düzeyinde geliştirmek.
- Gençler arasında gayri resmi ve resmi öğrenme hareketliliğini ve aktif katılımı, gençlik alanında iş birliğini, kaliteyi, kapsayıcılığı, yaratıcılığı ve yeniliği teşvik etmek, kuruluşlar ve politikalar düzeyinde geliştirmek.
- Spor alanında öğrenme hareketliliğini teşvik etmek, spor kuruluşları ve spor politikaları düzeyinde iş birliğini, kaliteyi, kapsayıcılığı, yaratıcılığı ve yeniliği teşvik etmek.

Erasmus Programı, vatandaşların demokratik süreçlere sınırlı katılımı ve Avrupa Birliği hakkındaki bilgi eksiklikleriyle ilgilenir ve onlara toplumlarına veya AB'nin siyasi ve sosyal hayatına aktif olarak katılma zorluklarını aşmalarında yardımcı olmaya çalışır. Vatandaşların Avrupa Birliği'ni erken yaşlardan itibaren benimsemesinin güçlendirilmesi, birliğin geleceği açısından hayati öneme sahiptir. Resmi eğitimin yanı sıra, gayri resmi öğrenme, vatandaşların Avrupa Birliği'ni anlamalarını ve bir parçası olduklarına dair bir his geliştirmelerini sağlayabilir (URL-6).

Program, yaşam boyu öğrenmede aktif vatandaşlık ve etik değerleri destekler; sosyal ve kültürel yetkinliklerin, eleştirel düşünmenin ve medya okuryazarlığının gelişimini teşvik eder. Öncelik, demokratik yaşama, sosyal ve sivil katılıma fırsat sunan projelere verilir; bunlar resmi veya gayri resmi öğrenme faaliyetleri aracılığıyla gerçekleşir. Odak noktası, Avrupa Birliği bağlamında farkındalığın ve anlayışın artırılmasına yöneliktir; özellikle ortak AB değerleri, birlik ve çeşitlilik prensipleri ile sosyal, kültürel ve tarihi mirasları hakkında bilinçlendirme yapmaktır (URL-6).

Her ana eylemin belirli hedefleri benzemekte; ancak faaliyetleri farklılık göstermektedir. Hareketlilik üzerine olan Ana Eylem 1, katılımcıların kişisel ve mesleki gelişimine ve genel olarak öğretim kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Kùltürler arası anlayış, uluslararası ağlar ve vatandaşlık ve kimlik duygusu da bu ana eylemin istenen sonuçları olarak gör÷lmektedir. Bu hedefler, programın katılımcıları için ek bir değeri oluşturmakta ve yükseköğretimin uluslararasılaşması için bir geçiş noktası olmaktadır (Bobotsi, 2021, s.8). Ana Eylem 2, kapasite geliştirme yoluyla yükseköğretim ile istihdam, büyüme ve demokratik değeri tanıtılması gibi stratejiler arasında modernizasyonu ve sinerjilerin artırılmasını amaçlamaktadır. Ana Eylem 3, politika reformu konusundaki kamusal tartışmalara sivil toplum paydaşlarının dahil olması ve iyi uygulamaların uluslararası paylaşımının artırılmasını hedeflemektedir. Son olarak, Jean Monnet Ana Eylemi'nin temel amacı, özellikle ortak ÷lkelerde Avrupa Birliği'ne ilgi ve Avrupa algısı için temel oluşturmaktır (Bobotsi, 2021, s. 8).

Genel olarak, Erasmus Programı'nın uluslararası boyutunun bazı hedefleri bulunmaktadır. Diğer AB politikalarıyla sinerji oluşturma, yükseköğretimin uluslararasılaşması ve modernizasyonu öne çıkan özel hedefler arasında yer almaktadır. Ulaşılmaya çalışılan hedefler belirli bir şekilde artmakta ve birey düzeyine odaklanmaktadır. Bu, bireysel algıları etkilemeyi amaçlayan bir stratejiyi göstermekte ve daha kalıcı ve

sürdürülebilir değişikliklere yol açmak için ilgili yapıları etkilemeyi hedeflemektedir (Demir ve Demir, 2009, s. 96).

Erasmus Programı, değişimler aracılığıyla vatandaşların algıları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Benzer şekilde, kapasite geliştirme, diyalog ve AB konularında akademik uzmanlık, reformları teşvik edebilir ve toplumda AB hakkında bilgi artırabilir. Erasmus Programı'nın görünürlüğü, bu amaç için önemli bir kaynaktır; eğitim programları, AB'nin dünyadaki en tanınmış faaliyetleri olduğundan, Erasmus Programı AB'nin kamu diplomasisi için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. Eğitim, AB'nin ana dış eylem öncelikleri arasında yer almasa da, hala önemli bir "yumuşak güç kaynağı" olarak kalmaktadır (Bobotsi, 2021, s.4-5).

4.3. Kamu Diplomasisi Perspektifinden Erasmus Programı

Küreselleşen dünya düzeninde ortak sorunları ele almak ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için küresel işbirliği büyük önem taşımaktadır. Erasmus Programı, uluslararası eğitim ve öğrenim deneyimi yaşamış bireylerin arasında bir ağ oluşturarak bu sürece katkıda bulunur. Bu ağ aracılığıyla katılımcılar, profesyonel bağlantılar kurar, projelerde işbirliği yapar ve sınırların ötesinde bilgi paylaşımında bulunur. Bu tür işbirlikleri, en iyi uygulamaların paylaşılmasını, yenilikleri teşvik eder ve dünya genelinde toplumların ilerlemesini sağlar (Altuntaş, 2021, s. 67)

Erasmus Programı, bir ulusun başkalarını zorlama yerine çekim ve ikna yoluyla etkileme yeteneği olarak literatüre geçen "yumuşak güç" kavramının en başarılı örneklerinden biridir. Avrupa Birliği'nin eğitime ve kültürler arası değişime yatırım yapması, eğitim, çeşitlilik ve uluslararası işbirliğinin bir savunucusu olarak itibarını arttırdığı düşünülmektedir. Program aracılığıyla kazanılan olumlu deneyimler ve kalıcı bağlantılar, Avrupa Birliği'nin küresel sahnede olumlu bir imaj oluşturmaya yardımcı olur (Budak ve Terzi, 2021, s. 242).

Erasmus Programı, öğrencilerin, öğretmenlerin ve personelin yurt dışında eğitim, öğretim veya çalışma deneyimi yaşamasına olanak sağlar. Bu sayede farklı kültürlerle doğrudan etkileşime geçen katılımcılar, kültürel farklılıkları anlama ve değerlendirme becerilerini geliştirir. Bu etkileşimler, insanlar arasında dostluklar ve bağlantılar kurulmasına yardımcı olur ve kültürel anlayışın artmasını sağlar. Program, katılımcı ülkeler arasında akademik ve kurumsal iş birliği sağlayarak diplomatik ilişkilerin güçlenmesine

katkıda bulunur (Bobotsi, 2021, s. 5). Üniversiteler, eğitim kurumları ve kuruluşlar arasındaki ortak projeler ve ağlar, ülkeler arasındaki iletişimi ve iş birliğini artırır. Bu iş birliği sayesinde, katılımcı ülkeler arasındaki ilişkiler güçlenir ve daha geniş bir diplomatik ağ oluşur. Yurt dışından gelen öğrencilere ve profesyonellere AB içinde eğitim ve deneyim fırsatı sunarak AB'nin uluslararası imajını olumlu yönde etkiler. Program, AB'nin değerlerini ve taahhütlerini sergileyerek AB'nin açık, kapsayıcı ve ilerici bir bölge olduğunu gösterir. Bu da AB'ye olan olumlu algının yayılmasını sağlar ve küresel platformlarda etkin bir şekilde temsil edilmesine katkıda bulunur. Üniversiteler, araştırma kurumları ve iş dünyası arasındaki iş birliğini teşvik eder. Bu iş birliği, yeni fikirlerin, inovasyonların ve en iyi uygulamaların paylaşılmasını sağlar. Ortak projeler ve araştırmalar yoluyla bilgi transferi gerçekleşir ve ülkeler arasında teknoloji ve bilimsel gelişim paylaşılır (Brandenburg, 2014, s. 105). Bu da katılımcı ülkeler arasındaki iş birliğini artırır ve bilgi ekonomisine katkıda bulunur. Sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal katılım alanında projeleri destekleyerek kamu diplomasisine yardım eder. Program, katılımcı ülkeler arasında ortak çalışmalar yoluyla çevre koruması, sosyal adalet, dezavantajlı grupların dahil edilmesi gibi konularda iş birliği sağlar. Bu projeler, toplumların refahını artırmak için çözümler üretilmesine ve katılımcı ülkeler arasında ortak vizyon oluşturulmasına yardımcı olur (Demir ve Demir, 2009, s. 97). Bu özellikler, Erasmus Programı'nın kamu diplomasisi açısından ne kadar önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Program, kültürel anlayışı artırır; diplomatik ilişkileri güçlendirir; uluslararası iş birliğini teşvik eder ve AB'nin uluslararası imajını yükseltir (Dolapçioğlu ve Girişken, 2022, s. 301).

Ayrıca, Erasmus Programının uzun vadeli faydaları, bireysel katılımcıların ötesine geçmektedir. Programın katılımcıları genellikle uluslararası işbirliğinin elçileri haline gelir, deneyimlerini kişisel ve mesleki hayatlarında açıklık, hoşgörü ve işbirliği değerlerini yaymak için kullanır. Bu katılımcılar çeşitli alanlarda etkili pozisyonlara geldikçe, uluslararası diyalog, kültürler arası değişim ve eğitimin kamu diplomasinin önemli unsurları olarak önceliklendirilmesine zemin hazırlar. Erasmus Programı, anlayışı, işbirliğini ve uluslararası ilişkilerde iyi niyeti teşvik etme konusundaki kamu diplomasinin gücünü etkileyici bir şekilde göstermektedir. Bireylere farklı kültürleri deneyimleme, uluslararası diyalogu teşvik etme ve küresel ağlar oluşturma imkanı sunarak, program daha bağlantılı ve uyumlu bir dünyaya katkıda bulunur. Erasmus+ Programı, genişlemeye ve gelişmeye devam ettikçe, bir kamu diplomasisi aracı olarak etkisinin sürmesi olasıdır (Sancak, 2009, s. 81).

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Her ülkenin kendi çıkarları için farklı araçlarla geleneksel diplomasiyi benimsemesi açık bir şekilde gereklidir. Bütün uluslar, yabancı ticareti gerçekleştirmek, politikalara etki etmek, çatışmaları çözmek, toplumsal güvenliği sağlamak ve daha iyi bir dünya yaratmak için diplomasiyi kullanmaktadır. Dünya genelinde birçok ülke ise, diplomatik ilişkilerini resmi ve resmi olmayan şekillerde geliştirmek için akademik değişimlerden faydalanmaktadır. Değişim programları aynı zamanda, özellikle hedef kitleye yönelik olarak, olumlu imajlarını dünyaya yansıtmanın, kültürü tanıtmının ana yaklaşımlarından biridir. Avrupa Birliği ise özellikle birçok projeyi yürüttüğü ülkelere yönelik eğitim bursları sayesinde bu alanda en başarılı uygulayıcılardan biridir.

Dış politika açısından, akademik değişimlerin her iki tarafın da dış politikalarını olumlu bir şekilde etkilediği ve destek verdiği görülmektedir. Özellikle, yükseköğretim değişimleri bir ülkenin hedef ülkedeki dış politikasını ilerletmesine önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra, Avrupa Birliği, kamu diplomasisinde hükümet dışı unsurları kullanma ve yabancı halklarda Avrupa hakkında olası yanlış yorumları ortadan kaldırmak için uygun bir Avrupa anlayışını sunma konusuna giderek daha fazla ilgi duymaktadır. Avrupa, eğitim ve kültürel diplomasi aracılığıyla yumuşak gücü uygulamada etkin ve başarılıdır. Avrupalı öğrenciler, dünya genelinde yabancı ülkelere öğrenim görüp uluslararası değişime katılan en büyük öğrenci topluluklarından biridir. Bu nedenle, karar alıcıların, politik, ekonomik ve teknolojik hedeflerinin yanı sıra, etkisi yüksek olan bu değişim diplomasisine akıllıca yatırım yapmaları önerilmektedir. Daha fazla yetenek ülkeye geldiğinde, teknolojik yeniliklerin kapıları da daha fazla açılır. Bunun yanı sıra, bir ülkenin tarihi, kültürü, gelenekleri ve çıkarları daha büyük ölçüde benimsenir.

Kamu diplomasisini uygulayan birçok ülke faaliyetlerini genişletmiştir. Bu durum, uluslararası öğrenci hareketliliğinin artmasına, farklı öğrenci değişim programlarının oluşturulmasına, kültürel etkileşimin oluşturulmasına, öğrencilerin ev sahibi ülkenin perspektiflerini genişletmelerine ve görünür engellerin kaldırılmasına yol açmaktadır. Kamu diplomasisini ve ulusal çıkarları tanıtmada başarılı olmak için ülkelerin geleneksel iletişim yöntemlerine bel bağlamak yerine güçlü ve etkili iletişim kanallarına sahip olmaları gerekmektedir. Erasmus Programı, katılımcı ülkeler arasında uluslararası iş birliğini kolaylaştırarak ve kültürel anlayışı teşvik ederek kamu diplomasisi açısından önemli bir rol oynar. Bugün ve gelecekte, eğitimin kamu diplomasisindeki rolünün sürdürülmesini

sağlamak ülkelerin karşılaşması muhtemel ana zorluktur Başarılı öğrenci değişim programlarında, değer odaklı stratejik bir perspektifin benimsenmesi, hedeflenen bölgelere yoğunlaşma, etkili tanıtım ve bilgilendirme uygulamaları, gelecekte ülkelerinin karar verme merciilerinde görev yapabilecek adayların seçilmesi, kaliteli akademik eğitim yanında ülkenin siyasi, tarihi, sosyal ve kültürel birikiminin aktarıldığı sosyal programlar, öğrencilerin memnuniyetini sağlayacak maddi ve sosyal imkanların sunulması, aynı zamanda güçlü mezun ağlarının sürdürülmesi gibi faktörler dikkat çekmektedir.

Erasmus Programı'nın temel hedeflerinden biri, öğrenciler, eğitimciler ve personel arasında hareketlilik ve değişim fırsatlarını teşvik etmektir. Bireylere yurt dışında eğitim, öğretim veya çalışma imkânı sağlayarak Erasmus, kültürler arası diyalogu artırır ve karşılıklı anlayışı teşvik eder. Doğrudan etkileşimler ve farklı kültürel bağlamlarda deneyim kazanma sayesinde katılımcılar, ilk elden deneyim kazanır ve kültürler arası yetkinlikler geliştirir. Bu, ortak kimlik duygusu, iş birliği ve hoşgörü oluşturarak daha kapsayıcı ve barışçıl bir topluma katkıda bulunur.

Ayrıca, Erasmus eğitim kurumları, kuruluşlar ve katılımcı ülkeler arasında ağ oluşturma ve iş birliği için bir platform görevi görür. Bilgi, en iyi uygulamalar ve yenilikçi fikirlerin paylaşımını teşvik ederek Avrupa topluluğuna ait olma duygusu geliştirir. Bu iş birliği, diplomatik ilişkileri güçlendirir, ortaklıkları destekler ve araştırma, inovasyon ve politika geliştirme gibi çeşitli alanlarda iş birliğini teşvik eder.

Erasmus Programı ayrıca AB'nin dış ilişkilerine ve uluslararası imajına katkıda bulunur. AB dışındaki ülkelere gelen öğrencilere ve profesyonellere AB içinde öğrenme, eğitim veya çalışma imkânı sunarak Erasmus, yumuşak güç için bir araç görevi görür. AB'nin eğitim, uluslararası iş birliği ve küresel katılım konusundaki taahhüdünü sergiler. Erasmus katılımcılarının deneyimleri aracılığıyla, AB'ye yönelik olumlu algılar küresel olarak yayılır ve AB'nin açık, kapsayıcı ve ilerici bir bölge olarak olumlu bir imajının şekillenmesine yardımcı olur.

Erasmus Programı, uluslararası boyutu aracılığıyla AB dışındaki ülkelerle diyalog ve iş birliğini teşvik eder. Kapasite geliştirme projelerini, gençlik değişimlerini ve AB dışındaki ülkelerle stratejik ortaklıkları destekleyerek, karşılıklı anlayışı, bilgi transferini ve ortak sorun çözümünü sağlar. Bu iş birliği diplomatik bağları güçlendirir, ağlar oluşturur ve sürdürülebilir kalkınma, sosyal katılım ve gençlik alanındaki projelerin güçlendirilmesi gibi ortak zorluklarda iş birliğini teşvik eder.

Erasmus Programı, bireysel etkileşimler için en doğru zeminlerden biridir. Bu program geleceğin potansiyel yöneticilerini ev sahibi Avrupa ülkesini daha iyi anlamaya, mesleki ya da akademik eğitim almaya davet eder. Akademik değişim programları, kültürlerarası iletişimde oluşabilecek çeşitli engelleri aşarak yabancı akademisyenleri kültür elçilerine dönüştürmek için etkili bir araç haline gelebilir. Değişim programlarının farklı ülkeler ve kültürler arasındaki karşılıklı anlayışı kolaylaştırmaya yardımcı olabileceği ve stratejik olarak bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Uluslararası öğrencileri kültür taşıyıcısı olarak nitelendirerek kültürler arasındaki bu tür yüz yüze etkileşimlerin kültürel ve eğitimsel değişim programlarının önyargıları ve klişeleri azaltmada etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Erasmus Programı, kültürel anlayışı teşvik ederek, uluslararası iş birliğini kolaylaştırarak ve AB'nin olumlu bir imajını yansıtarak güçlü bir kamu diplomasisi aracı olarak hizmet verir. Hareketlilik fırsatları, ağ oluşturma platformları ve uluslararası boyutu aracılığıyla Erasmus, diplomatik ilişkileri güçlendirir, küresel katılımı teşvik eder ve daha kapsayıcı ve bağlantılı bir dünyaya katkıda bulunur.

İnsan odaklı olan burs ve değişim programları, uygulayıcı ülkelerin uzun vadede oluşturmak istedikleri algılara önemli katkı sağlayabilir. Ülkelerin eğitimdeki değişim programları, diğer ülkelerin kamuoyunu bilgilendirmeyi, şekillendirmeyi ve kendi ulusal çıkarlarına yönlendirmeyi amaçlayan kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir parçasıdır. Bu programlar, ülkelerin varlıklarını ve değerlerini tanıma ve anlama açısından diğer toplumları bilgilendirme çabalarına katkıda bulunur. Ülkelerin kalıcı algıları, farklı ülkelerin halkları arasında doğrudan temas yoluyla oluşturulabilir.

Ayrıca, Erasmus Programının uzun vadeli faydaları, bireysel katılımcıların ötesine geçmektedir. Programın katılımcıları genellikle uluslararası işbirliğinin elçileri haline gelir, deneyimlerini kişisel ve mesleki hayatlarında açıklık, hoşgörü ve işbirliği değerlerini yaymak için kullanır. Bu katılımcılar çeşitli alanlarda etkili pozisyonlara geldikçe, uluslararası diyalog, kültürler arası değişim ve eğitimin kamu diplomasisinin önemli unsurları olarak önceliklendirilmesine zemin hazırlar. Erasmus Programı, anlayışı, işbirliğini ve uluslararası ilişkilerde iyi niyeti teşvik etme konusundaki kamu diplomasisinin gücünü etkileyici bir şekilde göstermektedir. Bireylere farklı kültürleri deneyimleme, uluslararası diyalogu teşvik etme ve küresel ağlar oluşturma imkanı sunarak, program daha bağlantılı ve uyumlu bir dünyaya katkıda bulunur. Erasmus+ Programı, genişlemeye ve gelişmeye devam ettikçe, bir kamu diplomasisi aracı olarak etkisinin sürmesi olasıdır.

6. KAYNAKLAR

- Akçadağ, E.**, 2010. Dünya’da ve Türkiye’de kamu diplomasisi. <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, 19.02.2023.
- Akçadağ, E.**, 2011. Avrupa Birliği sürecinde kamu diplomasisi faaliyetlerinde sivil toplum kuruluşlarının rolü. *Politika Dergisi*, 24: 1-15.
- Akdağ, Z., Ekici, S.**, 2017. Avrupa Birliği’nin uluslararası politikada etkili olma aracı: Yumuşak güç. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2): 33-64.
- Akli, M.**, 2012. The role of study-abroad students in cultural diplomacy: Toward an international education as soft action. *International Research and Review*, 2(1): 32-48.
- Albayrak Jami, E.**, 2006. Güvenlik ve barışı açıklamak: Realizm, uluslararası sistem ve değişim. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 128s.
- Altuntaş, B.**, 2021. Bir kültürel diplomasi aracı olarak Erasmus Programı: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, 129s.
- Arslan, Y.**, 2014. ABD ve İngiltere’de kamu diplomasisi uygulamalarının karşılaştırmalı analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 264s.
- Aydemir, E.**, 2018. Kamu diplomasisi. Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 314s.
- Aytekin, C. E., Mikail, E. H.**, 2016. Rising Powers and globalization in structural realist sense. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 1: 30-35.
- Baldwin, D. A.**, 2016. Power and international relations: A conceptual approach. https://www.academia.edu/5865073/Definition_of_Power_and_International_Relations_by_David_A_Baldwin, 15.01.2023.
- Barnett, M., Duvall, R.**, 2005. Power in international politics. *International Organization*, 59(1): 39–75.
- Berridge, G. R., Lloyd, L.**, 2012. The Palgrave Macmillan dictionary of diplomacy. Palgrave Macmillan, Hampshire, 417s.
- Bilgin, P., Eliş, B.**, 2008. Hard power, soft power: Toward a more realistic power analysis. *Insight Turkey*, 10(2): 5–20.
- Bobotsi, C.**, 2021. EU education diplomacy: Embeddedness of Erasmus+ in the EU’s neighbourhood and enlargement policies. https://www.coleurope.eu/sites/default/files/research-paper/edp_3-2021_bobotsi_1.pdf, 19.04.2023.

- Brandenburg, U.**, 2014. The Erasmus impact study. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 234s.
- Budak, M. M., Terzi H. M.**, 2021. Scholarship programs as public diplomacy tool and implementations in Turkic council countries. *Journal of Social Sciences of the Turkic World*, 96: 229-253.
- Coşkun, B. B.**, 2012. Güvenlik sorunları ve kamu diplomasisi, *Kamu Diplomasisi* içinde s. 51-62, Özkan, A., Öztürk, T.E., Tasam Yayınları, İstanbul.
- Cross, M. K. D., Melissen, J.**, 2013. European public diplomacy: Soft power at work. Palgrave Macmillan, New York, 219s.
- Cull, N. J.**, 2008. Public diplomacy: Taxonomies and histories. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616: 31-54.
- Cull, N. J.**, 2009. Public diplomacy: Lessons from the past. Figueroa Press, Los Angeles, 62s.
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı**, 2022. Türkiye'nin yumuşak güç enstrümanı olarak kültürel diplomasi ve iletişim. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, Ankara, 396s.
- Cummings, M. C.**, 2009. Cultural diplomacy and the United States government: A survey. <https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/MCCpaper.pdf>, 22.12.2022.
- Çankaya, S., Kutlu, Ö., Cebeci, E.**, 2014. The educational policy of European Union. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174:886-893.
- Çevik, S.**, 2019. Reassessing Turkey's soft power. *Sage Journals*, 44(1): 50-71.
- Demir, A., Demir, S.**, 2009. Erasmus Programının kültürlerarası diyalog ve etkileşim açısından değerlendirilmesi (öğretmen adaylarıyla nitel bir çalışma). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9): 95-104.
- Doğan, E.**, 2012. Kamu diplomasisinin sunduğu fırsatlar ve kısıtlar üzerine, *Kamu Diplomasisi* içinde s. 85-110, ed. Özkan, A., Ersoy Öztürk, T., Tasam Yayınları, İstanbul.
- Dolapçioğlu, S., Girişken, M.C.**, 2022. Avrupa Birliği projeleri: Erasmus+ programı ve eylem planları. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49:297-317.
- Dunne, T., Schmidt, B.**, 2019. Realism, in *The Globalization of World Politics*, pp. 162-183, eds. Baylis, J., Smith, S., Owens, P., Oxford Press, Oxford.
- Ekmekçi, F.**, 2011. Demokratik barış teorisi: Bir değerlendirme. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 7(26): 107-124.

- Ekşi, M.,** 2018. Kamu diplomasisi ve AK Parti dönemi Türk dış politikası. Siyasal Kitabevi, Ankara, 462s.
- Erdem E.,** 2017. Sivil toplumun dış politika inşasındaki rolü: Türk kamu diplomasisi örneği. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 36-49.
- Erdil, B.,** 2022. Use of smart power as an instrument of public diplomacy. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 247-270.
- European Commission,** 2014. Changing lives, opening minds. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f14db10c-9afd-4c67-8796-d031683c207c>, 02.03.2023.
- European Commission,** 2023. The Erasmus+ programme guide 2023. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/erasmus-programme-guide>, 10.03.2023.
- Eyigün, C.,** 2018. Kamu diplomasisinde düşünce kuruluşlarının rolü: Seta örneği. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3): 11-25.
- Ferreira de Lima Jr, A.,** 2007. The role of international educational exchanges in public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 3(3): 234-251.
- Fritzboeger, M. M. J.,** 2016. The development of public diplomacy as an international academic field in relation to practice. *Master Thesis*, University of Copenhagen, Copenhagen, 79s.
- Gallarotti, G. M.,** 2015. Smart power: Definitions, importance, and effectiveness. *Journal of Strategic Studies*, 38(3): 245-281.
- Gilboa, E.,** 2008. Searching for a theory of public diplomacy. *Sage Publications*, 616(1): 55-77.
- Gomichon, M.,** 2013. Joseph Nye on soft power. <https://www.e-ir.info/2013/03/08/joseph-nye-on-soft-power/>, 14.04.2023.
- Gouveia, P. F., Plumridge, H.,** 2005. European infopolitik: Developing EU public diplomacy strategy. Foreign Policy Centre, London, 55s.
- Gurgu, E., Cociuban, A. D.,** 2016. the role of public diplomacy in international relations in full process of globalization. *Annals of Spiru Haret University Economic Series*, 2: 125-141.
- Gündoğdu, S.,** 2021. Türk dış politikasında yumuşak güç ve kamu diplomasisi: Kurumlar ve uygulamalar (2002-2013). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 241s.
- Hacıbektaşoğlu, A., Kodaman, T.,** 2022. Uluslararası ilişkilerde güç olgusu: Sert ve yumuşak güç. *Hakkari Review*, 6(2): 95-122.

- Haneş, N., Andrei, A.,** 2015. Culture as soft power in international relations. *International conference Knowledge-Based Organization*, 21(1): 32-37.
- Helmets, H.,** 2016. Public diplomacy in early modern Europe: Towards a new history of news. *Media History*, 22(3-4): 401-420.
- Hertzberg, H.,** 2009. Smart power. <https://www.newyorker.com/magazine/2009/01/26/smart-power>, 03.03.2023.
- Hocking, B.,** 2005. Rethinking the 'new' public diplomacy in *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*, pp.28-41, ed. Melissen, J., Palgrave Macmillan, London.
- Hukil, S.,** 2015. Is public diplomacy inherently a manifestation of 'soft power'?. *Glendon Journal of International Studies*, 8(1-2): 1-21.
- Jehan, A.,** Smarter power: A mindset or the way forward. [https://www.academia.edu/11173605/Smarter Power A Mindset or the Way Foward](https://www.academia.edu/11173605/Smarter_Power_A_Mindset_or_the_Way_Foward), 02.02.2023.
- Johnston, D. M.,** 2009. Faith-based diplomacy: Bridging the religious divide. *Phd Thesis*, Rice University, Houston, 60s.
- Kahn, İ.,** 2011. Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 16(3): 5-23.
- Karabulut A., Değer, F.,** 2015. Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı ve realist yaklaşıma genel bakış. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 70-79.
- Kaviani, R.,** 2017. The concept of power in international relations. *International Journal of Political Science*, 7(2): 29-36.
- Keyik M., Erol, M. S.,** 2019. Realizme göre güç ve güç dengesi kavramları. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(1):12-49.
- Khan, M. M., Ahmad, R., Fernald, L. W.,** 2020. Diplomacy and education: A systematic review of literature. *Global Social Science Review*, 5(2): 1-9.
- Kim, J.,** 2015. Public relations and Public Diplomacy in cultural and educational exchange programs: A coorientational approach to the Humphrey Program. *Public Relations Review*, 42(1): 135-145.
- Köselerli, B. B.,** 2017. The usage of new media in cultural diplomacy: A case of Turkey. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 2(6): 115-120.
- Köksoy, E.,** 2021. Türkiye’de kamu diplomasisi akademik literatürü üzerine bir inceleme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 19(38): 631-684.

- Kurtuluş, B.**, 2015. Türkiye'nin kamu diplomasisinde sivil toplum kuruluşlarının rolü: İnsani yardım kuruluşları ve insani diplomasi perspektifi, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* içinde, s. 185-214, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lenczowski, J.**, 2007. Keep the and purpose clear in *the public diplomacy reader*, pp. 197-198, ed. Waller, J. M., The Institute of World of Politics Press, Washington.
- Leonard, M.**, 2002. Diplomacy by other means. *Foreign Policy*, 132: 48–56.
- Leonard, M., Stead, C., Smewing, C.**, 2002. Public Diplomacy. The Foreign Policy Center, London, 183s.
- Lindsay, B.**, 1989. Integrating international education and public diplomacy: Creative partnerships or ingenious propaganda?. *Comparative Education Review*, 33(4): 423-436.
- Maluki, P., Waithaka, J. W.**, 2016. International education exchanges as a public diplomacy instrument. *International Journal of Science Arts and Commerce*, 1(3):1-8.
- Manners, I., Whitman, R.**, 2013. Normative power and the future of EU public diplomacy in *European Public Diplomacy*, pp. 183-203, eds. Cross, M. K. D., Melissen, J., Palgrave Macmillan, New York.
- Melissen, J.**, 2006. Public diplomacy between theory and practice in *studies in diplomacy and international relations*, pp. 3-27, eds. Lee, D., Sharp, P., Holmes, M., Palgrave Macmillan, London.
- Mengshu, Z.**, 2020. A brief overview of Alexander Wendt's constructivism. <https://www.e-ir.info/2020/05/19/a-brief-overview-of-alexander-wendts-constructivism/>, 22.12.2022.
- McGlinchey, S., Gold, D.**, 2022. Constructivism. <https://www.e-ir.info/pdf/97606>, 30.03.2023.
- Michalski, A.**, 2005. The EU as a soft power: The force of persuasion, in *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*, pp.124-141, ed. Melissen, J., Palgrave Macmillan, London.
- Nossel, S.**, 2004. Smart power. *Foreign Affairs*, 83(2): 131–142.
- Nye, J. S.**, 2009. Get start combining hard and soft power. *Foreign Affairs*, 88(4): 160-163.
- Nye, J. S.**, 2020. Yumuşak güç. BB101, Ankara, 231s.
- Oktay, E. G.**, 2012. NATO'nun dönüşümü ve kamu diplomasisinin artan rolü. *Uluslararası İlişkiler*, 9(34): 125–149.
- Ovalı, A. Ş.**, 2020. Türkiye-ABD ilişkilerinde Twitter diplomasisi. *Uluslararası İlişkiler*, 17(65): 23-45.

- Öğün, M. N., Aslan, M.,** 2014. Change in conceptualization of power. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2): 88-113.
- Özdemir, H.,** 2008. Uluslararası ilişkilerde güç: Çok boyutlu bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3):113-144.
- Özel, M.,** 2021. Eğitim diplomasisi bağlamında uluslararası değişim programları: Erasmus+ programı örneği. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(3): 943-966.
- Özkan, A.,** 2015. Strategic practices of public diplomacy policies in educational field and Turkey's potential for cultural diplomacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176: 35-43.
- Özmen, H.,** 2019. Erasmus+ programlarının hoşgörü kültürü oluşturmada yeri ve önemi. *Yüksek Lisans Tezi*, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, 114s.
- Pagovski, Z. Z.,** 2015. Public diplomacy of multilateral organizations: The cases of NATO, EU, and ASEAN. Figueroa Press, Los Angeles, 51s.
- Peterson, P. M.,** 2014. Diplomacy and education: A changing global landscape. *International Higher Education*, 75: 2-5.
- Purtaş, F.,** 2013. Türk dış politikasının yükselen değeri: Kültürel diplomasi. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 7(13): 1-14.
- Rana, K. S.,** 2011. 21st century diplomacy: A practitioner's guide. Publisher Continuum London, 392s.
- Saliu, H.,** 2020. The evolution of the concept of public diplomacy from the perspective of communication stakeholders. *Medijska istraživanja*, 26(1): 69-86.
- Sancak, A.,** 2009. Kültürlerarası diyalog açısından öğrenci değişim programları-Erasmus örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 111s.
- Sancar, G. A.,** 2012. Uluslararası halkla ilişkiler yöntemi olarak kamu diplomasisi: Türkiye için bir model önerisi. *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 401s.
- Sar, V.,** 2023. A comprehensive review on literature: Hard power, soft power, and smart power. *Master Thesis*, Royal University of Phnom Penh, Phnom Penh, 49s.
- Say, S.,** 2015. Propaganda için kullanılan bir örtmece olarak kamu diplomasisi kavramı. *İnsan&İnsan*, 4: 22-44.
- Scott-Smith, G.,** 2009. Exchange programmes and public diplomacy, in *routledge handbook of public diplomacy*, pp. 50-56, eds. Snow, N., Taylor, P., Taylor&Francis, New York.

- Sevin, E.,** 2017. Public Diplomacy and the implementation of foreign policy in the US, Sweden and Turkey. Palgrave Macmillan, Cham, 248s.
- Stempel, J.,** 2000. Faith and diplomacy in the international system. <https://ciaotest.cc.columbia.edu/isa/stj01/>, 10.01.2023.
- Swistek, G.,** 2012. The nexus between public diplomacy and military diplomacy in foreign affairs and defense policy. *Connections*, 11(2): 79–86.
- Theys, S.,** 2018. Introducing constructivism in international relations theory. <https://www.e-ir.info/2018/02/23/introducing-constructivism-in-international-relations-theory/>, 02.05.2023.
- Tokatlı, S. G.,** 2022. Klasik realizm ve neorealizm kuramının incelenmesi: Devlet kavramına yönelik analiz. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(21): 122-141.
- Troy, J.,** 2008. Faith-based diplomacy under examination. *The Hague Journal of Diplomacy*, 3(3): 209-231.
- Tuna, F.,** 2021. Kamu diplomasisinde sivil toplum kuruluşlarının rolü. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2): 1-12.
- Tutar, Y., Hyams-Ssekasi, D.,** 2021. Examining the role of education in public diplomacy. *Journal of Global Politics and Current Diplomacy*, 9(1): 63-70.
- URL-1,** 2020. <https://kualiafelsefedergisi.com/2020/06/uluslararasi-iliskilerde-siyasi-realizm-stanford-felsefe-ansiklopedisi/>, 17.03.2023.
- URL-2,** 2006. <https://www.princeton.edu/~starr/articles/articles07/Starr-Liberalism-Ch1.pdf>, 11.05.2023.
- URL-3,** 2017. <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/celebrating-30-years-of-the-erasmus-programme/>, 16.04.2023.
- URL-4,** <https://www.ab.gov.tr/>, 13.01.2023.
- URL-5,** <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/priorities-of-the-erasmus-programme/objectives-features>, 22.01.2023.
- URL-6,** <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/priorities-of-the-erasmus-programme>, 23.01.2023.
- URL-7,** <https://www.tika.gov.tr/tr>, 02.01.2023.
- URL-8,** <https://ytb.gov.tr/>, 04.01.2023.
- URL-9,** <https://www.yee.org.tr/>, 05.01.2023.

- Uyar, N.**, 2022. The role of Erasmus mobility in the European Union's soft power: The cases of Akdeniz University and Antalya Bilim University. *Yüksek Lisans Tezi*, Antalya Bilim Üniversitesi, Antalya, 135s.
- URL-10**, <https://uluslararasi.yok.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/study-in-turkey>, 27.03.2023.
- URL-11**, <https://mevlana.yok.gov.tr/>, 03.04.2023.
- URL-12**, <https://www.aydin.edu.tr/tr-tr/arastirma/unesco-kursuleri/kulturel-diplomasi/Pages/default.aspx>, 11.03.2023.
- URL-13**, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>, 05.06.2023.
- Ünal Erzen, M.**, 2012. Kamu diplomasisi. Derin Yayınları, İstanbul, 232s.
- Ünal, U.**, 2022. Kamu diplomasisi bağlamında ulus marka iletişimi yönetimi. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 7(2): 212-229.
- Ünalı, A. N.**, 2019. Yumuşak gücün tesis edilmesinde kültürel diplomasinin önemi ve bir uygulayıcı olarak Yunus Emre Enstitüsü. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 91: 137-159.
- Van Doeveren, R.**, 2011. Power and the evolution of public diplomacy. *Research Report: Engaging the Arab World through Social Diplomacy*, Clingendael Institute, Hague.
- Varoğlu, A.**, 2013. Kamu diplomasisinde kavramsal ve kuramsal süreç, *Kamu Diplomasisi* içinde s. 1-29, ed. Yalçınkaya, A., Özgen, Y., Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Wagner, J. P. N.**, 2014. The effectiveness of soft & hard power in contemporary international relations. <https://www.e-ir.info/pdf/49538>, 06.06.2023.
- Yukarı, U.**, 2017. A critical approach of soft power. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2):491-502.
- Yılmaz, T.**, 2008. Stratejik güç lobcilik, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/lobiciliktulayyilmaz.pdf>, 01.06.2023.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK)**, 2017. Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018-2022. https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf, 28.04.2023.

ÖZGEÇMİŞ

